פרשת **בחוקותי** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתת"נ שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

מגיד מראשית אחרית

בפרשתן מוקדש מקום נרחב לתוכחה המודיעה ומזהירה את בני ישראל את אשר עלול לקרות להם אם וכאשר לא ילכו בדרכי ה' יתברך, ואזהרת התורה נשנית וחוזרת כי עקב נטישת התורה ומצוותי' מצבם של ישראל ירד לשפל נורא, מחלות ומגיפות עלולות לפרוץ ח"ו על שונאי ישראל, ופגעי טבע ובצורת יכלו את יבולים, ואם כל אלו לא יגרמו לעם לשוב בתשובה עלולים המה להגיע להרבה חמור מזה שבו המקדש יחרב, הארץ תישום ועם בני ישראל יגלה מארצו.

והנה כשנתבונן לרגע קט, נראה בעין כי לדאבון בית ישראל נתאמתו התוכחות במציאות אשר לא צפו כלל וכלל, ואיש בשעתו לא היה מסוגל להעלות על דעתו כי כך יקרא להם באחרית הימים.

וניקח לדוגמא, עיר ירושלים, בתקופת בית ראשון אשר היתה אחת הערים המבוצרות ביותר בתבל, עד שאילו היה אחד מישראל מעלה השערה שירושלים עלולה להיחרב, לבטח דבריו היו מתקבלים כבלתי אפשרי לחלוטין, וכך מעיד נביא ה' ירמיהו (איכה ד יב): **"לא האמינו מלכי ארץ, כל יושבי תבל, כי יבוא צר ואויב בשערי ירושלים"** אעפי"כ התורה אמרה שנים רבות קודם לכן, שירושלים תיחרב והבלתי יאומן אכן קם ונהיה.

ובאמת מעיון קצר בדברי ימי עם ישראל קדושים, עולה מסקנה ברורה שהיתה יד מכוונת שדאגה להתגשמות כל דברי חזון האלוקי, יד ה' אשר היא מעבר לכל הגבלה היא שגרמה להתגשמות כל הדברים שקודם לכן נכתבו בפרשתן, והטיב קל ע למטרה הנביא ישעיה (מ"א ד'): **"מי פעל ועשה, קורא הדורות מראש, אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא"** לצפות ולראות מהלכים כה מנוברים אלפי שנים מראש, היה יכול רק למי שכל המאורעות בידיו נתונות.

אבל בוודאי מדה טובה מרובה, וכמה דלמדנו מדברי רבי עקיבא (מסכת מכות) אשר צחק בראותו שועל יוצא מבית קודש הקדשים, וענה ואמר **"עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיים, אמרו לו עקיבא נחמתנו, עקיבא נחמתנו"**, ודייקא מכאן מפסוקי התורה הללו שואבים אנו את עידודינו להתחזקות בביאת המשיח ובגאולה השלימה העתידה לבא במהרה בימינו, הרי זה דבר הלמד מעניינו, ממה שנבואת התוכחה התקיימו במילואן, בטוחים אנו כי גם הנבואות על קץ גלות מרה זו תתקיימנה, ואף על פי שיתמהמה עם כל זאת אחכה לו בכל יום שיבוא.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
דבש תפרים ~ לקיטת תפרים ..... ב
קדו"ש י"ת כי ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת יקרת ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבתי ..... י
לפתן ציון לאחשה ..... יא
פשוטו כמשמעו ..... יב
דברות קודש ..... יג

אגרת פרק ה'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

בס"ד

מודעה משמחת

לקראת חג השבועות בצל הקודש

צוליב די גרויסע פארלאנג פון די ציבור צו קומען מיט האלטן
די יו"ט שבועות זמן מתן תורתינו בצל הקודש

אש"ל מלא

• בהרחבה גדולה •

פאר מענער און בחורים

סעודות יו"ט
און בעטן צו שלאָפן

פאר די מינומאלע אפצאל פון
$20 פאר אלע 3 טעג יו"ט

בקשה נחוצה

אזוי ווי עס איז א פרישע אונטערנעמונג פאר יו"ט שבועות,
כדי צו קענען אלעס מסדר זיין עצהיו"ט

ביטע זיך מעלדן אויפן וועד האש"ל סיסטעם אויף אויף קול סאטמאר
845-951-1110 #44
אדער אויף
845-774-4040 #800

ביז קומענדיגע וואך
מאנטאג פר' במדבר

הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם!

בנבוד רב
הנהלת הקהלה

אם עובד כראוי, עולה ומתעלה כסדר, וממשיך רב טוב

אם בחקותי תלכו וגו'. הן נודע אשר זה הוא הסימן המובחק בעשות האדם אחת ממצוות ה' אם עשאה כראוי או לא ח"ו, הנה אם לבו בוער בקרבו אחר עשיית המצוה לעשות עוד ביתר שאת, הנה זה עשה המצוה קצת כראוי, כי חיות המצוה והתפלה והתורה נקרא 'אש', כמו שנאמר 'הלוא כה דברי כאש' וגו', וטבע האש הוא כל עוד שמתלהב ובוער יותר, מתלהב ובוער עוד יותר ויותר כו'. אבל אם לא נעשית המצוה בחיות התלהבות לבבו לשם ה', הנה הוא מתייגע במצוה זו ואבריו כבדים עליו אחר עשיית המצוה ונדמה לו שכבר עשה הרבה כו'. ובא הכתוב לאלפנו **שאם המצוה נעשית כתיקונה, "יש בה כח הברכה במאוד מאוד לברך את האדם בכל ברכות הרוחניות והגשמיות"** כו'. והוא אומרו: **"אם בחקותי תלכו"** וגו' **שתעשו מצוות ותתאוו ללכת בהן ביותר ויותר, סימן הוא שנעשית כמצותה, ואז כל הברכות מונחין בה** ועי"ז ודאי: **"ונתתי גשמיכם בעתם וגו' ועץ השדה יתן פריו. ונתתי משכני בתוככם"** וגו' אכי"ר.

באר מים חיים

כח ההרגל בעבודה נצרך כדי שהגוף יתמשך אחר חיות הנפש, אך עדיין העיקר הוא חיות הנפש

אם בחקותי תלכו וגו', במד"ר איתא ה"ה דכתיב 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך'. אמר דוד, רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. **נראה שהמדרש מדייק לשון הליכה דכתיב גבי חוקים, שלכאורה לשון הליכה שייך רק כשמבינין הטעם ומעמיקים בכל פעם יותר,** אבל ב'חוקים' שהם בלא טעם מפורש, לכאורה לא יצדק לשון הליכה, [דמה שייך שיתעלה בה אם אינו יודע בה שום טעם]. לזה מביא **'ואשיבה רגלי אל עדותיך',** כי ההרגל נעשה טבע שני ומתרגל כל פעם יותר, על כן יצדק בו נמי לשון הליכה. כלומר, דמה שנודע אשר אם יהיה כל עבודת האדם רק כמצות אנשים מלומדה ח"ו אינן שוין כלום, זה הוא רק כשכל העשיה אינה בחיות ורגש הנפש רק מחמת ההרגל בלבד, **אבל אם ידוע ומבין מדעתו ומשים נפשו וחיותו במעשיו צריכין ג"כ ל'הרגל' דהיינו שיהיה הגוף רגיל במצוות ולא יהיה רובץ תחת משאו, אשר דבר זה יעכב על חיות הנפש.**

וזהו שאמר דוד המע"ה **'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך'** היינו פחיתות הגוף והמדרגה התחתונה של האדם המכונה בשם רגלים, היינו שההרגל פועל על הגוף שיהיה ג"כ נמשך אחר חיות הנפש, ולכן גם הרגלתי טבעי במעשה העבודה. אך מ"מ עדיין העיקר הוא חיות הנפש, שהעשיה מצד הרגל לבד בלי רגש הנפש אינה כלום ח"ו.

שם משמואל (שנת תער"ב)

לזכות לתורה תלוי בעבודת ה' בכוונת הלב דיקא

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. הן ידוע מה שכבר כתבו הראשונים ז"ל, **שהמתפלל צריך להבין מה שמוציא מפיו ולהתבונן לפני מי הוא עומד,** וכבר אמר הכתוב (ישעי' כט, יג – יד) **"יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, ואבדה חכמת חכמיו"** וגו'. (והם ז"ל האריכו הרבה, וכל האריכות קיצור ייחשב לגבי חומר הענין) **ומזה נלמד, דהמתפלל בלא כונה, ותהי יראתו 'מצות אנשים מלומדה לא יזכה להבין התורה, שהרי אמר ה': 'יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו וגו' ואבדה חכמת חכמיו'** והדברים ק"ו, דאם החכם עצמו ככה יעשה ויראתו מצות אנשים – לא יזכה להבין התורה ואבדה חכמתו אשר כבר קנה, ומוסר גדול זה רמז כאן הכתוב: **"אם בחקותי תלכו"** שתהיו עמלים בתורה, (כמ"ש בתורת כהנים והובא ברש"י) **אזי** צריך שיהיה גם **"ואת מצותי תשמרו 'מצותי' דייקא, ולא "מצות אנשים מלומדה", כי רק אז תזכו להבין את התורה שתהיו עמלים בה.**

חומת אנך (להה"ק החיד"א ז"ל)

בנמיכות רוחו, ירדוף תמיד להשיג תורה ומצוות

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ובמדרש (ויק"ר לה, א): הה"ד (תהלים קיט, נט): **"חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך".** הוקשה לו למדרש כפל הלשון: 'תשמרו ועשיתם אותם', וידוע שדבר שאדם מצפה לו וחפץ לעשותו, אזי לבו הומה ורוצה שיגיע במהרה. כמו כן אדם שפל רוח, **ע"י שפלותו נדמה לו תמיד שעדיין לא עשה כלום, וכמי שלא טעם טעם מצוה מימיו, ועל כן רודף הוא אחר המצות.** וזהו שאמר דוד המע"ה: **"חשבתי דרכי"** ערכתי חשבון נפשי ומצאתי שלא עשיתי עדיין מאומה, ולכן: **"ואשיבה רגלי אל עדותיך",** רגלי רומז למהירות ולרדיפה אחר המצות. **היינו הצפיה והרדיפה אחרי המצות כנ"ל, וזהו ג"כ הפי'** אם בחקותי **'תלכו'** ואת מצוותי **'תשמרו',** מלשון **'ואביו שמר את הדבר'** (דפירש"י 'ממתין ומצפה מתי יבא'), **שדבר זה מורה על שפלות רוח,** שגלל כן נדמה בעיני האדם כאילו עדיין לא עשה מצוה מימיו, ועי"ז יזכו ל**"ועשיתם אותם"** להיות מוסיף והולך במעלות הצדיקים ההולכים בעבודתו ית"ש.

מדבר קדש (להרה"ק מהר"ש מבעלזא זללה"ה)

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות אליהם בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

התו"ק הוא חות הכל בנשמיות וברוחניות

אם בחקותי תלכו וגו' ופירש"י שתהיו עמלים בתורה. כמו שאמרנו **כי התורה היא קיום וחיות העולמות, וגם המצוות אין להם חיות רק מהתורה**, ולכן אף שכבר יודע הוא לקיים כל המצוות ועושה אותם, **מ"מ צריך לחיות עוד עמל בתורה כדי להמשיך חיות למצוות שעושה בכל יום כשחקב"ה מחדש כל העולמות וכו' הברואים והתחדשות הזה הוא רק בתורה ולכן צריך לחיות עמל בתורה** כו'. ולכן החי יתן אל לבו ויחזק האדם את עצמו **לדבר תיכף בבוקר אחר קימת האדם ממיטתו בהתו"ק כי הוא חיינו וכה אנו מתחדשים לבקרים ונעשים כברי' חדשה.**

ילקוט אוהב ישראל – בחקותי

עסק התורה בכל מצב ובחינה מזככו ומרוממו

אם בחקותי וגו'. ופירש"י **שתהיו עמלים בתורה** (תו"כ). ויש להסביר לענ"ד דלכאורה למה מקרי עסקי התורה בחקותי תלכו, וגם קשה למה קראו רש"י ז"ל עמל בתורה, ולמה לא פירש אם תעסקו בתורה. **והנראה לע"ד דהנה באמת מי שעושה המצוה והתורה באהבה לא מקרי עמל כלל, ואדרבה הוא הוא המנוחה** כמ"ש [תר"י] ז"ל בברכות (ו' ע"ב) (בד"ה היוצא מבית הכנסת) דלכן נקרא מקום המקדש מנוחה, יעו"ש בדבריו. וכן האמת דמחמת האהבה נחשב כל העמל כלא, ורק למנוחה יחשב, כמ"ש גבי יעקב (בראשית כמ, כ) **ויהיו בעיניו כימים אחדים, ורק כשאינו עוסק בתורה באהבה הוא לעמל בעינו. אך אף על פי כן הזהירונו חז"ל** (פסחים נ ע"ב) **דיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה**, וכמ"ש (איכ"ר פתיחתא ב) 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו' דהמאור שבה מחזיר למוטב. והנה באמת לכאורה דבר זה הוא לפלא, דהלא קיי"ל (חגיגה יג. תנתומא משפטים ה) דאסור ללמוד תורה רק לבעל ברית, ואם אינם מקיימים המצות כמ"ש אותי עזבו, אם כן ח"ו אינם בגדר הברית ונקרא ערל לב, ומה מועיל תורתו. **אך באמת התורה נקראת מאורסה לנו** (עי' ברכות נז.) ואף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד.) **והתורה מחזרת אותו למוטב, וזה באמת שכרת עמנו השם בחורב בנתינת התורה, שתורה תהא לנו מאורסה לעולם.**

ואם כן י"ל דזה כוונת רש"י ז"ל, **אם אפילו תהיו עמלים בתורה שלא מחמת האהבה, אף על פי כן היא נקרא הליכה בחק ובברית, ועל ידי זה יגרום ש'נתתי גשמיכם', חיינו גשמיות, והתאוות יכבשו תחתיכם, ולא ישמשו רק 'בעתם'. 'ושכבתם', חיינו אפילו בבחינת שכיבה שהוא ענין הורדה, 'אין מחריד', חיינו בחינת האי"ן הנעלם, יחריד ויפיל עליכם יראה מלמעלה מהתעוררותא דלעילא בבחינת אין,** 'וישבתם לבטח', חיינו שיהפוך אותיות ח"ט לט"ח כמבואר בזוה"ק (זוה"ח שה"ש סג, ד) והיה בטח, וד"ל.

דברי חיים (ע"ש)

תפלה

ע"י עבודת התפילה מוסיף והולך באהבתו ית"ש

אם בחקותי תלכו וגו'. אמרו רז"ל אין נא אלא לשון תחנונים שנא' לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו כו'. **והנה מקום ההילוך ועת ההילוך לכל אדם להיות מרחיב ומגדיל אהבתו לה' הוא בעת התפלה וקודם התפלה פסוקי דזמרה וברכות אשר תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה ע"י אבות העולם** כמארז"ל תפלות אבות תקנום אברהם יצחק ויעקב והם מדות גדולה גבורה רחמים כאשר כללו לנו חז"ל פסוקים המבארים גדולת הבורא ית' ולגדולתו אין חקר וגו', וכן פסוקים המבארים גבורתו ויראתו ית' הוא מדת יצחק, ופסוקי' המבארי' רחמנותו ית' אשר היא נקראת נחלת יעקב נחלה בלי מצרים בל גבול כו'. **והלואי שיחי' הליכת האדם בתפלה הנתקנה לנו מאנשי כנסה"ג ואין צריך לחפש הליכות אחרות כי היא טובה שבכולן כו', ובהם יכול האדם לבוא לבחי' חילוך באהבתו ית"ש.** והיינו **בחקותי תלכו** הם בחי' אבות אשר בעבר הנהר ישבו בחינת מחשבה עילאה אותיות חקוקים והיו לאחדים ממש במקורן ומקומן החקוקים שם **ועל כן בהם יכול האדם לבא לבחי' חילוך כו', כי שם הוא מקום ההילוך למעלה מעלה** כו'.

לקוטי תורה

התורה והתפילה צריך לחיות באופן קבוע דיקא

ואם תלכו עמי בקרי, צריך לקבוע מקום לתורתו ולתפילתו, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ו, ב). הכוונה שלעולם יהיה דבוק בהם ולא יסור מהם אפילו בפעם אחת, לא בדיבור ולא במחשבה ולא במעשה, **כי אם לפעמים עושה ולפעמים אינו עושה נקרא הולך בקרי כלומר באקראי. רק צריך לקבוע מקום לתורתו ולתפילתו לקדושה, שלא יזוז ממנה עולמים, רק להעלות נר מצוה ותורה אור תמיד.**

של"ה הק' (דרך חיים, בפרשתנו)

[ומן הנכון להסמיך לזה לשון התיקוני זה"ק (ת' דף כ"א): בְּזִמְנָא דְּלֵית לָהּ לְשָׁכִינְתָּא אֲתַר לְשַׁרְיָא תַּמָּן בְּקִבְיעוּ, אִיהִי אָזְלַת בְּמִקְרֶה, וְדָא אִיהוּ כָּל חֻקּוֹבַּע מָקוֹם לְתֶפְלָּתוֹ וכו', כְּמָה דְּנַשְׁמָתִין עָבְדִין, הָכִי שְׁרָיָא שְׁכִינְתָּא עִמְּהוֹן, נְשָׁמָתָא דְּאִיהִי קְבוּעָה בְּצִלּוֹתָא אוֹ בְּאוֹרַיְיתָא אִיהִי אֲתַר קְבוּעַ לְשַׁרְיָא בָּהּ שְׁכִינְתָּא, אֲבָל נְשָׁמָתָא דְּלֵית לָהּ קְבִיעוּ בְּצִלּוֹתָא אוֹ בְּאוֹרַיְיתָא, אֲלָא אִי אָזְדַּמְּנַת לָהּ בְּמִקְרֶה, הָכִי אִיהִי שְׁרָיָא עִלָּהּ בְּמִקְרֶה, כו' בְּזִמְנָא דְּלָאו אִינּוּן קָבוּעִין בְּתֵּבִי כְּנֶסְיוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת]

אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי שלום בארץ. ויש להקשות רהרי השלום הוא נשיאת פנים כמ"ש ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום ומבואר בגמי שנשיאת פנים הוא לישראל ע"י שהם מדקדקים על עצמם עד כזית והתורה אמרה ואכלת ושבעת, והשתא אם אוכל קמעא ומתברך במעיו הרי הוי שביעה אפי' בכזית וממילא אין כאן נשיאת פנים שאין מדקדקים על עצמם כלום, וי"ל ע"ד משל דמי שהוא בארץ ציה אין נהר ואין מים צריך לעשות תחבולות להביא מים משא"כ מי שהוא בתוך הנהר, והי"נ התורה היא מקור הנהר של שלום כמ"ש ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, ואין עוז אלא תורה, ולפי"ז יובן כשאינן עמלים בתורה ואינם בתוך הנהר של שלום צריכין לנשיאת פנים לענין השלום, משא"כ כשעמלים בתורה הם בתוך הנהר של שלום א"כ א"צ כלל לנשיאת פנים לענין השלום, ולכן אם בחוקתי תלכו אז ונתתי שלום בארץ וא"צ לנשיאת פנים.

(ישמח משה)

☆

אם בחוקתי תלכו. ובמדרש חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד בכ"י היתי מחשב למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וי"ל לפי מה שפי' הרה"ק מרימנוב זי"ע הכתוב וישלח אברהם את ידו וגו' כי אברהם אבינו היה מקיים כל התורה כולה ומהיכן ידע מצות התורה, והענין הוא כי רמ"ח מ"ע הם נגד רמ"ח אבריו של אדם ושס"ה ל"ת הם נגד שס"ה גידיו והיי אברהם מזכך האברים והגידים שלו עד שבעצמן השיגו המצות השייך לכל אבר וגיד והיה משתוקק לקיימה ע"ד כל עצמותי תאמרנה וגו', ולפי"ז קשה מה דקאמר וישלח את ידו משמע שהיה מכריה את ידו ליקח המאכלת והרי היה ידו צריך לכסוף אל המצוה מעצמה, רק כי באמת לא היה אלא נסיון וכתיב לא עלתה על לבי ואמרו חז"ל זה עקידת יצחק ולא אמר לו רק והעלהו ולא כוון לשוחטו, וזהו שאמר לו המלאך אל תשלח את ידך, כלומר לא תכריח ידך כי מה שאינה כוסף לזה והטעם כי אל תעש לו מאומה, והנה דוד המלך כ"כ היה מזכך אבריו שאפי' אם היה מחשבתו משוטטת אנה ואנה היה אבריו ורגליו משתוקקים לדבר מצוה והי מוליכות אותו להמצוה השייך לאותו אבר, וז"ש חשבתי דרכי בכל יום ויום הייתי מחשב לבית פלוני אני הולך ואשיבה רגלי אל עדותיך שהיו רגלי מוליכות אותי לבהכנ"ס וב"ה, וז"ש אם בחוקתי תלכו מעצמיכם בלי דעת כמו שנאמר גבי דוד.

(ייטב לב)

☆

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם: ובמדרש אם שמרתם את התורה מעלה אני עליכם כאילו עשיתם עצמכם ויובן לפי מה שאמרו חז"ל נמנו וגמרו טוב לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ובמהרש"א כתב דמנו הל"ת שמרובין מהעשין וא"כ קרוב האדם להפסד יותר מלשכר וע"כ אמרו נח לו לאדם שלא נברא, ויש להבין לפי"ז מאי ס"ל מ"ד נח לו שנברא וי"ל כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וכן אמרו כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה דמאחר שממתין ומצפה על המצוה שתבא לידו מעלה עליו כאילו קיימה בפועל, וא"כ יותר קרוב לשכר דהעשין מרובין דגם המחשבה מצטרף להמעשה, וז"ש אם בחוקתי תלכו ופירש"י שתהיו עמלים בתורה הכוונה בתורת המצוה ע"ד העוסק בתורת עולה וכו', ואת מצותי תשמרו ע"ד ואביו שמר את הדבר היינו ששומר ומצפה על המצוה במחשבה שתבא לידו לקיימה, א"כ נחשב לו כאילו קיים המצוה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עטי התמרים

הטעם שאין מחלקין הקללות, כדי שלא לקלקל הברכות הטמונות בהם

ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה. ושמעתי בשם מרן בעל דברי יואל זי"ע דלכן נוהגים שלא לחלק את קריאת התוכחה לתרי גברי, משום דמקובל מצדיקים דגם בפרשת התוכחה טמונים בצירופי אותיותיה אך טוב לישראל, וכיון שאין אנו יודעים עד מה, איך צריך להיות צירוף אותיות אלו באופן שישפיעו ברכה וחסד, אין מפסיקים בהם, שלא לפגוע בצירוף אותיותיהם ודפח"ח וש"י.

שמן ראש (ח"ה עמ' תק"א)

בפועל וגמר אומר ועשיתם אותם נעשה כאילו עשיתם עצמיכם דהי עי"כ נח לו שנברא כנ"ל דלולא זאת נח לו שלא נברא.

(קדושת יו"ט)

☆

אם בחוקתי תלכו וגו' ונתנה הארץ יבולה וגו' וישבתם לבטוח בארצכם. י"ל דאיתא במדרש שיעקב ועשו נחלקו בשני עולמות יעקב נטל עוה"ב ועשיו עוה"ז וא"כ איך יש בידינו לאכול חלב הארץ הרי יאמרו שגזל הוא בידינו, ותי' דאלמלא קבלו ישראל התורה מוט התמוטטה הארץ דהרי תנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית אם יקבלו את התורה מוטב ואם לאו הרינו מחזיר אתכם לתהיות תוהו ובהו והמציל מזוטו של הים הרי אלו שלו, וז"ש הכתוב כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, היינו כח מעשיו הוא התורה הגיד לעמו שנתן לנו את תורתו ועבור זה נתן לנו נחלת גוים ונתקבל טענתם לסטים אתם דהוי"ל כדין המציל מזוטו של ים, וז"ש אם בחוקתי תלכו ופירש"י שתהיו עמלים בתורה ואז ונתנה הארץ יבולה שיהא גם לנו מטוב הארץ כיון שע"י שקבלו התורה נתקיימה העולם, ולכן וישבתם לבטח בארצכם שלא יאמרו או"ה לסטים אתם שכבשתם ארץ עממים כיון שאלמלא קבלו ישראל את התורה היי חוזר לתהו ובהו וקנאם ישראל.

(עצי חיים)

☆

ונתתי שלום בארץ והשבתי חיה רעה מן הארץ. ואפי"ל לפי דברי החת"ס על מה ששנינו עשרה נסים וכו' עומדים צפופים ומשתחוים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין, דנהי שהקב"ה שולח ברכה שיהא מועט מחזיק המרובה מ"מ אין הברכה חלה רק כשיעמדו בנסיון שיהיו עומדים צפופים ומקבלים עליהם בשמחה ואינם מרגישים הדחק ברוב שמחה שזוכים לעמוד במקום קדוש זה ובזכות זה משתחוים רווחים שהברכה חל ולא אמרו לא היה צר בירושלים, רק לא אמר אדם, כי נתן הקב"ה בקרבם אהבה ואחוה וע"ז שהיה שלום וסבלו זכו לברכה שלא הזיק נחש ועקרב בירושלים, וז"ש ונתתי שלום בארץ שישכין ביניהם אהבה ואחוה וע"ז יסבלו דוחק המקום מרוב שמחה וחדוה, וזהו שגמר אומר והשבתי חיה רעה מן הארץ כי בזכות השלום זכו לברכה שלא הזיק נחש ועקרב.

(ברך משה)

☆

אם בחוקתי תלכו. ובמדרש חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך והיו רגלי מוליכות אותי לבית המדרש, ונראה בהקדם דברי הגמרא עה"כ וכבוד גדול עשו לו במותו שהניחו ס"ת על מיטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה, ופריך והאידנא נמי עבדינן הכי, ומסיק קיים אמרינן לימוד לא אמרינן, ופריך והאמר מר גדול לימוד תורה שהלימוד מביא לידי מעשה אלמא מעשה עדיף לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי ופירש"י ליגמר לעצמו מעשה עדיף, אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה, ומבואר כי באמת מעשה גדול מלימוד תורה, אבל לימוד תורה דרבים עדיף ממעשה, ולכן כאשר פתח הכתוב אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה ואת מצותי תשמרו היא מעשה המצוות, הסמיך המדרש אמר דוד בכל יום ויום וכו' כי אמרו חז"ל בנור היה תלוי ממיטתו של דוד וכיון שבא רוח צפונית וכו' מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר, וע"כ בכל יום אחר שעסק בתורה ביחידות היה מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך כדי לעסוק במצוות ומעשיט שיהא הלימוד מביאו לידי מעשה, אך לסוף היו רגליו מוליכות אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות לאגמורי תורה לאחריני דעדיף ממעשה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות ה"ק עצי התמרים

יתבונן במעשי הרשעים כדי לדעת לעשות ההיפך

שמעתי מפי מרן (שליט"א) [זללה"ה] **מסאטמאר מוצש"ק פר' בחוקותי תשט"ו שאמר משמי' דאביו כ"ק מרן הקדושה יו"ט זי"ע** לפרש הפסוק (תהלים קיט, צח) 'מאויבי תחכמני', ר"ל **אם איש ישראל מסופק במפעליו, אם הם על פי התורה הקדושה, ואם רצויים הם לפני הקב"ה, אז יראה ויתבונן במעשי המינים ואפיקורסים כדי לעשות ההיפך ממה שעושים הם,** כי מנאצי השם מסתמא מתאמצים בכל מפעליהם בדיוק נמרץ לעשות נגד חוקי התורה הקדושה ורצון הבורא, ע"כ. ופי' בזה דברי המדרש רבה על הפסוק 'אם בחוקתי תלכו' הה"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד המלך ע"ה **בכל יום ויום הייתי מחשב והולך למקום פלוני אני הולך וכו והיו רגלי מוליכות אותי לביהמ"ד.** ויל"ד, הלא אפילו יהודי היותר פשוט אחר קומו בבוקר השכם, טרם כל רגליו יהא מוליכות אותו לביהמ"ד, ורק אחר כך יחשב והולך למקום פלוני אני הולך וכו' ואמר מרן על פי הנ"ל דהכי פי' דוד המלך ע"ה אע"פ שהוא בעצמו לא היה צריך לתחבולות כאלה, **אבל לנו נתן עצה איך ובאיזה אופן יהא רגלינו מוליכות אותנו לביהמ"ד, את זה נלמד ע"י שנהיה מחשב והולך איך אויבינו הולכים ל'מקום פלוני' ומזה נלמד דלמקום פלוני בשום אופן לא נלך, כי מסתמא אין זה דרך הישר, ורגלי יהא מוליכות אותנו לביהמ"ד** ע"כ.

בית אולפנא (חלק ד' עמ' פ"א)

אם בחקותי תלכו (כו ג). במדרש רבה (פל"ה ס"ח) הלא הוא לכתיב (תהלים קיט נט) **אחשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך**, אמר דוד רבונו של עולם כל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הלא הוא לכתיב **ואשיבה רגלי אל עדותיך**. וקשה דלית יתכן כי דוד המלך רצה לילך כל יום ויום למקומות לא טובים, הא אף לית המוני כאהולך לפעמים למקום טרטילאות או למקום קרקיסאות, גודלי רצונו עז לילך לבית המדרש, אלא על ידי פיתוי היצר מתרמי שהולך למקומות לא טובים, אם כן לית שייך לומר על דוד המלך שכל יום רצה לילך למקומות לא טובים.

אך דוד המלך היה המנהיג ישראל, ומשה בלבו הלא המנהיג ישראל צריך לפעול לטובת הדת, על כן אלך לי אל מקומות הללו לראות מה שיכולים לפעול שם, אבל רגלי מוליכות אותי לבית המדרש, כי המבונן בדעתו הקדושה דעליין ים די והומר מה לפעול ולתקן גם אנכי אלו ההולכים לבית המדרש.

שישור בפרקי אבות בק"ק קראלי יע"א, הובא בס' תפארת מנחם (פ' בחקותי)
ששמעו מפי רבינו ז"ל

וכדאי לציין פירוש דומה לזה שהובא בס' עדות לישראל (פ' בחקותי עמוד רמה) בזה"ל: ושמעתי פירושו מאדוני מו"ר שר התורה והעבודה רשכבה"ג ר"י מסאטמאר שליט"א, בעת שלמדתי בישיבתו הרמה בעיר סאטאמר, דכל מגמתו של דוד המלך ע"ה היתה לעשות חיל לה' ולתורתו הקדושה, והנה אותם הנמצאים בבית המדרש, בטח הם טובים בתכלית הטוב, ואין נמצא בהם שום שמץ ופסול, ומה לו לעשות ולתקן בבית המדרש שכולם קדושים וטהורים, ולכן כאשר השכים דוד המלך ע"ה בחצות הלילה לעבודת ה', חשב לילך לבתי טרטיאות ששם נמצאים בחורים שנתפסו לסט"א רח"ל, ועושים מעשי תעתועים למלאות תאות נפשם בעבירות חמורות ר"ל, ורצה לילך להתם להעלותם מטיט היון ומבאר שחת ולהחזירם למוטב, אבל תיכף ומיד חזר ממחשבתו ורגליו הוליכוהו לבית המדרש, דגם שם יש מה לתקן ולהוכיח את הבחורים השוקדים על דלתי התורה, עכ"ל.

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם (כו ג). במדרש פליאה (ילקוט רמזני פ' נחמיה) **אדם הראשון אלמלי למד תורה לא מת**, לפיכך כתיב אם בחקותי תלכו. והוא פלאי.

ונראה לפרש על פי מה שכתב בחור המייסד הקדוש בפרשתן (חופן ז) בכוונת הכתוב אם בחקותי תלכו וגו', דמבואר בגמרא (סוטה כא.) **דתורה מגינה ומצלה מיצר הרע**, והיינו כשעוסק בה לשמה. וזה שרמז הכתוב אם בחקותי תלכו וגו', היינו שילמדו תורה, ומז מבטיח הכתוב כי תשמרו ועשיתם אותם, כלומר אף אם יבוא דבר עבירה לידו ינצל ממנה, עיי"ש.

וזהו ביאור המדרש, אלמלי למד תורה, אז בודאי היתה תורתו בצחינת תורה לשמה, וכבן היתה מגינת ומצלת עליו שינצל מן החטא ומהיצר הרע, שהרי נתפתה מן המתא הקדמוני שהיה מכוחות היצר הרע (עי' פרד"ס פי"ג), ואם כן לא היה מת, שהרי רק בשביל החטא נגזר עליו מיתה (בראשית ג יט), ועל זה מסיים המדרש לפיכך כתיב אם בחקותי תלכו, היינו שיהיו עמלים בתורה, ואז יהיו מובטחים לתשמרו ועשיתם אותם ויהיו ניצולים מן החטא.

דרשת פתיחה פ' בחקותי תשכ"ד

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו וגו', ונתתי שלום בארץ (כו ג-ו). יש לפרש על פי דברי הגמרא (שבת קנו.) **המינין והכופרין מטילין קנאה ושינה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים**. והנה על ידי הקטרוג נעשה מחלוקת בפמליא של מעלה, כי הללו מיימינים ומלמדים זכות והללו משמאילים ומלמדים חובה, וכשיש חס ושלום קטרוג למעלה נעשה על ידי זה קטרוג ומחלוקת בין האומות למטה, כמו שפירש רשז"ל מאמרם (ברכות טז:) יהי רצון וכו' שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, דכשתשרים של מעלה ים תגר ביניהם, תיכף ים קטטה בין האומות. לאמנם על ידי שמחזיקים לומדי תורה בארץ הקודש, הרי זה עצמו מלחמה נגד המפיקורסים הרוצים לעקור כל הקודש לגו, וכבן זוכים על ידי זה לעשות שלום בפמליא של מעלה, וממילא מיכא שלום נמי בפמליא של מטה. וזה שאמר הכתוב אם בחקותי תלכו, ויחזיקו ידי לומדי תורה, אז ונתתי שלום בארץ.

דרשה מוצש"ק בהר-בחקותי תשט"ז

והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע וגו', ונתתי שלום בארץ וגו' (כו ה-ו). פירש"י שמא תאמרו הרי מאכל הרי אמתא אם אין שלום אין

כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל. ולכאורה נראה מפשטות דבריו דבשביל שים מאכל ומשתה על כן ליכא שלום, וקשה למה תליא הא בהא, ובפרט דבשמת מיפקא מינייהו (רש"י בראשית מח ג) דבימי המשיח הבריות נרפות יפות, אם כן מסתברא לומר דכשיש מאכל ומשתה בשמת יש שלום בעולם.

ויש לומר על פי דברי המדרש (במ"ר פי"ח ס"ז) גדול השלום שניתן לעושי צדקה, שנאמר (ישעיה נד יז) והיה מעשה הצדקה שלום. כי על ידי מדת הצדקה זוכין לשלום. ומעתה כיון שהבטיח הכתוב לישראל שיהיה לכל אחד די מחסורו אשר יחסר לו, הרי ממילא לא יצטרכו עמך בית ישראל זה לזה, ואם כן לא יהיה בידם עוד לקיים מצות צדקה, ולפי זה אין יכול לשלום. והן הן דברי רשי"ז, שמע מינה מדברי מיכאל הרי משתה ואין שום דבר חסר מישראל, אם כן יחסר מכם מעשה הצדקה, ומשה יזכו לשלום, הרי אם אין שלום אין כלום, לזה הבטיח הכתוב ברכה מיוחדת ונתתי שלום בארץ, כי אף בלתי כח הצדקה יזכו לשלום.

ס"ג בחקותי תשכ"ז

והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע וגו', ונתתי שלום בארץ וגו' (כו ה-ו). פירש"י שמע מינה הרי מאכל הרי משתה אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל. ולכאורה ניחוש דמהו הסייעתא למדת השלום עם מה שיש מאכל ומשתה.

ויש לומר על פי מה שכתב בס"ך על התורה בפרשתן (ד"ה והשיג לכם) לפרש הבטחת הכתוב ונתתי שלום בארץ, דכיון שתהיו יושבים לבטח בלא עמל ובלא יגיעה מלחרוש ומלזרוע, שמע תאמר יקנאו בכם שכניכם ויבואו להתגרות בכם ויהיו תפיסים לשכון בארצכם, תלמוד לומר ונתתי שלום בארץ, שגם להם יתן מה שרצוי להם כדי שיהיה השלום בארץ, ע"כ. וזהו כוונת רשי"ז שמע תאמרו הרי מאכל הרי משתה, וכיון שיהיה לכם כל דבר בהרחבה ובלא יגיעה יתעוררו האומות העולם להתקנא בכם, וממילא לא יהיה השלום בארץ, והרי אם אין שלום אין כלום, תלמוד לומר ונתתי שלו"ם בארץ, שתתן גם לאומות העולם צרכיהם, ובכן לא יקנאו בכם.

ס"ג בחקותי תשכ"ב

ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם (כו יא). הקשה הרמב"ן ז"ל למיזה ברכה היא זו שאמר הקב"ה כי בשמרינו כל המצות לא יימאס תוכחתנו, הלא לפי בעברנו על בריתו הבטיחנו הכתוב (להלן כו מד) לא מאסתים ולא געלתים ללוותם.

ונראה על דרך שפירשתי הא לתיתא בספרי (תצוה סי' רל"ו) והיה כי תבוא אל הארץ (דברים כו ו), עשה מצוה התמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ. כי בזכות מצות ביכורים יזכו לגיאת הארץ. והקשה על זה בפיס יפות (ר"פ תבוא) הא לא נתחייבו בביכורים עד אחר ירושה וישיבה (קידושין לו:), אם כן מאי שייך לומר שבשכרה תכנס לארץ, הא בזמן שנתחייבו בזה כבר היו בארץ. ופירשתי לפמן הכתוב הוא והי"ב כי תבוא אל הארץ בלשון עתיד, והכוונה כי בזכות מצות ביכורים שקיימו ישראל בזמן שבית המקדש היה קיים, יזכו לגיאת הארץ לעתיד לבא.

ועל פי זה יש לומר להשכרה הלא תגעל נפשי אתכם, היא עצמה ההבטחה הלא מאסתים ולא געלתים ללוותם, והיינו לפי מחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, אז יאמר להם הכא והזכות של מצות הללו לגמי, ובכן אף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא תגעל נפשי אתכם, וזכות זה לא מאסתים ולא געלתים ללוותם בזמן הגלות.

ס"ג בהר -בחקותי תשכ"ג

ונתתי פני בכם וגו' ורדו בכם שונאיכם וגו' (כו יז). פירש"י מעיני מעמיד שונאים הלא מכם ובכם, שבשעה שאומות העולם עומדים על ישראל, אינם מבקשים הלא מה שבגלוי וכו', אלא בשעה שאתם עומדים עליכם מכם ובכם, הם מתפשים אחר המטמוניות שלכם. ויש לדקדק על הלשון מיני מעמיד שונאים הל"ל מכם ובכם, דמשמע מזה דהאומות העולם אינם נקראים שונאים שלנו, רק אלו העומדים מכם ובכם הם נלחוד נקראים שונאים.

אכן הכוונה הוא על דרך שכתב רשי"ל (ויקרא כה כ) לענין גרב וילפת, דכשמוך גרב אצל חרש קורא לילפת גרב, וכשהוא סמוך אצל ילפת קורא למרס גרב. וכמו כן הכא, כי אף דבודאי שונאים האומות את ישראל, מכל מקום לגבי השונאים דמכם ובכם נמצאים האומות לאוהבים, לפי שהשונאים דמכם ובכם הם השונאים ביותר, שהם מתפשים במטמוניות שבישראל. ולזה אמר מיני מעמיד שונאים הל"ל מכם ובכם, דכשמעיריכים שני שונאים הללו, אזי נמצאים רק הם לשונאים ולא האומות העולם.

ל"ג בעומר תשי"ד

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה (רש"י)

בעת כהונת הגאון רבי משולם איגרא כרב בעיר טיסמניץ, נכנסו אליו פעם שני בעלי בתים מעיר הסמוכה לדין תורה, כששמע הרב את הויכוח והבין חומר הענין השיב להם שיחזרו למחרת ואז ישיב להם. כשיצאו מביתו החליטו שאינם יכולים להמתין עד יום מחר, והסכימו לחזור לעירם ואת דבר השאלה ישאלו להרב דמתא וכן עשו, כששמע אותו רב את שאלתם הקשה, ביקש מהם שימתינו שעה מועטת, ונכנס הרב לחדרו והתפלל להשי"ת בבכיות גדולות שיצילהו מידי בזיון שיוכל לפסוק את הענין הקשה שהובא לפניו, ואכן נתקבלה תפילתו ונפל בדעתו לפתוח איזה ספר והנה להפתעתו נתגלה לפניו אותה שאלה ממש, והתשובה בצידה, שמח הרב שמחה גדולה ומיהר לצאת אל בעלי הדין ופסק להם את דינם. לימים נזדמן להם לשני בעלי בתים האלו לשהות בעיר טיסמניץ, וחשבו בלבבם שהגם שכבר נפסקה להם שאלתם, בכל זאת מן הראוי להיכנס לרבי משולם איגרא לשמוע מה היה הוא פוסק בכגון דא, נכנסו אליו וביקשו ממנו מחילה על שלא שבו אליו בעת ההוא, אמנם עתה מבקשים הם לשמוע את תשובתו. ענה להם רבי משולם את תשובתו, והנה היה זה ממש אותו פסק שפסק להם הרב של עירם. אז סיפרו לו השנים את כל השתלשלות המעשה שכיון שהיתה שעתם דחוקה פנו אל הרב של עירם כדי שיפתור להם את שאלתם, ובתוך רגעים ספורים פסק לנו פסק זה. כששמע רבי משולם את דבריהם חשב בלבבו, שאם היה ביכולתו של אותו רב לפסוק שאלה כה חמורה תוך כמה רגעים, אז מן הסתם הוא גאון גדול וא"כ חייב הוא להקביל פניו. כאשר הגיע הגאו רבי משולם לבית הרב, תמה הרב על מה ולמה זכה לכל הכבוד הזה, וסיפר לו רבי משולם את כל הענין ושהתמלא התפעלות כיצד עלה בידו לפסוק במהירות רבה כ"כ שאלה עמוקה וקשה כזו. הודה לו הרב וסיפר לו כי אמנם לא ידע מה להשיב, ובכה במר נפשו להשי"ת שיחלצהו מן המיצר ויעזרוהו למצוא את הפסק, וכן היה. כששמע רבי משולם את הדברים האלו נענה ואמר: "לבכות גם אנו יכולים, אולם הדרך הנכונה היא לעמו"ל בתורה, אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה".

ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה

הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל ביקר פעם בשנות נעוריו אצל הבעש"ט הק' ובשבת פר' בחוקותי קראו אותו לעלות לתורה לפסוקי ה"תוכחה", בתחילה חלשה דעתו של ר' נחום על שכיבדו אותו בעליה זו, אולם משהחל הבעש"ט הק' בקריאת הפסוקים, הרגיש ר' נחום שעם כל פסוק מהתוכחה מסתלקים ממנו המכאובים והמחושים הקשים שהיו מנת חלקו (כידוע שסבל הרבה ממחושים שונים), וכשגמר הבעש"ט הק' את כל פסוקי התוכחה חש ר' נחום בעצמו כאילו נברא מחדש, עד זקנה ושיבה היה מזכיר הרה"ק מטשערנאביל את אותה שבת שנתהפכו לו הקללות שבתוכחה בפר' בחוקותי לברכות.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ונתתי גשמיכם בעתם. נראה לי על פי ששמעתי אומרים **על דרך הצחות בשם הרב הקדוש מו"ה מיכל מזלאטשוב זי"ע**, שפעם אחת בלילה בקרירות גדול בחורף בא אליו סוחר, והרבי ישב בבית חם מאוד, ולסוחר היה קר מאוד, שאל הסוחר לרבי, רבי יהיה לכם עולם הבא גם כן, השיב לו: שוטה, לנו יהיה עולם הבא מקל וחומר, ומה על דבר שאין אנו יגיעים, הוא העולם הזה, יש לנו, עולם הבא שאנו יגיעים עליו מכל שכן שיהיה לנו. ולכם גם עולם הבא לא יהיה, מקל וחומר הנ"ל, ומה על דבר שאתם יגיעים, דהוא עולם הזה, אין לכם, על דבר שאין אתם יגיעים, העולם הבא, מכל שכן שלא יהיה לכם, עד כאן דברי קדשו.

וזה שהתורה הבטיח יעודים גשמיים, ור"ל **'אם בחקותי תלכו'**, כפירש"י **אם בחקותי** שתהיו עמלים בתורה, **ונתתי גשמיכם בעתם**, דהוא שכר גשמי, וכ"ש שכר רוחני שאתן לכם עד אין שיעור, כי על זה אתם עמלים, וזו אין צריך לומר זו קאמר, **והכתוב מודיע לנו דאפילו שכר גשמי יהיה לנו**, ע"ד המשנה (פאה א, א) שאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

רביד הזהב

ואכלתם לחמכם לשובע וגו' ושכבתם ואין מחריד. י"ל בדרך צחות, דהמבחן יורה **שאם רועדים עם הכף ביד נשפך האוכל, וכן מי שאין לו אמונה, הוא רועד וחרד מאבדן השפע ח"ו,** ומרומז בדברי חכז"ל (נדה ט.) **'חרדה' מסלקת את הדמים**, היינו ממונו, וזשה"כ **'ואכלתם לחמכם'** השי"ת ישפיע שפע כל טוב **'לשובע'** בלי גרעון, **'ושכבתם ואין מחריד'** שתבטחו בו יתברך ועל ידי זה לא תאבד השפע. [ועל דרך שפי' בפרשתן בספה"ק נועם אלימלך בשם אחי החסיד המפורסם, דע"י חסרון הבטחון מקלקל צנורות השפע וצריך להבטחה מיוחדת שיתחדש השפע, עיי"ש בדה"ק]

שארית מנחם

ונתתי גשמיכם בעתם. ופרש"י בלילי רביעית ובלילי שבתות, ויש לפרש דברי רש"י ע"פ מה דאיתא במדרש (ב"ר י"א ה') שאל טורנוסרופוס את ר' עקיבא אם הקב"ה שומר שבת האיך מוריד גשם הלא זה הוצאה מרשות לרשות השיב לו כל העולם של הקב"ה והוה חצירו, אכן קשה ע"ז ממה דאיתא במדרש כשחרב ביהמ"ק השליך הקב"ה גט לישראל, ואם העולם היא חצירו אז הגט אינו מועיל משום שצריך לזרוק לרשות המתגרשת, ותירצו שהקב"ה הקנה לבנ"י מקום בחצירו, וא"כ שוב קשה האיך הקב"ה מוריד גשם בשבת, וז"ש הכתוב "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו.. אם בחוקתי תלכו" שתיזהרו על שמירת השבת שלי וזה ע"י אם בחוקותי תלכו ואז לא יחרב ביהמ"ק ולא יהיה צורך להקנות לכם מקום בחצירי עבור גט "ונתתי גשמיכם בעתם" שאוכל להוריד גשם בלילי שבתות.

(בני יששכר)

☆

ונתתי גשמיכם בעתם. ופרש"י בלילי רביעית ובלילי שבתות, וי"ל ע"פ מה דאיתא במדרש (ב"ר י"א ה') שאל טורנוסרופוס את ר' עקיבא אם כדבריך שהקב"ה שומר את השבת האיך מוריד גשמים הלא זה הוצאה מרשות לרשות השיב לו רבי עקיבא כל העולם של הקב"ה והוה חצירו, והמפורשים תירצו דאיתא (שבת י"ח.) תנו רבנן פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל היום כולו, והנ"מ בין שני הטעמים לפי דברי המדרש מותר להוריד מטר גם בשבת אבל לפי תרוץ המפורשים מותר רק בלילי שבתות ולא בשבת, ואיתא בגמ' (שבת ל"ה.) כתיב "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" וכתיב "לה' הארץ ומלואה" הא כיצד כאן קודם ברכה (לה' הארץ) כאן לאחד ברכה (והארץ נתן לבני אדם), היינו קודם ברכה הם בבחינת אין עושין רצונו של מקום ואחר ברכה הם בבחינת עושין רצונו של מקום וז"ש הכתוב "אם בחוקותי תלכו" היינו שעושין רצונו של מקום ואז קשה האיך הקב"ה מוריד גשמים בשבת ואין לתרץ שכל העולם שלו היא כי אז הארץ נתן לבני אדם ע"כ מתרץ רש"י "בלילי שבתות" דווקא ולא ביום השבת מטעם פותקין המים לגינה ע"ש עם חשיכה.

(ברכה משולשת)

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ, ונל"פ המשך הפסוקים עפי"מ דאיתא בספר חסידים שני שונאים לא יקברו זה אצל זה, וכן לא יקברו צדיק אצל רשע, ופעם אחת רצו לקבור רשע אצל צדיק והיה נחש כרוך על פי המערה, וז"ש אם בחוקותי תלכו ויהיו כל ישראל עושים רצונו של מקום ולא יהיו רשעים, וכמו"כ ונתתי שלום בארץ, שלא יהיו שונאים זה את זה, ולכן ושכבתם שתוכלו לאחר מיתה לשכב בשלום, ואין מחריד שיקברו שני שונאים זא"ז או צדיק אצל רשע, כי יהיה שלום בין כולם, ואז והשבתי חיה רעה מן הארץ שלא יהא נחש כרוך ע"פ המערה מפני שכולם יהיו צדיקים.

(דברי מהרי"א)

☆

דורש טוב

ואכלתם לחמכם לשובע וגו', ונתתי שלום בארץ. פירש"י: "אוכל קימעא והוא מתברך במעיו. ונתתי שלום שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום", תלמוד לומר 'ונתתי שלום בארץ'. וצ"ב אמאי יעלה על הדעת שיתאוננו ישראל לומר 'ואם תאמר אם אין שלום אין כלום'. וגם הלשון הרי מאכל והרי משתה אם אין שלום כו' תמוה.

אלא דידוע מאמר חז"ל (ברכות כ:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, כתוב בתורתך (דברים י, יז) **"אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד"**, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב (במדבר ו, כו) **"ישא ה' פניו אליך"**. אמר להם: וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה (דברים ח, י) **"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך"**, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. והנה, ממה שכתוב **"ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"** משמע שהשלום בא בנשיאות פנים.

אמנם מעתה יש לחוש דכיון שהנשיאות פנים באה רק בשכר שמדקדקים לברך ברכת המזון אפילו בלא שביעה, אם כן מאחר שכתוב כאן **"ואכלתם לחמכם לשובע" שאפילו אוכל קימעא ישבע,** וממילא יהא חיוב הברכה מדאורייתא אפילו באוכל קימעא, אם כן שוב לא יהא מקום לנשיאות פנים, ואפשר ח"ו לא יקויים **"וישם לך שלום".**

ולהכי בא הכתוב להסיר חשש זה, ולהוסיף ברכת השלום ביחוד, וכפירש"י ז"ל **"ואם תאמר הרי מאכל והרי משתה"**, והוא, שחולקים התנאים (ברכות מט:) **דר' מאיר** סבירא ליה **'ואכלת'** זו אכילה **'ושבעת'** זו שתיה, והרי אכילה בכזית, **ור' יהודה** סבר **'ואכלת ושבעת'** אכילה שיש בה שביעה וכו', וא"כ הרי הכי כיון שנתברכו הן במאכל לשובע והן במשתה, הרי לכולי עלמא חיוב הברכה הוא דאורייתא, ואם כן **"אם תאמר, אם אין שלום אין כלום" דמנין יזכו לנשיאת פנים ושימת שלום,** לפיכך אמר הכתוב: **"ונתתי שלום בארץ"** להוסיף ברכה מיוחדת על השלום.

פנים יפות

(וכ"ה בכסף נבחר, דגל מחנה אפרים, תפארת יהונתן וישמח משה בשם "מפרשים העולם". וע"ע בשו"ת חת"ס או"ח סי' מט)

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בס"ד

זמני השבת

פרשת בחקותי

לס' "והתהלכתי בתוככם", מבה"ח סיון הבעל"ט

שבת הכנה לקבלת התורה

בצל הקודש של עטרת ראשינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בבית מדרשינו הגדול

ווילליאמסבורג יצ"ו

תפלת מנחה עש"ק
45 מינוט אחר זמן הדלה"נ

בשעה 8:50

עריכת השלחן הטהור
ביחד עם בחורי חמד תלמידי ישיבה קטנה סניף ג'

20 מינוט אחר התפלה

אמירת תהלים
שב"ק בבוקר

בשעה 7:15

תפלת שחרית
בצפרא דשבתא

בשעה 9:30

לְךָ אֶל הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם:

דרשת פרקי אבות
מתובל עם
דברי הכנה והדרכה לקבלת התורה

בשעה 7:15

מנחה וסעודה שלישית
45 מינוט אחר זמן הדלה"נ

בשעה 8:50

הנהלת הקהלה

סַר יְדִידוּת מְנוּחָתֵךְ, אַתְּ שַׁבָּת הַמַּלְכָּה

לימוד פרקי אבות בשבתות הקיץ (חלק ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

במאמר שלפנינו נמשיך לבאר בעז"ה אודות המנהג אשר בשבת קודש אחצ"ה לומדים 'פרקי אבות' ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים, כמאמר חז"ל במס' ב"ק (דף ל.) 'אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין רבא אמר מילי דאבות', ודבר בעתו מה טוב כשאנו עומדים לפני חג השבועות הממשמש ובא להבין ולהשכיל בטעם הדבר.

כפי מה שכתבנו במאמר הקודם כמה וכמה מקורות דעיקר לימוד מסכת זו נתקן על השבתות בין פסח לעצרת, והרבה טעמים נאמרו בדבר, ונקדים בדברי ה'מדרש שמואל' [לרבי שמואל די אוזידא, מגורי האר"י] שמביא מה שמצא כתוב, וז"ל: "ועוד מצאתי כתוב לפי שבעצרת ניתנה התורה והלומד תורה צריך לדעת קודם דרך למודה ואיך יתנהג בה אחר למודה לכן תקנו ללמדה קודם עצרת כדי שיהיה לב כל אחד מישראל מוכן לקבל התורה בלב שלם ולהתנהג בה כדת וכשורה", ע"ש, וכעין זה מביא ב'אבודרהם' (בסדר ימי העומר) בשם הרב ישראל בן ישראל: "לפי שהם ימים מנויים למתן תורה ולכך נמנה אלו הימים, כמו האוהב שהוא ממתין ביאת אהובו מן הדרך והוא מונה הימים והלילות עד שיבוא, **ורוב עניני המסכת הם הזירוז על קריאת התורה ומעשה המצוות**, עי"ש.

גם רבינו ה'אלשיך' הק' (פ' אמור) לאחר שהאריך דימים אלו הם ימי ליבון, כתב כזה: "שעל כן נתייחדו הימים ההם לדורות להציל את ישראל ולסעדם בתיקון נפשם ולבם לשמים עד בא יום חג השבועות אשר בו ניתנה התורה, והוא יום רצון, וצריך הכשר וטהרה לקדמו בימי הליבון האלה, **ועל כן הנהיגו קדמונינו להגות בימי הליבון ההם, ספר משלי ומסכת אבות**, להכין להם להתנהג בחסידות כנודע", עי"ש.

וכן הוא ב'דברי תורה' [להרה"ק ממונקאטש ז"ל] (ח"א אות כ) וז"ל: "עיקר הטעם בפשיטות נ"ל, עדה"כ ראשית חכמה יראת ה' כי צריכים להקדים היראה לתורה, והנה מס' אבות אינה דינים מחוייבים אך מוסרי תוכחות נאים והנהגות ליראת אלקים, כי על כן קודם קבלת התורה החיובית, ילמדו ויאמרו מקודם בימי ספירת העומר [שהם הכנה לקבלת התורה] מס' אבות, שהוא ללמוד יראת ה' כנזכר, כי צריך היראת שמים להקדים לתורה עדה"כ ראשית חכמה יראת ה' כנזכר", עי"ש.

ועוד יותר מזה כתב הרה"ק מאפטא ז"ל בספה"ק 'אוהב ישראל' (לשבת אחר הפסח) וז"ל: "טעם אמירת פרקי אבות, בין פסח לעצרת הוא. **כי בימים האלו מחויב כל איש ואיש מישראל לטהר את עצמו בימי הספירה כמו שנטהרו ישראל מאז מטומאת מצרים**, כנודע מהזוה"ק, שבעה שבועות כענין ז' ימי הנדה הם,

ולכך אומרים אז מס' אבות, כדי לראות ולהבין כל המדות טובות הנזכרים שם, ולכסוף ולהשתוקק מתי אעשה כן גם אני ולשוב בתשובה שלימה לפני השי"ת, ולזאת יש במס' זו חמשה פרקים נגד ה' שערי בינה הכוללים, וכ"א כלול מעשר הם נ' שערי בינה, עולם התשובה", עי"ש.

ועי' בס' 'תולדות מנחם' [לבעל זרע שמשון] שהסביר (במשנת כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב) הטעם לאמירת הפרקים בשבועות אלו: "דכיון דדרך ארץ קדמה לתורה, ע"כ מייגעין עצמן בלימוד מס' אבות דהוא **מדות טובות וד"א קדמה לתורה**", עי"ש, וכבר האריך בזה המהר"ל בהקדמה לספרו 'דרך חיים' על מס' אבות.

ובאמת מקורו הוא עוד בדברי ה'רבינו יונה' בביאורו את דברי המשנה ששנינו במס' אבות (פ"ג מי"ז) וז"ל: "אם אין דרך ארץ אין תורה, ר"ל שצריך תחלה לתקן את עצמו במדות, ובזה תשכון התורה עליו שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות, לא שילמוד התורה ואחר כך יקח לו המצות כי אי אפשר, **וזהו כענין שנאמר נעשה ונשמע**, וכמו שכתבנו", עי"ש.

ודבר בעתו מה טוב, רמז נאה לזה מכ"ק רבינו שליט"א [בהקדמה לספרו מילי דאבות], עפ"י מה שכתב הבעל הטורים בפרשתן (פ' בחקותי) **א'ם ב'חקותי ת'לכו ו'את, ר"ת אותיות אבו"ת. שבכדי לזכות לקנין התורה ושמירת המצות, החובה להתחיל בזהירות במדות טובות המפורשות במס' אבות**, ודפח"ח.

ועי' ב'שפת אמת' (שבועות תרמ"ג) עה"פ בפ' יתרו (שמות יט, ח) וישב משה את דברי העם אל ה', וכתב רש"י ממכילתא, "וכי צריך היה משה להשיב אלא ללמדך דרך ארץ ממשה רבינו ע"ה", ואין מובן כי הקושיא במקומה עומדת. "וביאור הענין על פי מאמרם ז"ל (תנדב"א רבה פ"א) דרך ארץ קודמת לתורה לכן הוצרך ללמדנו דרך ארץ קודם קבלת התורה, והענין הוא כי דרך ארץ הוא הכנת האדם מכח הדעת שבו, וזה ענין תיקון המדות בימי הספירה קודם קבלת התורה, וכמו שנזדככו בני ישראל מיציאת מצרים עד שבאו להר סיני והקדימו נעשה לנשמע **וזה אות על רוממות הדעת שהיתה להם**, ומשה רבינו ע"ה רצה שיהיה מתן תורה על פי הקדמת אתערותא דלתתא ואז נשאר דבר של קיימא וזה הקדמת דרך ארץ לתורה", עי"ש. הרי מבואר דכדי לומר נעשה ונשמע ברוממות הדעת בעינן לפני זה לעבוד על ענין דרך ארץ שהוא הקדמה לתורה.

והגאון מהר"י שטייף ז"ל (בדרושים הנדפס בסוף ספר 'אוצר מדרשי רות', דרוש ו) בדברו באריכות מענין הכנה לחג השבועות ותיקון המידות, אף הוסיף לזה וכתב בתו"ד: "וחכז"ל סייעו אותנו לזה, במה שהעריכו לפנינו חמשה פרקים במסכת אבות, וביחוד פרק השישי שבו, שאנו קוראים אותו בשבת שלפני שבועות, שהוא מדבר בשבח התורה, וע"כ נקרא פרק זה בשם 'קנין תורה'. **והענין שכל אלו הפרקים המה מכינים אותנו שנוכל לקבל התורה, כי מבלעדי כל הלימודים שבמסכת אבות אי אפשר לזכות לקבלה**, [כמו שאמר התנא 'אם אין דרך ארץ אין תורה' שבלא מידות אין זוכים לתורה ח"ו], ועל דרך דתנן (ויק"ר ט, ג) דרך ארץ קדמה לתורה. ועל כן בהגיענו לפרק השישי ורכשנו לנו המידות, אז הגיענו ל'קנין תורה', שנזכה לקבל התורה הקדושה. **ועם כל זה גם אחר שבועות חוזרים ולומדים אבות, לומר שרק אחרי שכבר קבלנו התורה בשבועות, עתה נוכל ללמוד מידות ודרך ארץ, ומהתורה נלמדם**, כמו שכתב הרע"ב (אבות פ"א מ"א) שמסכת אבות ג"כ תורה היא, ועתה יתקיימו בנו המידות, ולא זולת התורה, דכי אם אין תורה אין דרך ארץ עי"ש.

ובדרך אגב ראוי להעתיק פירושו הנפלא מה'בן איש חי' בספרו 'ברכת אבות' על מה שאמרו חכז"ל (אבות פ"ג מי"ז) אם אין דרך ארץ אין תורה: דידוע מה שאמרו במדרש שוחר טוב בתהלים (נ) כשעלה משה

רבינו ע"ה למרום אמרו מלאכי השרת תנה הודך על השמים, ואמר להם הקב"ה כתיב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו ואתם אכלתם בשר בחלב בבית אברהם עי"ש, נמצא שזכינו לקבל התורה ולהנצל מערעור המלאכים רק משום שאכלו המלאכים בשר בחלב אצל אברהם אבינו, ולולי זה לא היו המלאכים מניחים אותנו ליקח התורה מכח הטענה של תנה הודך על השמים. וידוע שהמלאכים אכלו אצל אברהם אבינו ע"ה אף על גב דלאו אורחייהו בהכי, עם כל זה שינו מידתם ומנהגם בעבור שורת דרך ארץ, וכמו שאמרו בזוהר הקדוש (פ' פנחס דף רמ"ב ע"א) אורחא דעלמא דמאן דמזמן לאחרא ההוא דאתי לגביה אית ליה למעבד רעותיה אע"ג דלאו אורחיה בכך עי"ש. ולכן אמרו (ויק"ר ט, ג) דרך ארץ קדמה לתורה, שה'דרך ארץ' שיש בעולם על ידו זכינו לקבל את התורה, כי רק מכח דרך ארץ אכלו המלאכים, ועל ידי אכילתם אצל אברהם אבינו ע"ה זכינו לתורה, ולולי חיוב דרך ארץ לא היו אוכלים כלל, ולזה אמר התנא 'אם אין דרך ארץ אין תורה', ר"ל לולי הדרך ארץ לא היינו לוקחים התורה כי המלאכים טוענים תנה הודך על שמים.

ועי' ב'בני ישששכר' מאמרי חודש אייר (מאמר א אות ה) שהאריך בביאורו על קריאת שמה מס' אבו"ת, וז"ל: "ואפשר, להיות החודש הזה הכנה לתורה, והכנה לתורה היא על ידי המידות, על כן מעשה אבות קדמה בתורה אל המצוות, כי במעשי אבות מבוארים המידות. על כן מנהג ישראל ללמוד מסכת אבות בימים ההם, וכפי דרכינו נקראת מסכתא זו אבות, מפני שכל המידות וחסידות המבואר במסכת זו הכל נלמד ממעשי אבות, כאשר הוא בכתובים אצלינו", עי"ש.

טעם נוסף ידוע מצינו בס' 'בית שמואל אחרון' פ' פנחס, וז"ל: ואני אמרתי ליתן טעם עפ"י מה שכתב המדרש (דב"ר פ"ג א) ז"ל: שמא תאמר לרעתך נתתי את השבת לא נתתי אלא לטובתך, ומאי ס"ד שהוא לרעה השבת. ואמרתי ע"פ מה שפרשתי המשנה אבות (פ"ב מ"ב) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון', ובשבת דאסור לעשות מלאכה והן הולכין בטילין ובאים לידי עבירות, לידי דברי שחוק וליצנות ולשון הרע ורכילות וכדומה, אך דאיתא במדרש (הובא בטור או"ח סימן ר"צ) 'אמרה תורה זה פונה לשדהו וזה לזיתו וזה לכרמו תורה מה תהא עליה, אמר הקב"ה נתתי להם את השבת ויהיו פנויין בשבת לעסוק בתורה', וא"כ אף שהמה פנויין ממלאכה נתן הקב"ה שבת שיעסקו בתורה וישכח התורה מהם את עון, וזה הטעם שאומרים פרקי אבות בקיץ, כמ"ש המדרש שמואל בהקדמה, דאבות נקרא על שם שהוא אבות לכל המוסרין, דכל המוסר הנאמר בכל הספרים מרומז במסכת אבות, וגדרים וסייגים גדולים כמ"ש חז"ל (ב"ק ל.) האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דאבות, **ובקיץ שהיום גדול ובשבת אין עושין מלאכה ויוכל אדם לבוא לידי עבירה, לכך תקנו חז"ל לומר פרק בכל שבת לייסר את האדם שלא יעבור איזה עבירה**", עי"ש.

וב'מדרש שמואל' בהקדמה כתוב עוד טעם בענין, וז"ל: "למה נהגו בכל המקומות לקרותה בימים שמחג המצות ועד עצרת פרק בכל שבת, מטעם לפי שמכאן מתחיל הזמן להתחמם ומתעוררים התאוות הגופניות, ויצר הרע מתחיל להשתרר ולהתגבר, ומסכתא זו מלאה תוכחות ומעוררת האדם לרדוף אחר כל מדה טובה, ומגברת יצר הטוב על יצר הרע, לכן תקנו ללמדה בימים האלו", עי"ש. וב'אבודרהם' (שם) ביאור כעי"ז למה בזמן זה גובר היצר, שכתב: **וגם זה הזמן שהוא זמן הקציר הוא מזומן ומוכן לנועע החלק המתעורר מן הנפש וללהטו אחר רוב התאווה ובקשות רוב ההנאות**, וצריך להשקיטו ולתקנו במה שיש בזאת מן המסכתא מן המוסרים המביאין לפרישות והכנעות הנפש", עי"ש.

עוד טעם כתב ב'מדרש שמואל' (שם): "כי בהיות בזמן הזה תגבורת הדם, וכל בני אדם נוהגים להקיז דם

ומתרפאים בימים הללו, משום דימי הקיץ הם יותר מעותדים לחלאים, והנה מנהג זה ראוי למתנהגים על פי טבע העולם, אבל עם בני ישראל שהם מתנהגים על פי התורה אינם מתרפאים רפואת הגוף אלא רפואת הנפש, ובזה תעלה ארוכה ומרפא גם אל הגוף, כענין כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך אם שמוע תשמע לקול ה', **ולכן קורין מסכתא זו באלו הימים שכלה מוסרים ומדות טובות לשמור ולעשות, וזה יהיה רפאות לגופם ושקוי לעצמותם**", עי"ש.

וכל זה מבואר גם ב'בינה לעיתים' (ח"ב דרוש ל"ד) ומוסיף ע"ז בתוספות ביאור דהוא עוד יותר מרפואת הגוף [דהי' עושין בימים ההם להקיז דם], "כי נודע מעניני התרופות וההרקות, כי הן אמת מועילות לגוף להוציא ממנו הליחות המחליאות ומנקות אותו, אך אין בהרקה גבול שכלי רצוניי להוציא הליחה הרעה ולהניח הליחות השרשיי העצמי שבו תלוי חיות האדם, אלא אגב דוחקא היא דוחה ומוציאה מן הגוף ליחה טובה עם הרעה בערבוביא, ומזה נמשך תשות הכח וחלישות המזג. וכאשר יתרבו ההרקות פעם אחר פעם יתמעט תמיד עצם ליחותו עד שבמקרה נמצאו התרופות סבת קצור חיי האדם. וכבר נודע למשל הנאות אשר שמו בזה לבגדי פשתים הנתונה לכביסה, שע"י הגהוץ בנתר ובורית בלי ספק הם מתלבנים וסרו מהם הכתמים, אבל בכל פעם שיכובסו הם חסרים גם כן מעצמותן ונעשים בלויי הסחבות ובאים להקרע בנקל. **ואמנם התרופה הנפשיית הבאה לנו ע"י תורתנו שתתעלה היא נבדלת מאד מזה החסרון הקורה בתרופה הגופנית, כי מעצם סגולתה להביא התועלת בלי שום נזק והפסד**. וזה הוא פירוש רפאות תהי לשרך (משלי ד ח) שתרפא ותריק הליחה הרעה, אבל לא יקרך כתרופה הגופנית שאגב ההרקה תוציא גם כן מהלחות השרשי ותייבש העצמות שתשארנה כיבשות, אלא אדרבא תהיה שקוי שתתן משקה ולחות לגוף העצמות דשנים ורעננים יהיו", עי"ש.

וכבר ידוע המימרא של הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ל, וכן מתאמרא אימרא נאה זו משמי' דהרה"ק רבי ר' מאיר מפרימישלאן ז"ל [יומא דהילולא דילי' חל ביום ב' בשבוע הבא ער"ח סיון] על הפסוק (תהלים קז, כ) ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם, כי הרופאים מצד אחד הם רופאים ומצד השני הם משחיתים, כי סמי רפואה המועיל ללב מזיק לכלי העיכול וההיפוך בהיפוך וכדו', אבל כאשר ישלח דברו וירפאם, שהרפואה בא מהקב"ה בעצמו, אז וימלט משחיתותם, הוא ממלט ממה שהרופאים משחיתים, עכ"ד. ומרן רבינו שליט"א בספרו 'לב אהרן' (פ' משפטים) ביאור בזה כפל לשון הפסוק (שמות כא, יט) 'ורפא ירפא', וע"ז דרשו חכז"ל (ב"ק פה:) מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות, על כן אמר בכפילא ורפא ירפא, כי רופא בשר ודם צריך לרפאות שני פעמים, קודם לרפאות את המכה עצמה, ואח"כ צריך לרפאות שנית מה שקלקלו סמי הרפואה, ודפח"ח.

ובס' 'תורת התמרים' (פ' משפטים) מסופר שפעם א' בא אחד לפני רביה"ק הדברי יואל ז"ל והזכיר את אשתו שהיתה חולנית ל"ע לרפואה שלימה, והתמרמר לפני רביז"ל על הרופאים שלפי ראות עינו כל הטיפולים שלהם אינם מועילים כלל לרפואה ואדרבה המה מזיקים והמצב מתדרדר על ידם, וע"ז השיב לו רביז"ל בשם הצדיקים את מימרא הנ"ל, והוסיף מדילי' בהמשך הפסוק שלאחר זה "יודו לה' חסדו" דבאמת צריך להודות לה' על הטובה שעושה עמו, אבל עולם הפוך ראיתי "ונפלאותיו לבני אדם" מייחסים טובה לבני אדם, עי"ש כל הסיפור.

עוד טעם פירש ה'בינה לעיתים' (שם): "כיון שבחג השבועות אנו באים לקבל התורה אשר זכינו לשמוע מפיו יתברך בהר סיני ונכתבה על הלוחות, ורצו ז"ל להעמידנו על תכלית השלמות בזה, שהוא להשתעבד בהבנתה ובשמירתה אל המוגבל "בתורה שבעל פה", ולפיכך אנו מקדימים לקרא מסכת זו באלו השבתות

הקודמים למועד הבא, אשר באה בה שלשלת הקבלה ומסורת תורה שבע"פ מתחלת משה קבל תורה מסיני ומסרה וכו', וכן כל המקבלים אלו מאלו איש מפי איש, **כי בבוא יום מתן תורה כבר שעבדנו עצמנו לשמוע בפירושה ובשמירתה אל מסורת קדמונינו המקבלים מאשר קדמום עד מרע"ה, וזה כל פרי אושר חמדתינו**", עי"ש.

ולפי"ז מוסיף ה'יעב"ץ' ז"ל בסידורו (בית תפילה בית נה, אות טז) וכתב: "לפיכך מיד בתחילת הקיץ מתחילין לומר פרקים, שמתחילין משה קיבל תורה, וכל הקיץ יצא בנתינת התורה [בחג השבועות], ובקבלת לוחות הראשונות [בי"ז בתמוז], ושניות [ביוהכ"פ], הלכך בהם עוסקים בלימוד שלשלת קבלת התורה ומוסרי'ה, כי תורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר, והרי כל זה נכון וישר", עי"ש

וכעין זה כתב מרן ה'חתם סופר' בחידושיו על שו"ע (סי' ת"ל סק"ה) להסביר הטעם על אמירת ברכי נפשי בחורף, ופרקי אבות בקיץ, או עד י"ז באב [לפי מנהגו]: "לפי מה שאמרו ז"ל שלא נגמר תכלית בריאת העולם עד צאת ישראל ממצרים שזה הי' כוונת הבריאה, ועשיית המשכן רומזת עליה בחכמה ובתבונה ודעת, לכן נאמרו ב' טעמים בשבת בראשית, **א'** כי ששת ימים וגו', **ב'** כי עבד היית בארץ מצרים, וכל גלגולי האבות וסבותם הכל בכלל הבריאה, כי היא צמיחת ישראל עד גמרה ביציאת מצרים. **לכן נוהגים משבת בראשית עד פסח, שאז קורין בתורה סדר הבריאה וגלגולי סיבת אבותינו ויציאת מצרים ועשיית המשכן, אומרים ברכי נפשי שמדבר מבריאת העולם כמבואר בתוכו, וט"ו שיר המעלות** שתקנם יעקב אבינו ע"ה בבית לבן כמבואר במדרש (ב"ר עד, יא). והנה מיציאת מצרים ועד מתן תורה שם שם לו חק ומשפט וכו', והחדש הזה לכם היא מצוה ראשונה, ונגמרה ביום הכיפורים בלוחות שניות, **לכן בימים הללו עוסקים בפרקי אבות שהוא סדר שלשלת הקבלה ממשה רבינו ע"ה, וסייגי התורה ומנהג עוסקיה וכבודה**, [ובאשכנז פוסקים מלזמר פרקי אבות בשבת שלפני י"ז בתמוז שבו היה זמן ירידת משה רבינו מן ההר עם לוחות הראשונות, ונהרא נהרא פשטא]", עי"ש.

וה'לבוש' (סי' תצ"ג ס"ד) כלל כל הטעמים יחד, וז"ל: "ונ"ל הטעם שבמסכת הזאת יש חמשה פרקים, ועם התוספתא שהוא שנו חכמים שהוא דומה להם הם ששה, שכולם מדברים בדברי תוכחה ומוסר לקבל עלינו עול תורה ומצות, וגם הפרק ראשון הוא מדבר בשלשלת קבלת התורה מדור לדור ממשה רבינו ע"ה עד סוף כל התנאים, **לכן אומרים אותם באלו הששה שבתות שהם מזמן גאולת מצרים עד יום מתן תורה**", עי"ש.

וב'ילקוט הגרשוני' העתיק מספר 'עין יעקב החדש' [דפוס ווילנא] שמובא שם בזה"ל: "עצרת נמי ר"ה היא, אמר הבונה הוסיף רש"י ז"ל שעצרת ר"ה נמי היא מלבד ההיא דשנינו בעצרת על פירות האילן, ואמר להיותו זמן קציר, אך נאמר עוד להיותן זמן מתן תורה כי כמו שבר"ה נברא העולם כן בעצרת נתנה תורה שבעבורה נברא ובעבורה מתקיים כמו שאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו', ומכאן סיוע נכון לאומרים שמפסח עד עצרת ימי דין הם, **ולכן נהגו לקרות בהן פרקי אבות לקבל מוסר ולשוב בתשובה**. דה"נ כמו שמקדמין מר"ח אלול ימי מוסר ותשובה לר"ה שהוא יום דין, ככה עושים לפני עצרת להיות גם הוא ר"ה ויום דין על פירות האילן" עכ"ל. ודפח"ח.

ובאמת כבר האריך השל"ה הק' (נר מצוה אות ט) בענין זה וכתוב בתו"ד: "חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר וכו', מכל מקום גילו ברעדה כתיב, והשמחה אשר שמח תהיה שמחה רוחניית והודות והלל להשם יתברך שנתן לנו התורה מתעורר מאוד בלבו להתקדש ולתקן מעשיו ולהיות מוכתר בכתר תורה לקיים והגית בו יומם ולילה, **כי היום הקדוש הזה הוא יומא דדינא**. ומביא שם

בשם ספר 'תולעת יעקב' (דף נח) דעצרת ימי הדין הוא על הנשמות, וז"ל: "ודע כי כמו שבראש השנה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשה בני האדם, כי הוא יום הבריאה הראשונה וחדוש העולם, וכמו שתקנו לומר זה היום תחילת מעשיך כדברי ר' אליעזר שאמר בתשרי נברא העולם, כן רצה ביום מתן תורה שהוא מורה על חדוש העולם להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן, כדאיתא בפ"ק דר"ה בארבעה פרקים העולם נידון וכו' בעצרת על פירות האילן, וכבר ביארנו כי הפירות ההם הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה, **והעולם נידון ביום זה על התורה שנתנה בו שבטלו עצמם ממנה**, והוא אמרם 'על פירות האילן' בלא השלימם בתורה ומצות כראוי", עי"ש והדברים ידועים.

וב'כתבי קודש רמ"מ' [להגה"ח ר' משה מידנער ז"ל] (אות של"ד) מביא על כך בשם הרבי ר' ברוך ממעזיבוש ז"ל שהיה רגיל לומר אני ירא לפני חג השבועות יותר מראש השנה כי בראש השנה עיקר המשפט והדין הוא על הפרנסה '**א קוילעטש ארויף א קוילעטש אראפ...**' וכו', אבל בשבועות אמרו חז"ל ו'עצרת על פירות האילן', ופירשו בזוהר הק' (ח"ב קכא ע"א) על נשמות ישראל.

ובאמת יש לזה מקור קדום בס' 'רוקח' על התורה, שפי' הפסוק (במדבר כח, כו) וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה בשבועתיכם, וז"ל "בשבועותיכם, בהשלמת ז' שבועות לכך נקרא חג שבועות. בכל המועדים נאמר חג חוץ מיום הבכורים, לפי שבסוכות אומרים זמן שמחתינו ובחג המצות זמן חירותינו, אבל בשבועות שכתוב בו שמחה אינו אומר אל זמן תורתינו שבו דן על האילנות, בתורת ה' חפצו וגו והיה כעץ שתול וגו' (תהלים א, ב-ג), **לפי שבו דן על פירות האילן ותורה נקרא עץ חיים**", עי"ש.

ודבר נאה כתב בספר 'רמזי אלול' מהגאון רבי שלמה דומיניץ ז"ל (פרקי אבות דף ט"ו) "הטעם שתקנו לומר פרקי אבות בין פסח לעצרת, אפ"ל שהוא כמו שתקנו לומר ברכות מעין שבע משום עם שבשדות. בתי כנסיות שלהם היו בשדות, בימות החול הי' עוסק כל איש במלאכתו, ובגמר מלאכתם היו מתפללים בביתם, ואין כולם מתקבצים לביהכ"נ לתפלה. אבל בשבתות ויו"ט היו באים כולם (שו"ע או"ח סי' רס"ח), אשר בעבור זה ניקל להם לשכוח ענין מנין ספירת העומר, ואולי אף גם כל הענין מספירת העומר יש שהיו שוכחים. וכלפי שמצאנו מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי (ר"ה דף ה) לכן כל מקום שהיו יכולים לתקן, בשביל לדעת מנין השבועי מספירת העומר היו מתקנים. והוא ללמוד בשבת באלו ששה שבועות בין פסח לעצרת ששה פרקי אבות, והוא ענין מוסר מה שדורשין בפני העם ובשבת זמן קהלה לכל הוא. כי יבוא העם ללמוד ולדרוש לפניהם דעת תורה מוסר והשכל, ממילא עי"כ יזכרו וידעו כמה שבועות בספירה הוא ובאיזה פרק עומדים, והוא לדעתי מילתא בטעמא גם בימים ההם בזמן הזה. כאשר הנסיון יורנו, כי הנשים אשר לא עליהם רובץ תורת מנין הספירה, יודעים גם המה מהשבועי של ספירת עומר ודייקא על ידי קריאת פרק אבות", עי"ש.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תשפת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

הל' יו"ט שבועות (א)

דינים השייכים בשבוע הבעל"ט

פרחים בשנת השמיטה

נכון שלא לקנות פרחים אלא שידוע שלא נעבדו באיסור בשביעית או שהובאו מחו"ל.

מותר לקטוף פרחים לצורך תלייתם, אולם אין לקטוף בכדי שהאילן יצמח יותר טוב, וכן מותר לקצוץ ענפי אילן בכדי לתלותם, ובלבד שלא יתכוין לתועלת האילן, ואדם שמיוחד ובקי בזה, צריך לשנות בתלישתם.

פרחים שאין להם ריח אין בהם קדושת שביעית ואפשר לזורקם כרגיל, פרחים שיש בהם ריח יש המחמירים שיש בהם קדושת שביעית.

מותר לטלטל הפרחים ממקום למקום ולהכניסם בכלי עם מים, שאין אין גדילים כבר.

תספורת

מנהגינו על פי האר"י שאין מסתפרין עד ערב שבועות, ובשנה זו שחל שבועות ביום ראשון, מסתפרין ביום ו' ערש"ק

(כ"כ בחיד"א מורה באצבע סי' ח' אות רכ"א, כה"ח סי' תצ"ג סק"ג, וכן מובא במחזור דבר"י אות ד'. אולם מדינא יש אחרונים המקילים להסתפר מר"ח ואילך (פמ"ג א"א תצ"ג ה', דה"ח ועי' שעה"צ י"ג)

ויש המקילים מג' ימי הגבלה (מ"א סק"ה שועה"ר ו' ועוד)).

ואפשר להסתפר גם בליל שישי דהיינו ליל מ"ח לעומר (בשו"ת ירים משה (להג"ר משה קאשטרו זצ"ל) כתב דכשחל מ"ט לעומר בחול אסור להסתפר בליל מ"ט, אולם אם חל מ"ט בשבת שאז מסתפרין ביום ו' שהוא מ"ח לעומר, אז מותר להסתפר אף בליל מ"ח מפני כבוד שבת, וכן מובא במרא דשמעתתא אות ריד דמותר),

ולגבי עצם ההסתפרות בלילה [גם בכל השנה] - יש המפקפקים בדבר, ובשו"ת מנח"א (ח"ד סי' י') כתב שאין פקפוק בזה, אלא דכתב דיש להתספר לאחר מעריב, דאין לעשות מלאכה לפני מעריב, ובישראל והזמנים (עמ' רפ"א) הביא דרבינו בעל הדברי יואל זצ"ל היה מגלח שערותיו בלילה, וכן הביא מעוד צדיקים.

כלי זמר ושמיעת ניגונים

שמיעת שירה וכדו' של רשות, נקטו הפוסקים דהאיסור הוא עד שבועות (דעת בעל שבה"ל זצ"ל, וכן שמעתי מהגאון הגרש"ז אולמאן זצ"ל לחוש לספיקת הפמ"ג המובא בשעה"צ (סי' תצ"ג סק"ד) דאסור עד שבועות, ודוקא בשל רשות אסור אבל של מצוה מותר).

אפיית מאכלי חלב בתנור

לכתחילה אין לאפות מאכלי חלב בתנור [באותו פתח] שאופים בה בשר במשך השנה, ולצורך גדול כמו שמצוי בימים שלפני שבועות שצריך לאפות הרבה מאכלי חלב, יש להקל שלא בקביעות לאפות חלב בתנור [באותו פתח] שאפו בשר, ובתנאי שעברו - 24 שעות - מאפיית הבשר, ויחמם קודם את התנור על חום גבוה לערך חצי שעה, וינקה היטב את התנור משמנונית.

תנור "פירוליטי" – שהוא תנור שמתנקה בחום של למעלה מ - 350 מעלות חום, מותר לפעמים לאפות בו מבשר לחלב לאחר החימום.

תבנית [בעקעל"ע] שאפו בה בשר, אין לאפות בה מאכל חלב, אלא אם כן יגעיל את התבנית קודם האפיה (כדמבואר בראשונים מובאים במ"א סי' תנ"א סק"א, בנקודות הכסף בסי' צ"ג, בשו"ת חת"ס סי' ק"י ובעוד אחרונים, דבהתירא בלע די בהגעלה אף בדבר הטעון ליבון וכן פסקו שם).

דברים הצריכים ליו"ט, שיש להכינם מער"ש

נרות יו"ט

המדליקים נרות בכוסיות, עצה טובה להניח מעט מים או שמן בתוך הכוסיות בער"ש לפני שמניחים את הנר, כדי שיוכל בליל יו"ט (מוצ"ש) לפנות בקל את שארית הנר על ידי ניעור תיקף לפח האשפה (ולא יצטרך לבוא לידי קולות בטלטול מוקצה, דשארית הנר והטס הם מוקצים, ובכדי להוציאם צריך לטלטלם, ויש לדון אי יש בזה ההיתר של טלטול מוקצה לצורך שמחת יו"ט, דאפשד דבזמנינו שיש אור הלעקטע"ר לא שייך היתר זה, וטלטול בעזרת כף וכדו', נחלקו בזה האחרונים אי נחשב טלטול מן הצד או טלטול כדרכו, ולכן נכון להכינם מתחילה באופן שלא יצטרך לטלטלם, ויוכל בקל לנערם).

המדליקים פתיל צף, יש להכינם מער"ש (דביו"ט יש אומרים שאסור להכינם משום איסור עשיית כלי, דעת הגאון הגרש"ז אולמאן זצ"ל, וכן מובא במרא דשמעתתא אות ריט, אולם בקובץ מבית לוי (ניסן תשנ"ח) הובא דעת השבה"ל דנוטה כהמתירין, כיון שהוא עיקר הכלי אולם כתב דדרכו היה להכינו מעיו"ט, עוד טעם נכון להכינו מעיו"ט, דלפעמים הנקב שב"צף" סתום וצריך לפתחו, ולפתוח הנקב ודאי דיש בזה איסור תיקון מנא).

ואם רוצה להשתמש באותם הפתילות, מותר להשתמש בהם, ולכתחילה ישתמש בצד השני של הפתילה (כדמבואר בסי' תק"א סעי' ז ברמ"א ובאחרונים).

המדליקים נרות ארוכים ומדביקים הנרות לפמוטות, יש להדביקם מער"ש (דבשבת אסור להדביקם, כדמבואר (במ"א סי' תק"ד סק"ו) ומובא במשנ"ב סק"ח, דגזרינן שמא ימרח, דהיינו שמא ישפשפנו להחליקו וזהו תולדת ממחק).

נר נשמה

המדליקים נר נשמה ביו"ט, יש להדליק לכתחילה נר נשמה הדולק לפחות שני ימים, ולהדליקו מער"ש (דבפשטות אין להדליקו ביו"ט כדנתבאר בשו"ת כת"ס (סי' ס"ה) ומובא בביאוה"ל (סי' תקי"ד סעי' ה'), ובשו"ת אמרי יושר מובא בדע"ת שם, ובדיעבד שלא הדליקו מער"ש מותר בכת"ס להדלילקו ועדיף להדליקו בבית הכנסת או בחדר שאוכלים שם.

ואגב יש לציין דבמחזור דבר"י לפסח מובא שרבינו הקוה"ט זי"ע לא נהג להדליק נר נשמה ביו"ט כלל, וכן מובא במרא דשמעתתא דגם לא הדליק).

נר יקנה"ז

המבדילים במוצ"ש ליל יו"ט על נר "יקנה"ז", יראה להכינו או לקנותו מלפני שבת, ונכון להכין לזה נר גדול שידלק זמן מה, ויש שאין מדליקים נר מיוחד ומברכים על הנרות של יו"ט בלא לחברם (דבמוצ"ש ליל יו"ט צריך להבדיל על אבוקה, ולחבר שני נרות יש דיעות האוסרים, משום שצריך להפרידם לאחר ההנאה מהנר, ויש בזה משום כיבוי דאסור ביו"ט, ולכן יש שמכינים או שקונים נר יקנה"ז ומדליקים אותו לצורך זה, ואינו נחשב להבערה שלא לצורך דאמרינן "מתוך" שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך, ואף דבעי' שיהא צורך קצת, זה נחשב צורך קצת דזהו מצוה מן המובחר לברך על אבוקה.

אולם שמעתי מהגאון הגרמ"ש קליין שליט"א דדעת בעל השבה"ל זצ"ל לא היתה נוחה בזה דצורך זה לא נחשב צורך מצוה ואין לומר "מתוך" בזה, ועדיף לברך על נרות יו"ט בלא לחברם, דמעיקר הדין אפשר לברך אף על נר אחד, או להדליק נר גדול שידלק הרבה זמן וזהו צורך יו"ט.

ובמרא דשמעתתא מובא שאצל הגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל נהגו לקרב שני הנרות ולהפרידן אחרי זה).

פרחים וענפים

פרחים והאילנות ששוטחים בבית או בבית הכנסת, אף על פי שאינם מוקצים, יש לשטחם מער"ש (דאינם מוקצים כיון שיוחדים לכך,עכ"ז אין להניחם בשבת משום איסור הכנה, שהרי מניחים אותם בשביל יו"ט, ונמצא שהוא מכין משבת ליו"ט, מ"א (סי' תצ"ד סק"ה) והאחרונים שם).

הקונים פרחים חיים שצריכים לעמוד במים, יש להכניסם למים לפני שבת (דבשבת ויו"ט אין להכניסם למים, בין בפרחים שעדיין לא נפתחו העלים, דאסור משום שנפתחים העלים מלחלוחית המים ויש בהו משום זורע, ואף כשכבר נפתחו העלים אסור להעמידן לכתחילה במים, ורק להחזירן מותר, כדמבואר בסי' של"ו סעי' י"א).

הכנת המאכלים וכדו' לליל יו"ט

המאכלים הנצרכים לאכילה בליל יו"ט [מוצ"ש], נכון שלא להניחם בפריזע"ר, שלא יצטרכו להמתין במוצ"ש ליל יו"ט, כשיוציאם מהפריזע"ר עד שיפשירו (דבשבת אסור להוציא המאכלים מהפריזע"ר לצורך יו"ט, דאין להכין משבת ליו"ט, ומותר רק אם יוציאם בשבת מוקדם ביום, כך שיהיו להם שהות להפשיר בעוד היום גדול, ויהיו ראוים לאכלם בשבת, כדמבואר בח"א כלל קנ"ג אות ו'.

והיתר זה ג"כ שיך רק במאכלים שראויים לאכלם בלא חימום, אבל מאכלים שאינם ראויים אלא ע"י חימום או ממילא אינו שיך שיהיו ראויים בשבת, וממילא לא שיך בהם ההיתר הנ"ל, לכן נכון להכין המאכלים מער"ש בענין יהיו מוכנים ליו"ט בלא שיצטרך להכינם בשבת).

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יחיאל מיכל ב"ר אברהם אהרן ז"ל

וזוגתו האה"ח מרת פריידא מלכה ב"ר חיים שמואל ע"ה

ובניהם משה אריה, חיים שמואל

נעק"ה כ"ח אייר תש"ד לפ"ק

משיב ההלכה

תלמידי השיעורי הלכה שנאמרו בגי מדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א

מו"ץ קהילתינו הק'

הלכות יו"ט

א] מותר להוציא מרק קפוא מהמקפיא (פריזע"ר) **ולהניחו ביו"ט על גבי האש או על הפלטה לחממו ולהפשירו לצורך הסעודה ואין בזה משום איסור "מוליד ונולד" ביו"ט** [א] **והרוצה לצאת מכל חשש יכול להוסיף מים על המרק הקפוא דבאופן זה המרק הנפשר מתערב מיד בתוך המים ואינו ניכר** [ב].

ב] יש להקל לעשות קוביות קרח ביו"ט ע"י הקפאת מים במקפיא (פריזע"ר) [ג].

ג] מותר להקפיא משקה צלול ביו"ט כדי לאכלו כשהוא קפוא כגון מאכל הנקרא "גלידה" אם בדעתו לאכלו ביו"ט [ד].

עשיית כלי ביו"ט

ד] לא התירו עשיית כלי חדש ביו"ט אפילו לצורך אוכל נפש [ה].

ה] ולכן אסור לשזר צמר גפן לצורך עשיית פתילה ביו"ט (סי' תקי"ד ס"ט) **אסור לחתוך פתילה לשתים שהוא תיקון מנא שמתקן בזה פתילה נוספת ואסור אפילו באופן שרוצה לאכול לאור הנר** (סי' תקי"ד ס"ח) **וכן אם היתה פתילה ארוכה ואינו נאה אסור לחתוך קצת כדי לקצרה.**

ו] המדליק נר ביו"ט ע"י פתיל צף יש ליזהר לתחוב הפתילה תוך הבסיס קודם יו"ט דיש חוששין שאין לעשותו ביו"ט משום איסור תיקון כלי [ו] **אמנם אם שכח להכינו מבעוד יום יש להקל להכינו ביו"ט ונכון לעשותו ע"י קטן** [ז].

ז] אסור לחתוך ביו"ט נייר כסף או גליל ניילון, או ניילון נצמד או גלילי נייר סופג אפילו באופן שצריך לזה בשביל אוכל נפש ואפילו לא הכינם מערב יו"ט מחמת אונס גמור ודין יו"ט בזה כדין שבת [ח].

ח] באופן שצריך לחתכן לצורך שמחת יו"ט יש להקל לחתכן או לקרען ע"י נכרי [ט] **ולכתחילה יאמר לגוי לחתכו ביד ולא בכלי** [י] **ובשעת הדחק באופן שאין אפשרות אחרת רק ע"י כלי אפשר להקל גם בכה"ג** [יא].

ט] פתיחת קופסאות או בקבוקים אסורה ביו"ט כמו בשבת ואם שכח לפותחן לפני יו"ט יש לפתחו דרך קלקול כמו שעושין בשבת [יב] **ויש מתירים בזה באופן שבאו לו ביו"ט או שלא היה יכול בעיו"ט וטורח גדול הוא לו לעשות נקב שמותר לו לפתוח ביו"ט כדין מכשירי אוכל נפש ואין מורין כן לרבים** [יג].

ביאורים והוספות

(א) בסי' ש"כ ס"ט מבואר דאסור לרסק שלג וברד להפכו למים משום איסור "מוליד" וכמבואר ברש"י שדומה למלאכה שבורא מים הללו ונראה כעושה דבר חדש ואסור מדרבנן אכן ביו"ט פשוט דמותר אף שלוקח "גוש" ומהפכו לצלול שהוא "משקה" הרי הותרה מלאכה ממש לבשלו וכל בישול מפיס ומוליד והותר לצורך אוכל נפש – ועדיין יש לדון מצד איסור "נולד" ומוקצה שנתהוה כאן דבר חדש שלא היה בערב יו"ט, ומבואר בסי' שי"ח סט"ז ברמ"א דשומן שנקרש אין להניחו נגד האש שיהיה נימוח ונהגו להחמיר בזה, אך הרמ"א מסיק שם דבמקום צורך שבת יש להתיר ולכן כאן שיש בזה צורך יו"ט מותר.

(ב) כמבואר בסי' ש"כ ס"ט.

(ג) בשו"ת שבה"ל ח"ג סי' נ"ה מצדד להקל בזה בשבת וכ"ש ביו"ט ובח"י סי' ע"ט כתב דיש להקל ביו"ט כיון שזה נעשה בדרך גרמא ואין בזה משום נולד.

(ד) מקור החומרא שלא להקפיא מים שיתהפכו לקרח הוא בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' נ"ה) והחמיר בזה אף במקום צורך ולדעתו גרע זה מהפשרת דבר קרוש אך למעשה כבר הכריעו הפוסקים בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' כ"ד) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' נ"ה) להקל במקום צורך – והרי פסק הרמ"א בסי' שי"ח סט"ז דמותר להפשיר שומן קרוש נגד האש במקום צורך שבת.

(ה) סי' תק"ח ס"א "אין שוברין החרס ואין חותכין את הנייר לצלות עליהם" משום תיקון מנא ועיין שו"ע הרב סי' תצ"ה ס"ד "דעשיית כלי חדש אסור ביו"ט שהיה יכול לעשותו קודם יו"ט ואפילו הי' אנוס בעיו"ט ולא היה לו פנאי לעשות השפוד מ"מ היה אפשר לו לעשותו כמה ימים קודם יו"ט.

(ו) כך היה דעת הגאב"ד הגרמ"א פריינד זצ"ל הובא במרא דשמעתתא (עמוד כ"ח) וכך דעת הגאון בעל מחזה אליהו.

(ז) בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קכ"ח צידד להקל וכ"כ בעמק התשובה ח"ז סי' ל"ג אך אם הנקב אינו גמור וצריך לגמרו ויש בזה חשש מכה בפטיש ועיין שו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ע"ט) ודעתו שם דבפתיל צף שאינו צריך חיבור הפתילה עם הבסיס רק לפעם אחת לא הוי חיבור של קיימא.

(ח) כמבואר במקורות שהובא לעיל באות ה'.

(ט) דאין כאן איסור קורע מדאורייתא אף דהוי קורע ע"מ לתקן כמבואר בביה"ל סי' ש"מ (ד"ה אין שוברין) שהביא ב' טעמים בזה א' דעת השו"ע הרב דלא שייך איסור קורע רק באופן שמפריד גופים רבים שנתחברו ע"י תפירה וארִיגה משא"כ עור וניילון שהם גוף אחד, ב' דמלאכת קורע הוא רק כשצריך לכל החלקים להשתמש בהם אבל אם קורע רק חתיכה אחת ובחלק הנשאר אין זקוק לו אין בזה איסור דאורייתא – וגם משום איסור "מחתך" מותר אם אינו מכוין ומדייק שיהיה במקום מסוים דווקא ולא איכפת ליה אם נקרע שלא במקום המדוייק – אכן יש בזה איסור דרבנן משום מתקן מנא וקורע ויש להתירו ע"י נכרי דהו"ל שבות דשבות לצורך יו"ט.

(י) דבאופן שחותך כמה חתיכות הרי צריך גם לחתיכה השניה ויש בזה איסור קורע ע"מ לתקן מדאורייתא לדעת הביאור הלכה אכן באופן שעושהו בשינוי הו"ל שבות דשבות.

(יא) דלגבי איסור אמירה לעכו"ם אפשר לסמוך על דעת השו"ע הרב דאין איסור קורע בדבר שהוא גוף אחד.

(יב) אף דיש לדון להתיר משום מכשירי אוכל נפש מ"מ הרי יכולין לעשותו מערב יו"ט ולא התירו מכשירין שאפשר לעשותו מערב יו"ט – וגם באופן שלא הי' אפשר לעשותו מערב יו"ט עיי' שש"כ פ"ט הע' ד' בשם הגרשז"א דכיון דאפשר לפתוח הקופסא ע"י קלקול הרי יכולין להגיע אל האוכל מבלי לתקן ולעשות כלי נמצא דאין שום צורך בעשיית הכלי לצורך האוכל – וגם בעיקר הדבר אי אפשר להתיר משום דפתיחת הפקק עושהו כלי ויש בזה משום מכה בפטיש שנתהפך עתה להיות ראוי לשימוש בתור "פקק" לפותחו ולסוגרו בעת השימוש וכבר נתבאר לעיל דלא הותרה עשיית כלי חדש לצורך אוכל נפש אפילו באופן שלא יכול לעשותו מערב יו"ט.

(יג) בספר חוט שני מתיר לפתוח בקבוקים ביו"ט באופן הנ"ל וכ"כ בספר הל' חג בחג (עמוד שע"ח) דאף דעשיית נקב הוא בגדר תיקון כלי מ"מ תיקון זה וודאי אינו אלא תיקון מועט ולא נקרא עשיית כלי גמור כיון דכל הפקק כבר קיים אלא שע"י הסיבוב נקרעת הרצועה ותיקון מועט כזה מותר במכשירין אלא דאין מורין לרבים להתיר מכשירי אוכל נפש כמבואר במשנ"ב (סי' תק"ט ס"ק כ"ח) ויש לציין דעת השו"ע הרב בסי' תק"ט (קונט"א סק"ב) דנקט לדינא דלצורך מכשירי אוכל נפש מותר גם עשיית כלי באופן שא"א לעשותו מערב יו"ט.

לשכת הסת"ם

איסור מוזיקת שם השם (ג)

מחיקת אותיות הנטפלין להשם

כשם שאסור למחוק שמות הקודש, כך אסור למחוק אותיות הנטפלות מאחריהם[1] כגון, ד' של 'אלקיך'. ו'כ"ם של 'אלקיכם'. מפני שכבר קדשם השם[2]. אמנם אותיות הנטפלין לפני שם השם, כגון 'למ"ד, מן 'לה"', כ"ף מן 'בה"', מותר למחקה[3]. ודעת הרבה פוסקים שמחיקת נטפל לאחריהם הוא רק מדרבנן. ועיין בהערה[4].

---

1. מקור הדין: בגמרא (שבועות לה:) "תנו רבנן כל הטפל לשם בין מלפניו ובין מלאחריו הרי זה נמחק. לפניו כיצד: ליי, למ"ד נמחק. ביי, ביי"ת נמחק. ויי, וא"ו נמחק. מיי, מ"ם נמחק. שיי, שי"ן נמחק. היי, ה"א נמחק. כיי, כ"ף נמחק. לאחריו כיצד: אלקינו, נו"ן וא"ו נמחק. אלקיהם, ה"א ס' נמחק. א-לקיכם, כ"ף ס' נמחק. אחרים אומרים לאחריו אינו נמחק שכבר קדשו השם. אמר רב הונא הלכה כאחרים". וכן פסק הרמב"ם (פ"ו מהל' יסודי התורה ה"ג) כל הנטפל לה' מלפניו מותר למחקו. כגון למ"ד מלה', וביי"ת מבאלוקים, וכיוצא בהן. אינן כקדושת השם. וכל הנטפל לשם מלאחריו כגון ד' של א-לוקיך, וכ"ם של א-לוקיכם וכיוצא בהן, אינם נמחקים, והרי הם כשאר אותיות של שם מפני שהשם מקדשם".

2. רמב"ם (שם) שו"ע (יו"ד סימן רעו ס"ט). וכתב בלשכה"ס (סימן יא ס"ק יד) שאפילו אם כתב קודם הנטפל לאחריהם, ואח"כ שם השם, אסור במחיקה.

3. ט"ז ש"ך (שם). קסת הסופר (סימן יא ס"ק יד). וכתב שם, שאף אם כתב השם ואח"כ כתב הנטפל לפניו אינו קדוש. וכ"כ במקדש מעט (שם ס"ק נט).

4. ז"ל הלשכת הסופר (סימן יא ס"ק טו) "כתב הט"ז (סימן רעו סק"ד) דזהו רק מדרבנן. וכן הסכימו האחרונים ז"ל. עיין נוב"י (קמא יו"ד סימן עו) בדברי השואל, והסכים עמו שם גם הנוב"י וכו".

הנה מה שציין הלשכה"ס להשואל בהנוב"י בשו"ת נוב"י. הנה הנוב"י הביא דברי מוהר"ר טיאה וויל, בנו של הקרבן נתנאל, שדן אודות השאלה בסופר שטעה בכתיבה בפרשת תצוה, ובמקום לכתוב **'ה' אלקיהם'**, כתב **'השם אלקיכם'**. ודן שם האם איסור מחיקת הנטפלין הוא מדאורייתא או דרבנן. וכתב שדבר זה תלי במחלוקת רבי יוחנן ורבי חנין (פסחים יט:) אם דין צירוף הוא מה"ת או מדרבנן. דרבי יוחנן סבר שדין זה שהכלי מצרפם אינו אלא מדרבנן. ורבי חנין סבר שדין זה הוא מן התורה, וילפנן מהכתוב (במדבר ז יד) 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת', ודורש כף אחת. הכתוב עשה כל מה שבכף אחת.

ולפי"ז לפי רבי יוחנן שדין צירוף הוא מדרבנן, הוא הדין בנטפל לשם, מדרבנן מצטרף לשם, ואיסור מחיקתו הוא מדרבנן. ולדעת רבי חנין שדין צירוף הוא מה"ת, הוא הדין בנטפל לשם, מדאורייתא מצטרף לשם, ואיסור מחיקתו הוא מדאורייתא. ומכיון שהרמב"ם (פי"ב מהלכות אבות הטומאה) הכריע כדעת רבי יוחנן שדין צירוף אינו אלא מדרבנן, אף איסור זה של מחיקת שם הנטפלין אינו אלא מדרבנן. ומדייק כן מלשון הרמב"ם (פי"י מהלכות יסודי התורה) שכתב ואע"פ שנתקדשו אלו אותיות הנטפלין אינו לוקה רק מכות מרדות. ואילו באותיות השם עצמן כתב דלוקה. ומציין שכן דעת הט"ז (יו"ד סימן רעו סק"ד).

והנה הנוב"י (שם) דוחה את דבריו שטעם קדושת הנטפלין הוא מטעם צירוף הנזכר בגמרא בפסחים. שאם היה הטעם משום צירוף, א"כ אפילו הנטפלין לפניהם, ג"כ היה צריך להיות עליהם קדושת השם. ולהלכה נקטינן שהנטפל לפניו נמחקין. אבל מודה לו שאיסורו רק מדרבנן.

והנה בשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רס), מביא דברי מוהר"ר טיאה הנ"ל, שבנטפלין איסור מחיקתו אינו אלא מדרבנן. ומודה לדבריו שאיסור מחיקה בנטפלין אינו אלא דרבנן. כמוש"כ שם וז"ל "ולפע"ד הדעת נותן כן, דהא עיקר הלאו נפקא לן (מכות כב:) מקרא 'ואבדתם את שמם מן המקום ההוא וגו" במחיקת השם. והדבר פשוט אם מוחק שם הנטפל לע"ז, ועצם שם ע"ז נשאר במקומו, לא עשה ולא כלום. ואם מחק עצם שם ע"ז והשאיר הנטפל, הרי קיים מצותו של 'ואבדתם את שמם', וכיון דכתיב לא תעשון כן לה' א-לקיכם, משמע דאעצם השם קאי ולא על הנטפל. וא"כ מה שאסרו ז"ל מחיקת הנטפל, הוא רק הרחקה דרבנן.

וכתב החת"ס, שחז"ל סמכו איסורם על איסור דאורייתא, שמצינו בו שדין הטפל כדין העיקר. שכך שנינו (שבועות יד:) בנוגע לאיסור כניסה לעזרה. 'אחד הנכנס לעזרה. ואחד הנכנס לתוספת עזרה'. והיינו שהנכנס בטומאה לתוספת עזרה חייב כרת, כדין הנכנס לעיקר העזרה. הרי לנו שקדושת תוספת העזרה היא כקדושת עיקר העזרה. ומכאן שאיסור הנתיצה הנלמד מן הפסוק 'ונתצתם את מזבחותם, לא תעשון כן לה' א-לוקיכם', נאמר הן על הנותץ אבן מעיקר העזרה, והן על הנותץ אבן מתוספת העזרה.

ומשהתברר לנו שדין התוספת כדין העיקר. יש לומר שחז"ל שאסרו את מחיקת הנטפל לשם כמחיקת העיקר, סמכו את דבריהם על המבואר בדין תוספת עזרה שדינה כדין העזרה עצמה. אמנם אין לומר שאיסור מחיקת הנטפלים יהיה אסור מן התורה, כפי שאסור לנתוץ אבן מתוספת העזרה, שכן שונים הם במהותם, תוספת עזרה מנטפל להשם. שהרי תוספת עזרה משעה שהתווספה לעיקר הזערה, משמשת היא כעזרה עצמה לכל דבריה, אוכלין שם קדשים, ושוחטים קדשים קלים. ומשום כך דין הוא שקדושתה תהיה כקדושת עיקר העזרה. והנכנס לשם בטומאה יהיה חייב כרת.

אמנם הנטפל להשם, אין זה צירוף של עוד שם שמצטרף לעיקר השם, אלא הוא מבטא את התייחסותו של השם. 'אלקינו', היינו אלוקים שלנו. אלוקיכם היינו אלוקים שלכם. ומשום כך הנטפל אינו מקבל את קדושת השם מן התורה. ורק מדרבנן הסמיכוהו על תוספת העזרה, ואסרו למחקו, ע"ש.

אמנם בסימן רסג דעת החת"ס שאיסור מחיקת נטפלין הוא מדאורייתא. דהנה החת"ס מפרש מחלוקת תנא קמא ואחרים אם יש איסור מחיקת השם בנטפלין, במחלוקת שמעון העמסוני ורבי עקיבא (פסחים כב:) אם דורשים אתי"ם שבתורה. שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתי"ם שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש. אמרו לו תלמידיו רבי כל אתי"ם שדרשת מה התא עליהן. אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים".

והנה בפסוק זה העוסק במצווה לאבד ולמחוק שם עבודה זרה, כתיב ואבדתם 'את' שמם מן המקום ההוא, ויש לפרש שסברו אחרים כשיטת רבי עקיבא שיש לדרוש אתי"ם שבתורה, ודרשו 'את' לרבות את הנטפל לשם עבודה זרה. ואם כן יוצא שיש מצות עשה לאבד ולמחוק אף את הנטפל לשם עבודה זרה. ולפי זה אף הלאו דלא תעשון כן לה' אלוקיכם, היינו שאין למחוק לא את השם עצמו ולא את הנטפל לשם. אבל ת"ק סבר כשיטת שמעון העמסוני שאין דורשים אתי"ם שבתורה, ואם כן אין מצווה למחוק את הנטפל לשם עבודה זרה. ולכן אין איסור למחוק את הנטפל לשם קדוש. ומכיון שהלכה כאחרים נמצא שאיסור מחיקת הנטפלין הוא דאורייתא.

וכתב החת"ס שאין להוכיח מדברי הרמב"ם שחילק בין איסור מחיקת השם עצמו שלוקין עליו, לבין מחיקת הנטפל לשם שאין לוקין עליו אלא מכת מרדות, שאיסור מחיקת הנטפלין הוא מדרבנן. שכן הרמב"ם לשיטתו בכל מקום שלאו הנלמד מדרשה אין לוקין עליו אלא מכת מרדות. ומשום כך אף שגם איסור מחיקת הנטפל לשם הוא מדאורייתא, כיון שאחרים למדו זאת מדרשה ד'את', לרבות הנטפל לשם, הרי שאין לחייבו מלקות אלא מכת מרדות. [ובפתחי תשובה סימן רע"ו ס"ק יג, העיר כבר כן בדעת החת"ס].

וכן נראה דעת האור החיים הק' שפרש את הכתוב (דברים פרק ד' פסוק ד) 'ואתם הדבקים בה' אלוקי**כם**', שישראל הם בגדר נטפלים לה', ודינם כגוף השם שאינו נמחק. וזהו שכתוב 'בה' אלוקיכם', כלומר דביקות זו שאתם דבקים בה' אינו כדביקות האותיות שלפני השם, אלא כאותיות שלאחר השם כמו '**כם**' של אלוקיכם, שהם קדושים כאותיות של עיקר השם.

ועיין עוד באוה"ח הק' שעמד על כפילות הלשון לא תעשון כן לה' אלוקיכם. דלכאורה היה די לכתוב לא תעשון כן לה', ולמה הוסיפה התורה 'אלוקיכם', ופירש שהתורה מרמזת לנו בזה שני פרטי דינים, שיש באיסור מחיקת השם. האחד הוא איסור למחוק את עצם השם. והשני הוא איסור מחיקת הנטפל לה', מן התיבה לה' אנו למידים שאסר למחוק את עיקר ה', ולא דוקא שם הוי"ה, אלא כל שמותיו של הקב"ה נלמדים מזה מבנין אב. ומן התיבה אלוקיכם, בה מופיע גם נטפלין, אנו למדים גם איסור מחיקת הנטפלין לה'. וכתב האוה"ח הק' שאף שהרמב"ם כתב שאינו לוקה על מחיקת נטפלין, אין זה משום משום שאין איסור מן התורה, אלא משום שאין הדבר מפורש בכתוב, וכדברי החת"ס לעיל.

הרי לנו דדעת האור החיים כהחת"ס שאיסור מחיקת נטפלין מן התורה. אמנם לפי החתם סופר למדין מ'את', והאוה"ח הק' סובר שלמידים האיסור מאלוקיכם. אמנם בלשכת הסופר (שם) הביא דברי האוה"ח הק'. וכתב "לכאורה נראה כוונתו דעכ"פ איסורא דאוריתא איכא. ואמנם אם זהו רמז תקשה מאי טעמא דת"ק דגם הנטפל לאחריו נמחק. ומסתברא לפענ"ד דגם לאחרים אינו אלא אסמכתא בעלמא".

אמע"כ אהובי וידידי מריחוק מקום וקירוב הלב, שותפים לדבר מצוה, חברי המערכת בקרב קהלתינו הק' בעיר בני ברק יצ"ו

אחדשה"ט באה"ר, ובברכה שלימה על גודל זכותכם בעריכת הגליון המפוארה, לפי בקשתכם הננו מעלה על הכתב מה שאמרתי לתרץ בדרך אפשר הקושיא שהקשה כ"ק רבינו שליט"א ביום ערב ל"ג בעומר בענין החרוב של רבי שמעון בר יוחאי, הודפס בגליונינו בשבוע העל"ט, ואעתיק לשון רבינו:

(עס איז א טאג פאר ל"ג בעומר, יעדער איינער ווייסט ל"ג בעומר איז די יומא דהילולא פון רבי שמעון בן יוחאי, און יעדער איינער ווייסט די מעשה וואס די גמרא ברענגט אין פרק במה מדליקין (מס' שבת לג:), רבי שמעון וועגן א פחד פונעם מלכות האט ער געמוזט אנטלויפן און ער האט זיך באהאלטן אין א מערה, ער איז געווען צוועלעף יאר אין די מערה, עס איז געשען א נס ס'איז ארויס געוואקסן א חרוב פון דעם האט ער געלעבט די צוועלעף יאר, ווען ער ארויס געגאנגען איז ער צוריק געגאנגען אויף נאך א יאר, יעדער ווייסט די מעשה. איז שטעלט זיך יעצט די שאלה, צוועלעף יאר איז ער געווען אין די מערה, און ער האט געהאט נאר א חרוב פון דעם האט ער געלעבט, ווי אזוי מ'לעבט פון א חרוב איז נישט קיין קשיא, ס'איז געווען על פי נס האט ער געלעבט, דאס איז נישט קיין קשיא. די קשיא שטעלט זיך נאר דא אזוי, אין די צוועלעף יאר איז געווען צוועלעף מאל פסח, און פסח דארף מען עסן מצה, יעדע וואך איז דא שבת, און שבת דארף מען מאכן קידוש, און קידוש איז על היין, מוז זיין ווין, און מ'מוז עסן א סעודה, די סעודה דארף זיין א סעודת שבת צי סעודת יו"ט דארף זיין פת, האט ער נישט געמאכט קיין קידוש, האט ער נישט געמאכט קיין סעודת שבת, און נישט קיין סעודת יו"ט, און וואס האט ער געטוהן מיט א לולב, האט ער געהאט א שופר צי א סוכה? אז מ'הייבט אן צו טראכטן וועלכע שוועריגקייטן עס איז מיר אבער שווער א צווייטע קשיא, אליהו הנביא האט אויך געמוזט בשעתו אנטלויפן פון אחאב, וועלכע ס'וויסט, עס שטייט אין פסוק (מלכים-א י"ז, ו) והעורבים מביאים לו לחם, פון וואו האט אליהו הנביא גענומען, די פייגעלעך האבן אים געברענגט, אזוי האט קיינער נישט געוואוסט וואו ער איז, און די פייגעלעך האבן אים געברענגט לחם, האט ער געהאט לחם, עס איז נישט קיין קשיא פון וואו ער האט געהאט מצה, די פייגעלעך האבן אים געברענגט מצה, וואס ער האט געדארפט האבן אים די פייגעלעך געברענגט, איז פארוואס האבן נישט געקענט די פייגעלעך ברענגען פאר רבי שמעון בן יוחאי, דער זעלבער באשעפער וואס האט געקענט מאכן פאר אליהו הנביא, פארוואס האט ער עס נישט געמאכט פאר רבי שמעון, פארוואס האט רבי שמעון געדארפט לעבן אויף א חרוב, פארוואס האבן נישט געקענט די עורבים פאר אים אויך ברענגען, אזוי ווי זיי האבן געברענגט פאר אליהו, אז ס'איז שוין איינמאל אזוי געווען, קען זיין די זעלבע זאך נאכאמאל", ע"כ.**

ועניתי ואמרתי, כי התורת חיים במס' ב"מ (נט.) בהמעשה ד'תנור דעכנאי' דאמר רבי אליעזר דאם הלכה כמותו חרוב זה ואמת המים יוכיח, כתב לבאר, וז"ל: "דלכאורה תימא אמאי הוכיח דבריו דוקא מן החרוב ואמת המים וכותלי ביהמ"ד. ונראה לפרש, דכי היכי שנזדמן לו לרבי שמעון בן יוחאי ורבי אלעזר בנו מערה ללמוד בה בבית המדרש, ואיברו להו חרובא ועינא דמיא להתפרנס מהן, כך היו רגילין לבנות בית המדרש ולנטוע חרובא ולתקן אמת המים להתפרנס מהן אותן התלמידים דדחיקא להו מלתא, וישבו בביהמ"ד תמיד כרשב"י ובנו.

ובא רבי אליעזר להוכיח שהלכה כמותו ודבריהם בטלי לגביה אע"ג שהן מרובין, לכך אמר אם אמת שהלכה כמותי ודבריכם בטלים לנגדי יתבטל מקום וועד מדרש שלכם, והתחיל בחרוב שהי' לצורך ביהמ"ד כדפי', ואמר חרוב זה יוכיח שיהא נעקר מכאן, ואמרו לו אין מביאין ראי' מן החרוב, פי' אין זה ראי' דאע"ג שנעקר ד' מאות אמה אבתי יכולין התלמידים ללכת שמה ולהתפרנס ממנו, אי נמי אפשר לנו לפרנס התלמידים בלא החרוב, ואין וועד המדרש יתבטל עי"כ. חזר ואמר אמת המים יוכיח, שיחזרו לאחוריהם ולא יהי' מים לתלמידים לשתות ויתבטל וועד המדרש, אמרו לו אין מביאין ראי' כדפי' גבי חרוב, חזר ואמר כותלי ביהמ"ד יוכיחו שיפלו ולא יהי' מקום לתלמידים להתוועד שמה, לכך נער בהם רבי יהושע שאם נפלו כדברי רבי אליעזר לא היה באמת מקום מדרש לתלמידים ללמוד בו, והי' מדרש זה בטל, וכיון שזלזל רבי אליעזר בכבודן בהוכחות הללו לכך נמנו עליו עתה וברכוהו שהמזלזל בתלמיד חכם חייב נידוי", ע"כ

ולפי"ז מובן בפשטות דהקב"ה הזמין שם החרוב ואמת המים שיהי' בצורת בית המדרש ממש, דכן הי' דרכם מעולם, משא"כ אליהו לא הי' הכוונה לעשות שם בית המדרש, ועוד דבאותו זמן עדיין לא הי' המנהג כן.

עוד אמרתי ליישב, עפ"י מש"כ הרמ"ע מפאנו בספר הגלגולים (סימן ע' אות ח) וז"ל: "העורבים של אליהו דכתיב ואת הערבים צויתי לכלכלך, הם אנשי שבט שמעון אותם שפגעו בפינחס כשהרג זמרי וכזבי, ואמרו רז"ל בספר הזהר (פ' פנחס) דפרחא נשמתיה ונכנס בו נשמת של נדב ואביהוא, ופנחס זה אליהו, ועתה האנשים ההם נתקנו להביא מחיה אליו, ואמרו חז"ל משלחן אחאב היו מביאים" עי"ש. וע"כ מובן דדוקא התם הביאו העורבים לחם לאכול כיון שהיו גלגולים משבט שמעון, והיו צריכים לתקן מה שפגעו בפנחס, משא"כ הכא ודו"ק.

החותם מעין הפתיחה בברכה שלימה

ידידכם מוקירכם

הק' שלמה שבתי קעסטנבוים, פה וומסב"ג יצ"ו

לחיבת הקודש נעתיק כאן

מתוך דברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א ביום ל"ג בעומר בוויליאמסבורג

אשר בו מתרץ רבינו ג"כ הקושיא הראשונה הנ"ל:

"די תורה הקדושה הייבט זיך אן בראשית ברא אלקים, שטייט אין אגרא דכלה, בראשי"ת איז די ראשי תיבות א'דון ת'נאים ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי. אדער זאגט ער א צווייטע, א'ור ת'ורת ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי, אזוי זאגט דער אגרא דכלה אז די תורה הקדושה הייבט זיך אן מיט רבי שמעון בן יוחאי.

האב איך געקלערט אויף אפאר רעיונות אזוי, פארוואס די תורה הקדושה הייבט זיך אן מיט רבי שמעון בן יוחאי, די גמרא אין מסכת שבת דף ל"ג, פארציילט אונז די מעשה מיט רבי שמעון בן יוחאי, ווי אזוי ער האט זיך אפגערעדט, און מ'האט אים פאר'מסר'ט ביים קייסער, און ער האט געמוזט אנטלויפן, ער האט

זיך געמוזט באהאלטן אין די מערה, ער איז געווען צוועלעף יאר אין די מערה, זאגט די גמרא, אז ס׳איז געוואקסן דארט בדרך נס א חרוב, א בוים פון חרובין צו עסן, און א מעיין, א קוואל וואסער צו טרונקען, און אזוי האט ער געלעבט די צוועלעף יאר, וועז ער איז ארויס געגאנגען, איז ער צוריק געגאנגען נאכאמאל אויף א גאנצע יאר, אזוי פארציילט אונז די גמרא, דרייצן יאר איז רבי שמעון געזיצן אין די מערה, און געלעבט האט ער פון דעם חרוב און פון דעם מעיין.

מ׳פרעגט א קשיא, ס׳איז געקומען פסח, האט ער דאך געדארפט עסן מצה, און דער חרוב איז נישט פון די חמשת מיני דגן, פון דעם קען מען נישט מאכן קיין מצה, ווי אזוי האט ער יוצא געווען מצות מצה? עס איז געקומען פרייטאג צונאכט׳ס האט ער געדארפט מאכן קידוש, און קידוש איז על היין, פון דעם קען מען נישט מאכן קיין ווײן, נו אויב אזוי ווי אזוי האט ער יוצא געווען מצות קידוש? און סוכות האט ער געדארפט האבן ד׳ מינים, צו זיין א איד דארף מען האבן די אלע זאכן. כ׳האב געזעהן מ׳פרעגט די קשיא אין תשובות רב פעלים (ח״א יו״ד סימן נ״ה), און נאך אנדערע, מ׳פרעגט די קשיא, און זיי ברענגען צו א תירוץ אז רבי שמעון בן יוחאי האט מקיים געווען די אלע מצוות מיט דעם וואס ער האט מכוין געווען די סודות עליונים פון די אלע מצוות, די אלע מצוות טוען דאך אויף אין הימל פארשידענע הויכע ענינים, און רבי שמעון בכה קדושתו האט ער דאס מכוין געווען, און אזוי האט ער מקיים געווען די מצוות מיט די כוונות אליינס אהן א מעשה המצוה.

ס׳איז דא אין אדרא (זוה״ק ח״ג דף רפ״ה:) וואו רבי שמעון זאגט אליינס, כל ימי לא בטילנא תלת סעודתי דשבתא, אלע זיינע יארן האט ער נישט מבטל געווען די דריי סעודות פון שבת קודש, הייסט עס אז ער האט געגעסן דריי סעודות שבת, דא קומט אויס אז ער האט מכוין געווען די כוונות פון די דריי סעודות פון שבת. דער תניא זאגט אויך אזוי, דער תניא נעמט אויך אן אז ער האט מכוין געווען די כוונות די סודות העליונים, און מיט דעם האט ער מקיים געווען די מצוות. זיי ברענגען צו, די וואס זאגן אזוי, אז ער האט עוסק געווען במעשי מרכבה, און מיט די מעשי מרכבה האט ער מקיים געווען די מצוות.

ביי אברהם אבינו שטייט ׳ובן הבקר אשר עשה׳, זאגן די מפרשים, אז אברהם אבינו האט באשאפן דעם בן הבקר מיט ספר יצירה, ס׳שטייט נישט ובן הבקר ׳אשר תיקן׳, וואס ער האט צוגעגרייט, נאר ס׳שטייט ׳אשר עשה׳, אשר עשה איז טייטש וואס ער האט געמאכט, ער האט געמאכט דעם בן הבקר, אזוי ווי די גמרא ברענגט ארופ פון פארשידענע אמוראים וואס האבן באשאפן א בהמה.

[אז מ׳רעדט פון דעם, איז דא אינטערסאנט דער תשובות חכם צבי, און די זעלבע אין תשובות פון יעב״ץ, האט ער א תשובה וואו ער פארציילט אז זיין זיידע איז געווען רבי אליהו בעל שם, און ער האט באשאפן א מענטש, אזוי פארציילט ער, ער האט באשאפן א מענטש א גולם, און ער לאזט זיך אריין צי דער מענטש וואס ער האט באשאפן צי ער איז מחויב במצוות צי ער איז נישט מחויב במצוות, צי מ׳קען אים מצרף זיין צו מנין צי מ׳קען אים נישט מצרף זיין צו מנין, ער האט אויף דעם אזא גאנצן שמועס. די גמרא פארציילט אויך אז איינער פון די אמוראים האט באשאפן א מענטש].

על כל פנים, אברהם אבינו האט באשאפן מיטן ספר יצירה א בן הבקר, און דאס האט ער געגעבן פאר די מלאכים. ס׳איז דא א גרויסע מחלוקה צי א זאך וואס ווערט באשאפן דורך א נס, צי ס׳האט א דין ווי עס וואקסט. דער פעטער ז״ל אין דברי יואל אויף חנוכה האט א שמועס, וועגן די שמן וואס איז באשאפן געווארן בדרך נס צי דאס האט א דין ווי שמן זית אז ס׳איז כשר פאר די מנורה. באמת אז מ׳קוקט אריין איז דא א גרויסע מחלוקה אין דעם, ס׳איז דא וואס זיי נעמען אן אז ס׳איז כשר, אז ס׳זעהט אויס ווי דעם, אז ס׳האט א טעם ווי דעם, האט עס א דין ווי דעם.

לעניית דעתי לויט דעם וואס זיי ברענגען ארופ אז רבי שמעון האט עוסק געווען אין מעשי מרכבה, און אז ער האט עוסק געווען מיט מעשי מרכבה מיט דעם האט ער באשאפן וואס ער האט געדארפט, ווען ער האט

געדארפט האבן ווייז אויף מצות האט ער געמאכט ווייז, וועז ער האט געדארפט אן אתרוג האט ער געמאכט אן אתרוג, וועז ער האט געדארפט א לולב האט ער געמאכט א לולב, ער האט זיך אלעס באזארגט, בכח קדושתו מיטן ספר יצירה, אז אברהם אבינו האט געקענט באשאפן א בן הבקר, האט רבי שמעון געקענט באשאפן אלעס וואס ער האט געדארפט האבן, טרויבן צו מאכן פון דעם ווין, ער האט געהאט טרויבן און ער האט געמאכט דערפון ווין, בכח קדושתו האט ער זיך אלעס געקענט פארזארגן.

מיט דעם איז מיר פארענטפערט געווארן דאס וואס עס שטייט אין מדרש (שמו"ר פכ"א ס"א, שוח"ט מזמור ח, פסיקתא רבתי ספכ"ו) וועז משה רבינו איז אריף געגאנגען אין הימל מקבל זיין די תורה, האבן די מלאכים מקטרג געווען, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, לא זהו שירדתם ואכלתם אצלו. און ס'שטייט אין מגלה עמוקות (אופן ע') אויפן פסוק (תהלים סח, יט) עלית למרום שבית שב"י, איז די ראשי תיבות ש'מעון ב'ן י'וחאי, אין זכות פון רבי שמעון בן יוחאי האט מען מקבל געווען די תורה, פארוואס אין זכות פון רבי שמעון בן יוחאי האט מען מקבל געווען די תורה? נאר כ'האב געזאגט דער מדרש זאגט וועז משה רבינו איז אריף געגאנגען אין הימל מקבל זיין די תורה, האבן די מלאכים מקטרג געווען, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, לא זהו שירדתם ואכלתם אצלו בשר בחלב, די מלאכים האבן געגעסן ביי אברהם אבינו בשר בחלב, וועז זאג איז אז ס'איז א פראבלעם אז די מלאכים האבן געגעסן בשר בחלב, אויב די בשר איז בשר דעמאלטס איז א פראבלעם אז זיי האבן געגעסן בשר בחלב, אבער אויב די בשר איז באשאפן געווארן דורך ספר יצירה, דאס איז נישט קיין בשר, במילא אז ס'איז נישט קיין בשר מעג מען עס עסן מיט חלב, וואס איז דער פראבלעם? די מלאכים האבן געגעסן בשר בחלב, וער זאגט אז ס'האט א דין פון בשר?

נאר רבי שמעון איז געווען די מערה צוועלף יאר און ער האט מקיים געווען אלע מצוות, ער האט געהאט מצות, און ער האט געהאט וויין, ער האט געהאט א אתרוג, און ער האט געהאט א לולב, אלעס האט ער געהאט, ער האט עס באשאפן דורך ספר יצירה, אז ס'איז כשר געווען פאר רבי שמעון, מ'זעהט די אלע זאכן האט ער דאך אזוי מקיים געווען, האט רבי שמעון גע'פסק'נט אז דאס איז כשר, אויב רבי שמעון האט גע'פסק'נט אזוי, אין הימל פסק'נט מען אזוי ווי רבי שמעון, במילא אז מ'פסק'נט אזוי ווי רבי שמעון, האבן די מלאכים געגעסן בשר בחלב, האבן זיי נישט געקענט באקומען די תורה. במילא קומט אויס אז בזכות פון רבי שמעון, עלית למרום שבית שב"י, האט מען מקבל געווען די תורה, דאס איז געווען אין זכות פון רבי שמעון.

בראשית ברא אלקים, שטייט איינס פון די צירופים, ב'ראשונה ר'אה א'לקים ש'יקבלו י'שראל ת'ורתו, דאס איז אויך בראשי"ת, שטייט בשביל ישראל שנקראו ראשית, בשביל התורה שנקרא ראשית, דער אויבערשטער האב באשאפן די וועלט וויל איידן וועלן מקבל זיין די תורה. די איידן וועלן קענען מקבל זיין די תורה? די מלאכים וועלן צולאזן? די מלאכים וועלן דאך נישט צולאזן, זיי וועלן טעהנ'ען תנה הודך על השמים. נאר די מלאכים האבן געגעסן בשר בחלב, קענען זיי דאך נישט באקומען די תורה, וואספארא בשר? ס'איז דען בשר? נאר בראשי"ת איז די ראשי תיבות א'דון ת'נאים ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי. וואס רבי שמעון בן יוחאי האט מקיים געווען די מצוות אזוי, ער האט אלעס באשאפן מיט ספר יצירה, רבי שמעון האט גע'פסק'נט אז ס'איז כשר, במילא איז עס בשר, און אז די מלאכים האבן געגעסן בשר בחלב קענען זיי נישט באקומען די תורה, און די איידן האבן באקומען די תורה אדאנק דעם תנא רבי שמעון.

דאס האב איך געקלערט אזוי איין מהלך, בראשית ברא אלקים די ראשי תיבות פון בראשי"ת, פארוואס איז אין התחלת התורה איז מרומז דער הייליגער תנא רבי שמעון".

מס' זבחים - דף י"ט

הכהנים בעבודתם הרגישו שאין הם עדיין בבחינת עבודה, אלא רק כמכינים עצמם ומשתוקקים לשרת, ולכן 'אין שירות אלא מעומד'

אמר קרא לשרת ושירות מעומד הוא. איתא בספה"ק ערבי נחל על הפסוק 'כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו **כל הימים**' (דברים יח, ה). וזל"ק: יש לדקדק תיבת לעמוד מיותר, ודרז"ל ידוע שאמרו אין שירות אלא מעומד, ולמדו מכאן שיושב פסול לעבודה. ונלע"ד, דהנה משרת שעומד את עצמו אצל בעל הבית על שנה תמימה ומתפשרים על השכירות, הנה עמידה זו שמעמיד את עצמו אצלו הוא הכנה על השירות על כל השנה, ואחר כך בכל השנה עושה גוף השירות. **ואמנם רז"ל למדונו כי בעבודת השי"ת אינו כך, אלא כל ימי חיי האדם אינו אלא הכנה על שירות, כי אין שום אדם מתחיל לשרת כלל את פני ה', רק כל ימיו הוא הכנה וחשק ורצון שחושק לעבוד את ה', ועיקר העבודה הוא בעוה"ב, וכל שירות האדם בעוה"ז אינו אלא הכנה ורצון, נמצא כל ימיו הוא כמו המשרת בשעה שעומד את עצמו אצל הבעל הבית,** והיינו שאמרו רז"ל (אבות פ"ד מט"ז) העוה"ז דומה לפרוזדור לפני העוה"ב, התקן עצמך כו'. דלכאורה מי לא ידע בכל אלה, אלא הכוונה על האמור וק"ל. וז"ש הכתוב כי בו בחר ה' לעמוד לשרת כו' כל הימים, ר"ל כל הימים ימי חייו הוא עומד לשרת וכאמור, וק"ל.

ואמנם דרשת רז"ל הנ"ל נוגע ג"כ לכוונה זו, כי מדרך העולם החייט העושה מלאכה אצל השר בביתו של השר, הנה בעת שמתפשר עם השר על מלאכתו ודאי עומד לפניו כי עדיין אינו עוסק במלאכה רק עושה ההכנה לגוף השירות, אבל אח"כ כשעושה מלאכתו הוא יושב, ואף לפעמים השר עומד ומביט ואעפ"כ הוא יושב, כי במלאכת השר הוא עוסק, ורצון השר שישב בכדי שיטה שכלו ולבו אל המלאכה. ולפי שבשירות של השי"ת אין כל ימי חיי האדם רק ההכנה לשירות, לכן אין ישיבה בעזרה (יומא כה א) והיו הכהנים מוכרחים לעמוד בשעת שירותם לידע ולהודיע שאין כאן שירות רק הכנה לשירות, ולכן יושב פסול לעבודה, כי דמו בנפשו שהוא משרת למלך הכבוד, והבן.

ובזה אפשר להבין מה שאמרו רז"ל שב ואתה סימן לבניך שאלהים נצב בעדת אל (תהלים פב, א) והם יושבין. והיינו לפי שאמרו רז"ל (שבת י א) כל הדן דין אמת לאמתו כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית בבריאות העולם, א"כ הוא עוסק אז במלאכת ה' ממש, ודו"ק. עכל"ק.

מס' כתובות:

דף ק"י

ענין בירור הנעשה ע"י אכילה כראוי בימות החול, ואופן האכילה לכבוד שב"ק

כל ימי עני רעים כו' והא איכא שבתות וימים טובים וכו'. בספה"ק בני יששכר במאמרי השבתות, (מאמר י' אות ה') מבאר דברי הגמ' עפ"י פנימיות הדברים בענין תיקון האכילה בימות החול, וענין עונג שבת, במאמר הגמ' דידן, וזל"ק שם: כל ימי עני רעים (משלי טו, ט) ומקשו והא איכא שבתות וימים טובים וכו', לכאורה אינו מובן מאי קושיא, וכי אין עני בעולם שלא יהיה לו לצרכי ענג שבת ויום טוב וכבר אמרו (שבת קיח.) עשה שבתך חול ולא וכו', ונראה לפרש על פי מה שכתב בספר אבות העולם, 'כל ימי עני רעים' הכוונה על העני בדעת, דאתמר משמיה דהאריז"ל (שער המצות פ' עקב) טעם למה נאסר הבשר לאדם הראשון עד אחר המבול שאז הותר הבשר לבני נח, דמקודם לכן לא היו נשמות בני אדם מגולגלים בבעלי חיים לא הוצרכו לאכול הבעל חי, אך כאשר חטאו הדורות ונתחייבו להתגלגל בבעלי חיים אזי הותר להם לאכול הבעל חי, שעל ידי אכילת בני אדם לשם שמים על פי התורה את הבעל חי שמגולגל בו איזה נשמה הוא מעלה את הנשמה החיה ומתקנה, ממילא זה הוא רק לעשיר בדעת שהוא אוכל לשם שמים וילך בכח האכילה ההוא לתורה ולעבודה, מה שאין כן מי שאוכל למלאות תאוותו ולענג את גופו, על כן חז"ל גזרו אומר (פסחים מט) עם הארץ אסור לאכול בשר.

ולפי זה הוא הפירוש, 'כל ימי עני רעים', היינו עני בדעת, כי לאיש כזה אסור לאכול בשר, עד כאן דברי הרב הנ"ל. ולפי זה יונח דברי המקשה הנ"ל בגמרא 'והאיכא שבתות וימים טובים',

דהוא מצוה מן התורה לענג את השבת אפילו אם אינו אוכל בשכליית רבים, רק מקיים כפשוטו מצות עונג למצוה יחשב, וכיון שהוא מצוה יפעול פעולה בנסתרות כמו בכל המצות. [א.ה. ובביאור תי' הגמ' 'שינוי וסת תחילת חולי כו' ע"ד המוסר ראה מאמר ה'מראה יחזקאל' שהובא לקמן].

ובזה נמצא טוב טעם למצות קריאת התרגום עם המקרא בצירוף בהגיע שבת, כי תרגום (לקו"ת ואתחנן, בטעמי המצות) הוא סוד קליפת נג"ה אשר היא מצרנית בין הקדש ובין החול, וידוע (ע"ח שמ"ט, כז:) דכל הדברים וכל הבעלי חיים האסורים באכילה על פי התורה חיותם הוא מן שלש קליפות הטמאות, על כן אסורים באכילה לגמרי על פי התורה כי ג' קליפות הטמאות אין להם תקנה אלא ביטול לגמרי כמו שיהיה לעתיד במהרה בימינו שיתבטלו שלש קליפות הטמאות, והם נרמזין בג' קליפות של אגוז שאינם ראויים לאכילה כלל בשום אופן, וכל הדברים והבעלי חיים הכשרים המותרים באכילה על פי התורה נשמתן וחיותן הוא מן הקליפה הרביעית קליפת נג"ה, אשר היא מצרנית בין קודש לחול ובה בחינת טוב ורע, והנה באוכל האדם את הבעלי חיים הללו הכשרים בכוונה רצויה לשם שמים והולך בכח האכילה ההיא לתורה ולעבודה, אזי מעלה חיות הקליפות נג"ה אל הקודש פנימה ויתפרדו כל פועלי און, היינו הג' קליפות הטמאות מתפרדים לנוקבא דתהומא רבא, דכיון שנכללה הקליפות נג"ה בקודש אין להם על מה שיסמוכו, מה שאין כן באכול האדם אפילו האכילות הכשירות והמותרות על פי התורה למלאות תאותו ולענג גופו, הנה אדרבה מטה קליפת נג"ה אל הג' הקליפות הטמאות, על כן נקרא קליפת נג"ה בזהר הקדוש (ח"ב צה:) 'תיקלא', היינו משקל כף מאזנים אל כל אשר יחפוץ יטנו, והוא סוד קליפה הרביעית שבאגוז שנאכלת עם האוכל אבל לא בפני עצמה, הבן הדבר.

והנה זה התנאי הוא רק בימי החול, מה שאין כן בשבת כיון דמצוה הוא על פי התורה לענג את הגוף במאכל ומשתה לכבוד שבת, הנה בודאי מעלין על ידי כל אלו התענוגים הגשמיים את החיות שבהם מקליפת נג"ה אל הקדושה, על כן הקליפת נג"ה נתעלית אל הקודש בהגיע זמן הארת שבת, והג' קליפות הטמאות נידחין לנוקבא דתהומא רבא בסוד הכתוב במזמור שיר ליום השבת (תהלים צב י) 'כי הנה אויביך וכו' יתפרדו כל פועלי און', על כן אומרים תרגום. (שהוא סוד קליפת נג"ה בצירוף המקרא, הבן הדבר, נ"ל).

אף אם נראה לאדם אשר אם יתנהג עפ"י תורה יפסיד ברוחניות, אין לו לעשות חשבונות כאלו, כי 'העברת פי ה' היא לא תצלח'

אין שירות אלא מעומד. בספר רמתים צופים הביא מעשה ששמע מהרה"ק הרר"ב מפארשיסחא זללה"ה שסיפר על עצמו, וזה תוכן הענין: שהיה בדרך סמוך לווארשא. וכה סיפר שהיה צריך לספר איזו מעשה. אך מעשה זו היה דברי חול וידעתי כי צחוק גדול יהיה כשאספר זאת והעולם היה גדול מאוד. ואמר לי היצר הרע שלא אספר כי אפסיד את העולם ולא יחזיקו אותי עוד לרבי. ואמרתי בלבי בהדי כבשי דרחמנא וכו' יהיה מה אין אני יכול לעצור אותיות קדושים כו' (ע"ש שהבין שהוא רצון ה' שיספר סיפור ההוא). ונתייאשתי מלהיות עוד רבי (היינו שגמר בלבו שיתבטל כל הנהגתו כרבי, ובלבד שיעשה מה שהוא רצון הש"י). וסיפרתי המעשה והיה צחוק גדול מאוד. ואני לא כן עמדי. (כלומר שהגם דלפי החשבון שלו היה צריך להיות סיפור זה סיבה חזקה כל כך שיאבד הרבנות לגמרי, אך למעשה אדרבה) שהתחילו לזרוק לי קוויטלך יותר מקודם. [וציין שם ברמתי"צ למימרא מהרה"ק מלובלין ז"ל על מאמרם (עבודה זרה י"ז ע"ב) אי ספרא לא סייפי. שספרא הוא זכוך ובהירות שכאשר זורח ויהל הענין או האדם. אין לו סוף שיפסק הזהירות. ואי סייפי שיש לו הפסק הוא סימן לא ספרא].

וסיים שם: וראה דיבוריו ושיחת חולין של רבינו ז"ל. נלמד מזה שלא ישמור האדם אפילו המעלה שנתן לו ה' יתברך כאשר יצטרך לעבודת הבורא ברוך הוא. ולא יהיה כירבעם ששמר המלוכה שנתן לו ה' יתברך על ידי נביא כמאמר חז"ל 'אין ישיבה בעזרה' וכו' והוא לא ישב בעזרה ומלך יהודה ישב והפסיד המלוכה [היינו הא דאיתא בגמ' סנהדרין (ק"א ע"ב) על הכתוב (מלכים א' י"ב) ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד, אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלים, ושב לב העם הזה אל אדוניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגוני, ושבו אל רחבעם מלך יהודה, אמר גמירי דאין ישיבה בעזרה אלא מלכי בית יהודה בלבד, כיון דחזו ליה לרחבעם דיתיב ואנא קאימנא, סברי הא מלכא והא עבדא כו'. ולכן הלך ועשה עגלי הזהב שהחטיאו את ישראל] ועל ידי זה בא לכל מה שבא רחמנא ליצלן. ובודאי גם זה היה כוונת סיפור מעשה זו [היינו שהרה"ק מפארשיסחא ז"ל רצה ללמד אשר אסור לעשות חשבונות כאלו, אף אם נראה לאדם שאם ינהג כראוי יצא מזה הפסד, ואף אם כוונתו לשמים, עכ"ז אינו נכון אלא 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך', והכלל הוא אשר 'אין אדם שומע ומפסיד', כי אין לנו אלא לעשות רצונו ית"ש ולעבדו בתמימות ואמונה] ודי למבין. עכל"ק שם.

העני בדעת צריך זהירות שלא תזוח דעתו בהתעלות הבאה לו בשבת ויו"ט

כל ימי עני רעים, והאיכא שבתות וימים טובים, שינוי ווסת תחילת חולי מעים. ומאמר זה תמוה, דהא מי שאין לו בחול מה יאכל, מאין יהא לו בשבת. וגם מה שאמרו שהוא חולי מעים היה לו להזהר בעצמו ולא להרבות באכילה גסה.

פי' הרה"ק בעל מראה יחזקאל זללה"ה (הו"ד ב"פניני מראה יחזקאל", ע' תס"ו) שכל הענין הוא לרמז על מי שהוא עני בדעת, שהיצה"ר אינו מניחו להרים ראשו לעסוק בעבודת ה'. ופריך משבתות ויו"ט שיש איתערותא דלעילא, ולמה נאמר "כל ימי". ומשני מחמת שהוא שינוי ווסת, ומחמת שהדבר חדש אצלו אזי קרוב הדבר שיבא לו מזה פניה וגאות, ואין אני והוא יכולין לדור במדור אחד, והרי זה גופא מקלקל את ההשראה אלקית שבאה לו בשבת ויו"ט.

דיקא איידי דחביבא ליה קדושת ארץ ישראל באמת, החמיר בדין ישיבתה

רב יהודה אמר כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנא' בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאום ה' (ירמי' כ"ז). העיר נכונה בספר 'אמירה יפה' (עמ' קס"ג) דהנה רב יהודה הוא הוא שעליו נאמר בגמ' ברכות (מ"ג ע"א) '**דחביבא ליה א"י**'. וז"ל הגמ' שם: א"ל רב חסדא לרב יצחק האי משחא דאפרסמון מאי מברכין עלויה א"ל הכי אמר רב יהודא בורא שמן ארצנו, א"ל בר מיניה דרב יהודא דחביבא ליה ארץ ישראל, לכו"ע מאי א"ל הכי אמר ר' יוחנן בורא שמן ערב.

והנה על אותו רב יהודה גופא שהעיד עליו רב חסדא שאין להביא ראי' ממנו על ברכת שמן אפרסמון הגדל בא"י, כי "שאני רב יהודה דחביבא לי' ארץ ישראל", איהו גופא בעל המימרא ד'העולה מבבל לא"י עובר בעשה'. והוא לימוד כי אין ענין חיבת הארץ כמו שיחשבו בני דורינו שנתפסו בעוה"ר אחר תאוות המדינה הטמאה, אשר מי שמדקדק בדיני עליה בחומה והמסתעף הרי מוכח דחסר לו ב'חיבת הארץ', דהאמת הוא מהיפך להיפך ממש, ויורה דרכו כבר מדור האמוראים הקדושים, אשר דיקא אותו אמורא בעל המימרא בחומר האיסור להתיישב בא"י שלא עפ"י תורה, איהו גופיה העידו עליו חבריו דנשתנה כ"כ במידת אהבת ציון וירושלים באהבה המקלקלת השורה עד כדי שלא יכלו ללמוד ממנו הלכה לענין ברכת שמן א"י. ומסיים שם "**מזה תשובה ניצחת על המדברים על צדיק עתק ודי למבין בזה**".

כ"ו אייר

הגה"ק רבינו סעדיה גאון זי"ע

מתולדותיו

רבינו סעדי' גאון נולד בשנת ד"א תרנ"ב, בעיר פיתום (פיתום) שבמצרים, לאביו ר' יוסף "מזרע רבי חנינא בן דוסא, מבני שלה בן יהודה" (סדה"ד, שה"ג בערכו). רס"ג הי' חי בתקופה סוערת אשר גרמה לו טלטולים ונדודים שונים, מצד אחד הי' אז בכלל בעם ישראל קרע נורא שפרצה כמאה ושלושים שנה לפני דורו של רס"ג, הכת הקראים, שמייסדה הי' ענן בן דוד שהי' נצר לנשיאי גולת בבל, וכשפסלוהו גאוני סורא ופומבדיתא ממשרת הנשיאות, משום פריצות וחסרון יראת שמים, הלך ויסד את כת "בני המקרא", שהרימה בתורתינו הק' והחציפה פנים כלפי חכמיה, קודם יסד מקום ישיבתו בירושלים, ואז הקימו חכמי ישראל בא"י ישיבה כמתוכנת ישיבות בבל שלא הי' עד אז ישיבה מאז חורבן בית שני, כדי לסכור הפירצה שפרץ בכרם ישראל, לאחמ"כ הפנו הקראים את עיקר פעילותם במצרים הסמוכה, מקום משובה של רס"ג, וניסו להפיץ שיטתם בין עם ישראל, רס"ג ניהל מלחמה כבידה עמם, אך כבן כ"ג שנה הי' כשהוציא את ספרו "כתאב אלרד עלי ענן" תשובות כנגד ענן וכת דיליה, והרשעים הללו רדפוהו, עד מחמת רוב הרדיפות נאלץ לעזוב את מצרים ולעלות לארץ ישראל, אשר גם שם לא הרפו ממלחמתו עמם, (כנראה שאח"כ חזר למצרים), ומצד שני מחלוקת ומרובות, שהי' אז ביהדות בבל הנשיאי הגולה ומשפחותיהם, עיין באריכות בסה"ד, אשר גם זה גרמה לו סכנות לחייו אודות האמת והצדק שהי' נר לרגלו, כמו שכתב עליו רב ניסים נהוראי מגדולי חכמי סורא "שהוא אדם גדול ומופלג בחכמה אינו מתיירא מאדם בעולם, ואינו מסביר פנים לשום אדם בעולם מפני רוב חכמתו ורוח כפיו ואריכות לשונו ויראת חטאו", רס"ג נתמנה להיות ראש הישיבה של הישיבה בסורא מיסודם של האמוראים, כשהי' רק בן ל"ו שנה, עיין באריכות בסדה"ד התמנותו, לאחר זמן קצר הי' נערכה משפט ירושה לפני הריש גלותא, ובגמר הדין שנפסקה בעיות וקלקול, ביקש הר"ג את הסכמתו של רס"ג, ורס"ג הודיע לו ברורות לאחר דין ודברים והזהרות של הר"ג "כתוב בתורה לא תכירו פנים במשפט" ולא רצה לחתום על הפסק דין, ואז בערה חמתה של הר"ג, והעביר את רס"ג מלהיות הראש ישיבה, עיין שם באריכות המחלוקת שפשטה, עד כדי כך שבעל המדון ירדו לדיוטא תחתונה ורצו לשלוח יד ברס"ג, כמסופר בספר הקבלה להראב"ד: "ואח"כ נתחזק דוד [הר"ג, המ'] ונתלה במלכות, והסיר את אחיו, ובקש להרוג את רב סעדיה, ונחבא רב סעדי' שבע שנים", רס"ג ברח לבגדד, ושם במקום מחבואו חיבר את חיבוריו הרבים, כעבור כמה שנים עקב סכסוך גדול, נדרש רס"ג לשוב בבלה ולהכריע, ואז שב השלום אל כנו.

חכמתו וגדולתו

ז"ל שה"ג (בערכו) והי' הגאון גדול בחכמה אשר לא ישא פנים וגו', ועוד ראיתי בכ"י ושם נאמר בכ"י דדרך בדיחותא שאול שאל הגאון רבינו סעדי' לחייט אחד הבא אצלו כמה תפירות תפרת היום, והחייט השיבו מעלתו יאמר לי כמה אותיות יש בתורה, והגאון נצטער מאד על זה שמימיו לא שאלו אדם ולא ידע להשיב רק הפעם ההוא, ונצטער כמה ימים ולא ידע לכוין המנין עד שהשביע בשם ובא מלאך וגילה לו ושמח לבו על הדבר מאד, עכ"ל, "ואנו רואין כי הדברים הללו מזוייפים על מר רב סעדיה גאון ז"ל, כי חכם גדול היה ואין משנה שלימה ממשנתינו אובדת אותו", (תשובות הגאונים שערי צדק

ימי ההילולא

כ"ו אייר

- רבינו סעדיה גאון ב"ר וסף ד"א תש"כ
- רבי משה חיים לוצאטו ב"ר יעקב חי' (פסילת ישרים) תק"ז
- רבי יצחק מוואלוזין ב"ר חיים תרי"א
- רבי יצחק אייזיק הלוי אב"ד האמעל (חנה אריאל) ב"ר מרדכי תרי"ז
- רבי שמואל אליהו מזוואלין ב"ר יחזקאל מקאזמיר תרמ"ח
- רבי לייביש מטאמאשוב ב"ר יצחק טובי' מצאנז תש"ד
- רבי שלמה מזוויהל ירושלים ב"ר מרדכי תש"ה

כ"ו אייר

- רבי פנחס אלימלך אב"ד זבארוב ב"ר אלי' (נ"א ב"ר שמואל צוזף) תקפ"ט
- רבי אהרן ארי' מלעשקוביץ ב"ר יוסף יוסקא תרנ"ה
- רבי שלמה זלמן מקאפוסט ב"ר יהודה לייב (מגן אבות) תר"ס
- רבי אליעזר זאב מקרעטשניף ב"ר מאיר תש"ד
- רבי צבי הירש פרידלאנדער מליסקא ב"ר חיים (שערי הישר) תש"ד

כ"ח אייר

- שמואל הנביא בן אלקנה ב"א תתפ"ב
- רבי יצחק מקורביל ב"ר יוסף (כסו"ק) ה"א י"א
- רבי יוסף ב"ר דוד בן לב (מהר"י בן לב) ש"ו
- רבי משה אב"ד קראקא ב"ר יהושע (בעל מגיני שלמה) תמ"ח
- רבי יעקב ארי' מטריסק ב"ר אברהם תרע"ח

ח"ג ש"ג סימן יא ד"ה – אנחנא הכין), עיין בספר חסידים (רלא רלב) שנותן טעם מה שמתענין ביום שמת אביו, לפי שהאב ובנו גוף אחד, ודין שיצטערו הבנים, ומביא ראי' מחכמתו של רס"ג וז"ל: כי הנה מעשה ברב סעדיה בן יוסף החכם באחד שהלך למדינת הים עם עבדו, והוליך עמו ממון גדול, ואשתו היתה מעוברת, לימים מת האדון, והניח כל הממון, והלך העבד והחזיק בנכסיו, ויאמר העבד אני בנו, כשגדל הבן שהולידה, שמע שמת אביו, הלך לתבוע נכסיו, שהחזיק בהם העבד, ונתחתן בגדולי הדור, והי' ירא הבן לפתוח פיו פן יהרגוהו, ונתאכסן בבית רב סעדיה, והניח לפניו לאכול, ולא אכל, עד ששם לפניו אלו הדברים, נתן לו עצה לדבר אל המלך, וכן עשה, שלח המלך אחד רב סעדיה לדון דין זה , וצוה רב סעדיה להקיז דם זה (של העבד, המ') בספל אחד, ודם זה (של הבן, הכ,) ולקח עצם של אבי הבן והניח בספל העבד, ולא נבלע הדם, ולקח העצם ושם אותו בספל הבן ונבלע הדם בעצם, כי הוא גוף אחד, ולקח רב סעדיה הממון ונתנו לבנו שבא, הרי ראוי לבן שיתעצב ביום מיתת אביו, עכ"ל.

תשובתו

כל ימיו הי' חי בתשובה על חטאיו אשר לא עשה, כידוע הסיפור ומובא בספה"ק סדורו של שבת (דרוש ג' פרק ג' מאמר ה') וז"ל: עד דרך ששמעתי בשם רב סעדיה גאון, שפעם אחת בא אצלו אחד מתלמידיו פתאום בלילה, ומצא אותו שהי' מתגלגל בשלג, והי' התלמיד עומד משתומם ונחרד ונרתת, ואמר לו רבי רבי כלום ח"ו אתם צריכין לתשובה ביסורים וסיגופים גדולים כאלה, ואם הדרת כבודו שמעולם נשמר מכל לכלוך והרהור עבירה מסגף עצמו כך, מה נעשה עוד אנחנו איזובי קיר, מלאים פשעים ועונות מנעורינו, הלא לא יספיקו לנו כל מיני צער ויסורים בסיגופים גדולים מרים כמות, לפי ערך הדרת מעלת כבוד תורתו, שיהי' צריך לגילגול שלג, והשיב לו, תדע שמעולם לא עשיתי כזאת, כי ידעתי בנפשי שלא עברתי על עבירה כזו ח"ו שאהיה צריך לכל זה, ואך למדתי דרך הזה מבעל הבית אחד, שבאתי לבית מלונו, ונתאכסנתי אצלו, והוא לא הי' מכיר בי אם אני בעל תורה או לו, וכבדני כערך הכבוד שעושין לכל אדם מהמוני עם בית ישראל, ואחר כך יצא הקול בעיר שאני באתי לשם, ונתאספו כל בני העיר אנשים ונשים וטף, ובאו כולם לכבודי , כדרך אנשי ישראל שכבוד תלמיד חכם יקר בעיניהם, וכלם מכבדין אותי ומספרין בשבחי, ומשמשין אותי למאוד, וכראות הבעה"ב שכן הוא, התחיל גם הוא אחר כך לכבדני בכבוד גדול ונורא מאוד, ולעשות לי כל מיני יקר וגדולה כפי השגת ידו ויותר, וכשרציתי לצאת משם לשום לדרך פעמי, וכל בני הקהילה עומדים ללווינו ויפול הבעל הבית לפני רגלי, ויבך ויתחנן לי לאמור ימחול נא כבוד תורתו לי עד כבודו, ואמרתי לו, הלא כל הכבוד הזה עשית לי מאשר הי' בידך ובכוחך לעשות, ומה היית יכול לעשות עוד בכבודי, והשיבני אני מפיסו על השעה הראשונה שלא הייתי יודע במעלות גדולות אדוני מורי ורבי, ולא כבדתו בכבוד הראוי לכבודו הרמתה, רק כפי שמכבדין שאר אנשים, על זה אני נופל לפני רגלי אדוני מורי ורבי, ומבקש מלפניו, יסלח אדוני לעבדר על מעט הכבוד שעשיתי לו שלא ידעתי אז בגדולת אדוני מורי ורבי, ואלה הדברים נכנסו בתוך מעמקי לבי, אם בכבוד בשר ודם נפל לפני בבכי ובתחנונים שאסלח לו על העבר, מכל שכן וכל שכן

ימי ההילולא

כ"ט אייר

- רבי מאיר מפרעמישלאן ב"ר ארון ארי' תר"י
- רבי נפתלי צבי הלברשטאם מגלסקא ב"ר יוסף זאב מקשאוב
- רבי שמואל שלמה מראזדין ב"ר מרדכי יוסף אלעזר תש"כ
- רבי מנחם מענדל (השני) מזידיטשוב ב"ר חיים אברהם תש"ג
- רבי ישראל חיים ב"ר יצחק אייזיק מספינקא תש"ד

א' סיון

- רבי מאיר הלוי הורוויץ מטיקטין ב"ר שמואל שמעלקא (מהר"ם טיקטין) תק"ג
- רבי יודא צבי מרוזדול ב"ר שלמה תרמ"ו
- רבי משה טורם ב"ר נתן לייב מרימנוב תרנ"ד
- רבי יוסף אהרן ב"ר אליעזר זאב מבוטשעטש תרע"ג
- רבי אליעזר דוד גרינוואלד מסאטמאר ב"ר עמרם (קרן לדוד) תרפ"ח
- רבי אברהם מנחם שטיינבערג אב"ד בראדי (מחזה אברהם) ב"ר מאיר תרפ"ח
- רבי אליעזר ליפא זילבערמאן מראצפערט ב"ר משה תש"ד

ב' סיון

- רבי משולם זושא יצחק מטלמאש ב"ר יחיאל מיכל מקורמא תרצ"ו
- רבי לוי מראדוויל ב"ר דן
- רבי ישראל מווייזניץ ב"ר ברוך (אהבת ישראל) תרצ"ו
- רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש ב"ר צבי הירש (מנחת אלעזר) תרצ"ז
- רבי חיים יצחק אייזיק האלברשטאם אב"ד סלאטפינא ב"ר יהושע מדאלינא תש"ד

ג' סיון

- רבי יעקב שמשון משפיטיוקא ב"ר יצחק תקס"א
- רבי שלמה מרוזדול ב"ר משה חיים מקאלוב תר"מ
- רבי ישראל צבי מקאסאני ב"ר יהוסף (אור מלא) תש"ד
- רבי אהרן ט"ב אב"ד נירבאטור ב"ר ישראל יעקב יוקל מוואלאווע תש"ד
- רבי מרדכי שפירא מבערטש ב"ר צבי אלימלך תש"ד
- רבי יצחק רויזנבוים ב"ר מאיר מקרעטשניף תש"ד
- ואחיו רבי מרדכי מראחוב תש"ד

בגדולת יוצר בראשית, שידעתי בטיב אשר עתה נתרבה הדעת וההכרה אצלי ביותר ויותר מאשר ידעתיו מאז, ועתה גדל עבודתי ויראתי ואהבתי אליו ביתר שאת, לפי ערך גדולת ההכרה בו, ועל העבר אני מתחנן ומבקש מלפניו, ומסגף עצמי בסגופים האלה, שימחול לי על מיעוט עבודתי וקטנות יראתי ואהבתי בימים שעברו, כי מצער הוא מאד לפי ערך העבודה שראוי לעבדו בפחד ובאימה כאשר עתה אני מכיר בו, ולא זה בלבד שהוא בחינת הכלליות תשובה על העבר, אף גם בעוה"י בכל יום ויום אני מכיר יותר בגדולתו , לפי שכלי, ועבודה רבה נוספת אלי בכל עת ובכל יום אני מתחרט ועושה תשובה שלימה על יום אתמול כי יעבור במיעוט הכבוד הראוי לפי אשר ידעתי ביום זה, עכ"ל.

אשכבתי' דרבי

בליל כ"ו לחודש אייר שנת ד"א תש"ב, והוא אך בן חמשים שנה, כבה נר ישראל, בסה"ד מובא וז"ל: ר"ס גאון נקבר אצל הר סיני, וי"כ שנקבר במתא מחסיא, השאיר אחריו חיבורים רבים בתורת ה', בהלכה, בחכמה, בתרגומי התורה, ובדקדוק לשון הקודש, אשר יש מהם אשר אתנו היום, אך שרידים נשארו לנו לפליטה, ומחיבוריהם של רבותינו הראשונים והאחרונים למדים אנו על חיבוריו הרבים אשר מביאים את ספריו בדבריהם והם נוקבים בשמותם.

כ"ו אייר

הגה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע

במעלליו יתנכר נער

נולד לאביו הק' רבי מרדכי בשנת תרמ"א, כבר בשחר ילדותו ניכרו בו סימני גדלות, אביו החשיבו לבעל מדריגה כמסופר שפעם הבחין אביו הרה"ק רבי מרדכי בכוסות שהגשו אליו לנטילת ידים (דכן היה מנהגו ליטול ידיו לנטילת ידים בכלים בלא ידיות וע"כ השתמש בכמה כוסות לנט"י) שיש מהם שאינם טבולות, שאלו בנו הילד שלומ'קה שמנין יודע את זה, ענה לו אביו בתמי': וואס, די זעהסט נישט שלומ'קה, אַ חידוש.

וסיפר הרה"ק בעצמו למקורבו הידוע הגה"ח ר' אלי' ראטה זצ"ל, דכשהי' ילד שיחק עם חבירו כדרך הילדים ובלילה עשה חשבון שלא הרוויח כלום מהמשחק, ולמחרת הציע לו חבירו משחק אחר ושחק אתו ובלילה עשה חשבון כנ"ל, וכן הי' למחרתו ביום השלישי, עד שבא למסקנא שאין לו שום ריוח ותכלית ממשחקי הילדים.

על כס ההנהגה

בשנת תרס"א אחד פטירת אביו הק' עלה על כס האדמורות בעיר זוועהיל שנמשכה מזקינו המגיד הק' מזלאטשוב, זמן מה לפני פטירת אביו כשהיה אצל הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב זי"ע שאלו אם יקבל "קוויטלעך" (שהיו מפצירים בו שיקבל פתקאות עוד בחיי אביו), והשיב לו דכשיבוא לביתו יתחיל לקבל פתקאות.

בסוף שנת תרפ"ה גמר בדעתו לעלות לארה"ק וכל תושבי עירו אנשים נשים וטף ליוו אותו כשנחלי דמעות נושרים מעיניהם, בצום גדלי' שנת תרפ"ז הגיע לחוף הים בעיר יפו ואמר לנכדו שליווה אותו שזורק את האיצטלה דרבנן (רבי'סטווע) לתוך הים וגזר עליו שלא יגלה לאיש מי הוא, שלש שנים הי' חי בהסתר והי' יושב ושוקד על התורה ועל העבודה בישיבת חיי עולם בקרן זוית, עד שהוסר המסוה מעל פניו ע"י תושב זוועהיל שביקר בהישיבה הנ"ל ושאל על הרה"ק וענהו שהוא איזה "יהודי מזוועהיל" הלה התבונן בפניו ופרץ בצעקה גדולה ואמר: "הלא הוא הרבי מזוועהיל".

שונה הי' הנהגתו בחו"ל מהנהגתו בארה"ק, בזוועהיל הי' עונה על כל השאלות חוץ מעניינים של פיקוח נפש שהי' אומר לשואליו שאינו משיב על ענינים כאלו, אך בבואו לארה"ק הי' משיב לכל דבר באין הבדל, גם הי' הנהגתו בחו"ל בגינוני "רבי'סטעווע" שהי' לו ארבעה גבאים כותבי פתקאות וכדו', ובארה"ק הי' יושב על צידי הרחוב מחכה לה"אוטובוס" שיסיעו לכותל המערבי.

בחד קטירא איתקטר

גדול הי' דביקותו בקונו הי' יכול להיות תפוס בשרעפיו ועיניו בוהות למרחוק שעות על גבי שעות, וכשמישהו הי' נכנס לביתו הי' מתעורר כאילו בא מעולם אחר לגמרי, וסיפר אחד ממקורביו כי פעם הוצרך להכות בפטיש על השולחן כדי לעוררו מדביקותו שהי' נראה שבא לידי כלות הנפש ממש, פעם שח למקורבו הנ"ל רבי אלי' ראטה ז"ל דאין לו שיניים העליונות, אע"פ שמעולם לא חלה על השיניים הם נשרו מפיו מעומק מחשבותיו (כך הגדיר דביקותו), וסיפר מקורבו הנ"ל דהי' יכול לקום מהשולחן ועושה לו תנועה שלא יכנס לחדרו, והי' רץ סביב השולחן מספר פעמים בדביקות גדול עד שהי' נופל באפיסת הכוחות על מיטה או ספסל שנמצא לפניו, (ואמר ר' אלי' הנ"ל שמובא שהרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע עשה פעם זאת).

מקורביו היו מבחינים איך שהי' ישן ברוב קדושה ודביקות שלא כדרך אנוש, פניו הק' היו מתאדמים מידי פעם וכל כמה דקות הי' כל גופו מפרכס או הי' מרים רגלו הק', וזה היתה שינתו המעטה שאחרי' הי' קם בכל לילה ל"תיקון חצות".

תורת חסד

גדול הי' במידת החסד שמן המעט שהי' לו הי' מעניק ונותן לאחרים, ואף הלך לקבץ על הגבאות כסף לנצרכים בהיותו רבי ומנהיג, ומסופר שפעם עוד בהיותו בזוועהיל בעת מלחמת העולם הראשונה בעיצומו של יום שמחת תורה הגיע קבוצה גדולה של חיילים יהודים, פנה הרה"ק אל אחד מחסידיו הנאמנים וצוה עליו שיקח שק וילך לבתי היהודים לאסוף חלות עבור החיילים, הלה חשב שילך אחר ההקפות אבל רבי שלומ'קה קרא אליו שילך מיד באמרו שהתורה שמחה גם בלעדו, אבל החיילים צריכים לאכול כדי שיהי' להם שמחת החג, כשחזר הלה עם השק מלא חלות עמד אז הרה"ק בסוף ההקפות, לקח את השק עם החלות ורקד עמה בשמחה עצומה מרוב דביקותו במידת החסד.

רגלי חסידיו ישמור

פעם אחת כשהיה בדרך חזרה ממירון ביקש מהנהג הערבי שיעצור כדי שיוכל להתפלל מנחה, מפני שחשש שעד שיגיע

לירושלים לא יספיק להתפלל מנחה בזמנו, והנהג הערבי סירב ולא רצה לעצור, ולפתע נתקלקל האוטו והוצרך הנהג לתקן הקלקול ובנתיים ירד להתפלל מנחה.

צופה נסתרות

פעם עמד מקורבו ר' אלי' הנ"ל בחדרו וחשב במחשבתו על הגלוים של הרה"ק שכל רז לא אניס לי', וכה עמד בהרהוריו כי יש בדור השפל הזה איש אשר רוח אלוקים בו מבלי להעלות מחשבתו על פיו, פתאום פנה אליו הרה"ק ואמר לו: דעתה בזמן הזה רגיל העולם לומר שזו הסתרה, אבל הסתרה אינה כבוד שמים כי מלוא כל הארץ כבודו, לכן הטילה ההשגחה על אדם שיגלה השגחתו ב"ה בעולם שאין העלם והסתר.

עוד סיפר מקורבו הנ"ל שפעם בשבועות לפנות בוקר קרא רבי שלומ'קה אליו באמרו דבכל שנה ושנה השי"ת שואל להנשמות אם רוצים לקבל התורה והם עונים נעשה ונשמע, ועתה מכריזים להנשמות אם רוצים לקבל התורה הבה נאמר ביחד "נעשה ונשמע".

דרכו בקודש הי' על כל דבר שהיו שואלים לעצתו, הי' עונה שיבואו אחרי שהולך למקוה, ובמקרה דחוף הי' משיב כשמעיין בתהלים או בזוה"ק שהיו מונחים לפניו בקביעות, והי' יכול לילך למקוה כשלמלויהו הי' רשימה ארוכה של עשרים שאלות וכדו', ועל כל שאלה טבל א"ע והוציא את ראשו ותשובתו בפיו, ומדבריו לא נפל ארצה, ופעם התבטא דכשהוא אומר איזה דבר הרי הוא רואה אותו בבהירות כמו כוס מים צלולים ואמר פעם לאחד שעצותיו הם למעלה מן השכל.

פעם באו לפניו שני בחורים ושאלו ממנו שיאמר להם הדרכה ואמר להם שיבואו למחרתו אחר המקוה, וכשהגיעו אליו אמר להם דלא מסרו לו שום דבר לומר להם, ופעם הלך לבקר חולה ואמר למקורבו דכשפתח דלת ביתו של החולה ראיתיו ש"הוא" עומד למראשותיו, ולא ארכה השעה והכריזו על הלוייתו של החולה.

רופא חולים

פע"א בערב פסח הי' צריך לאפות מצות ובגלל המצב שהי' אז לא היו אנשים שיוכלו לעשות את מלאכת האפי', ועמד הרה"ק בחוץ מנסה להמציא אנשים לעבודה והנה עבר אדם והרה"ק מבקשו לעבודת המצות וענה הלה דידו משותקת וממילא לא יוכל לעבוד, אמר לו רבי שלומ'קה שיכנס לביתו, והלה העמיד א"ע ליד שולחן העבודה, ולפתע החלו ידיו לפעול כאחד האדם.

למשפחה חשובה מגדולי המוסר בירושלים הי' להם ילדה בת ארבע שלא החלה עדיין ללכת, ודרשו ברופאים ולא מצאו לה מזור, הלכה האם לרבי שלומ'קה לקבל ברכתו, ענה לה הרה"ק שתלך לכותל המערבי במשך ארבעים יום רצופים, התאוננה האשה שאין ביכולתה לילך מ' יום כשטפלי תלוים בה, ענה לה הרה"ק שהוא ילך במקומה, וכשבא יום הארבעים מאז שהזכירה את הילדה לפניו קם לפתע הילדה על רגליה והלכה כאחד האדם.

משדד מערכות

סיפר אדם אחד שנכנס לביתו בחורף ודלפו מים מן הגג על השולחן, ועל השולחן עמד מנורת נפט והי' דולף מים על המנורה, ולרוב תמהונו הי' הנר הולך ודולק על אף שהמים היו מטפטפים עליה כל הזמן, ופעם סיפר הרה"ק בליל שבת שהכיר יהודי אחד בזוועהיל שבסוכתו לא נכנס גשם בחג הסוכות, והי' זה סוכתו של הרה"ק בעצמו, והוסיף ואמר ששכניו באו לישב בסוכתו כדי לקיים מצות החג, וכשהרה"ק בעל שומרי אמונים ז"ע בא לבקרו ודיברו אודות זה שלא ירד גשם בסוכתו, נענה הרה"ק ואמר: הלא כתיב וסוכה תהיה לצל יומם למחסה ולמסתור מזרם וממטר, וא"כ איפוא מהו החידוש שלא ירד גשם בסוכתי.

בפי ישרים

הי' נערץ ונקדש בעיני גדולי דורו הרה"ק רבי ישראל הינוקא מפראנקפורט ז"ע ביקר אצלו בזוועהיל, והוציא מכיסו שעונו הזהב והחל לוחש דהוא פלא שהשעון זהב מבחוץ אך מבפנים בתוכו הכל פשוט, הגה"ק המהרי"ץ דושינסקיא ז"ע העריך אותו ביותר, וכשהי' הולך לכותל בכל יום כדרכו עבר דרך ביתו של הרב הנ"ל וכשהי' המהרי"ץ רואהו הי' עומד ומביט עליו עד שנעלם מעיניו, והי' שולח את תלמידיו אליו כדי לדרוש ממנו עצה ותושי'.

רבינו הק' כשהגיע לארה"ק בשנת תש"ו ושמע מגדלותו המופלאה של הרה"ק התאונן ואמר בלשה"ק: אַ שאד איך האב עהם שוין נישט פארכאפט, והרה"ק מהר"א מבעלזא ז"ע אמר עליו שהי' שייך להדור שלפני מאות שנה והעיד שעצותיו הן ממקום גבוה, (אגב, כשהי' ההתעוררות להשתדל למען הצלת הרה"ק מבעלזא ז"ע והי' השאלה אם ח"ו לא מאוחר מדי, אזי הלך הרה"ק למקוה וכשחזר השיב ואמר שצריכים לפעול ולהשתדל להצלתו כי הוא עדיין בחיים).

מרגיז ממלכות

גדול היה מלחמתו נגד הצורר הרשע מגרמני' ימ"ש והי' יושב שעות על גבי שעות ועוסק בתיקון חצות וראשו בין ברכיו ונחלי דמעות נשפכים מעיניו הק', וכמ"פ עמד וסמך את ראשו על הקיר והי' דבוק בעשתנותיו, ואחד ממקורביו סיפר שפעם ראה אותו שהוא מדבר באמצע השינה (שהי' שוכב אחר תיקון חצות משעה שלש עד חמש) והטה אזנו ושמע איך שהוא אומר: ה' מקדים רפואה למכה, בעוד כמה ימים יכנסו הבולשבקים (הרוסים) לברלין והאמריקאים מצד השני ויהי' ישועת ה'.

כשהתקרב חיל הצורר לגבולות א"י באו מקורביו וסיפרו לו על המצב פסק ואמר: "נישט דא" והתאוננו לפניו עוד שהצורר כובש במהירות רב, חזר על פסקו "נישט דא" שלא יכנס לארה"ק, ופעם התבטא ואמר שהוא לא יתן לו להכנס לארץ הקודש, ולמרבית הפלא דיום פטירתו הי' ביום שהכריזו מנהיגי אומה"ע על קץ המלחמה ועל כניעת הצורר הרשע.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

ביום כ"ו באייר בספירת "יסוד שביסוד" יצתה נשמת צדיק יסו"ד עולם בטהרה, הרה"ק בעל שומרי אמונים ז"ע שהי' אצלו בעת פטירתו צעק שכולם יהרהרו בתשובה, כי הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב ז"ע (זקינו של הרה"ק מזוועהיל) ופמליא דילי' כאן, הרה"ק ר' מ'מ מלעלוב ז"ע הי' בעת הטהרה ואמר שהוא מריח ריח בשמים, ושאל להנוכחים אם גם הם מריחים וענהו בחיוב.

כ"ט אייר

הגה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע

וזרח השמש

נולד לאביו הרה"ק ר' ארון לייב בהרה"ק ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן – מהחבריא קדישא דהבעש"ט הק' זי"ע – חותר מגזע גאונים וקדושים מבעל התוס' מהר"י מקורביל זי"ע, ע"י ברכתו שנתברכה אמו הצדקת מפי גדולי עולם רבותינו הק' הרה"ק הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע ורבו של אביו ה"ה הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע ע"י מעשה שהי', שאמו הצדקת חלתה מאד, נסע ר' ארון לייב לרבו הרה"ק מזלאטשוב להזכירה לפניו, שלח אותו רבו אל הרה"ק ר"ר אלימלך זי"ע והבטיח לו ששם ימצא רפואה, ולא זו בלבד, אלא כאשר תבריא תוושע ויוולד לה ילד אשר יאיר את העולם מ"סופו עד סופו", וכן עשה נסע לליזענסק ביחד עם זוג' הרבנית, ואמר לזוג' ברוב ענוותנותו שתכין סעודת שבת כיון שר"ר אלימלך יכול להכיר על פניו עבירות שעשה ובטח יגרשנו, ויוכל לאכול בביתו, והלך לביהמ"ד וישב את עצמו בסוף ביהמ"ד, והרר"א קרא אותו שישב למעלה על ידו, וכן הי' בסעודות של שבת הוא ישב את עצמו בקצה השולחן והרר"א קרא אותו בכל פעם שישב אצלו, וכמה פעמים אמר לו רר"א: היתכן, שהרבי ר' ארון לייב יהי' בעל–גאוה גדול כ"כ, אחרי שבת נכנס אל הרר"א ביחד עם הרבנית שאלו מה היא הגאוה שהוא רואה עליו, ענה לו רר"א, וכי יש גאוה גדול מזה, הלא אליהו הנביא בא אלי כמה פעמים ומתלונן על כבודו שאינו רוצה ללמוד ממנו תורה, הלא כמה צדיקים משתוקקים לזכות לזה ואינם זוכים, ואני הבטחתי לאליהו שאשתדל אצל כבודו, שיתרצה ללמוד ממנו, אח"כ הזכיר את הרבנית לפני הרר"א, התיר רר"א את אבנטו, וציווה להרבנית שתחזיק בקצה הגארטי"ל, והוא החזיק בקצה השני, ושאל האם הוטב לה, וענתה לא, כך הי' שלש פעמים ואז השיבה: כן אני מרגישה בריאה לגמרי, וברכם ופטרם לשלום, משיצאו שאל את הרבנית האם באמת הוטב לה רק בפעם השלישי, ענתה בחכמתה, אכן הוטב לי כבר בפעם ראשונה, אלא שלא רציתי לעזוב את הגארטי"ל אשר החזיק בו איש האלקים..., ואכן ברכותיהם של הצדיקים עשתה רושם ונתברכו בבנים ובנות קדושים וטהורים, ביניהם הי' הרה"ק ר' מאיר זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

כבר בשחר טל ילדותו ראו עליו שנשמה גדולה וקדושה שוכנת בתוכו, בהיותו כבן עשר שנים למד אצל החסיד המקובל רבי דוב בער מלמד זצ"ל אשר העיד עליו ר' מאיר"ל ואמר עליו "רבי בערל מלמד איז איין ארון הקודש", וכבר אז החל רוח ה' לפעמו והי' בעל רוח הקודש, שהי' מסתובב ביום ה' שהי' יומא דשוקא, ומגלה להקצבים איזה בהמה כן לקנות שבוודאי יהי' כשר, ומאיזה בהמה למנוע מלקנות שיהי' טריפה, וזה עשה תמורת תשלום גמול לכל בהמה כדי שיהי' לו כסף לחלק לעניים עבור צרכי שבת – כידוע שהי' בעל צדקה גדול מאד – עד שנודע הדבר לאביו הק',אשר גער בו ופקד עליו לאמר: "א יונגעל טאר נישט אויס זאגן סודות פון חדר".

האיש מקדש

בהגיע עת נישואיו נשא את בתו של רבי צבי מפודהייץ זצ"ל שהיתה צדקנית מופלגת ובעלת מדרגה, גם לפני שנתגלה הי' כל עיסוקו בתורה ועבודה, ועבד את בוראו כל ימי חייו מתוך דוחק גדול עד מאד, כלי ביתו הי' כולם שבורים ורצוצים, וריצפת ביתו הי' של עפר, וכל כספו הי' מפזר לעניים, הי' מתפרנס מפרה שהי' לו שאשתו היתה חולבת כל יום ומכרה חלב, ועם כל זאת הי' מקמץ בכל שאפשר כדי שיוכל לחלק לעניים בשר על שב"ק, כי ידוע שמנעוריו עד שיבה הי' פזרן גדול לעניים, בין משלו ובין מה שקיבץ נדבות מאחרים, פ"א לא היתה בידו אפ' פרוטה אחת לחלק לעניים, ולא ידע בנפשו מה לעשות, לקח את הפרה שהי' לו ולקחו להשוחט, ושחט את הפרה וחילק את הבשר לעניים, בבוקר הלכה אשתו כדרכה בכל יום לחלוב חלב לא מצאה את הפרה, הלכה אל בעלה הק' וסיפרה לו במר נפשו כי הפרה אבדה, השיב לה, הפרה לא אבדה, היא עלתה השמימה..., ולא לן אצלו שום פרוטה, פ"א אירע שלא יכול להירדם בשום אופן, קם ממטתו וצוה לבדוק אולי נשארו מעות בבית, בדקו ומצאו, וציוה תיכף לחלקת לעניים ואז הי' יכול לנוח קמעה.

רבותיו

רבו המובהק הי' הרה"ק ר' מרדכי מקרעמניץ זי"ע בן הרה"ק המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע, אשר עליו אמר ר' מאיר"ל בזה"ל: "מאיר'ן, זענען די ציין ארויס געפאלן פאר מורא רבך", ורבו זה קרא בשם סתם 'רבו', רבו השני הי' הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, כן ביקר כמה פעמים אצל הרה"ק ה"חוזה" מלובלין זי"ע, פ"א בשהותו אצל הרבי מלובלין זי"ע ראה שהרבי מתפלל בטלית ישן מאד, החליט לקנות לו טלית חדש, והתחיל לצמצם ממאכלו וקבץ פרוטה פרוטה כמה חדשים עד שאסף סכום נכבד וקנה טלית חדש ויפה לדורון להרבי מלובלין, כאשר הביא מתנתו להרבי מלובלין קיבל את מתנות בסבר פנים יפות, ונתן לו – תמורת זה – הטלית הישן שלו, ר' מאיר"ל שמח שמחה גדולה שיזכה להתפלל בטליתו של רבו החוזה, אחרי אשר שהה שם איזה זמן ארז חפציו וביחוד הטלית שקיבל מרבו ששמר עליו כבבת עינו, ונטה דרכו לנסוע לרבו לקרעמניץ, והי' שם אחד שקינא בו על אשר זכה את טליתו של ה"חוזה", וארב לו בדרך ולקח ממנו הטלית בחזקה, ור' מאיר"ל בכה מאד על זה ובבואו לקרעמניץ נחלש מרוב בכי, ורבו בא אליו לבקרו, וסיפר לו מגודל צערו שיש לו, מיד לקח הרה"ק מקרעמניץ את טליתו שהתפלל בו כמה שנים ואמר לו: הילך טליתי, וזה יהי' לך כל ימי חייך, ובו תשכב ותנוח אחר מאה ועשרים שנה, אולם ר' מאיר"ל לא מחל בכל זאת לאותו איש, ואותו איש נכווה מאד מקפידתו של ר' מאיר"ל.

נשיאותו

אחרי הסתלקותו של אביו – ב' אדר תקע"ג – מילא את מקומו בפרעמישלאן, עד מהרה נתפרסם ברוח קדשו המפליאה שלא הי' דומה לו כידוע, ונהרו אליו כל חסידי אביו הק' להורות להם הדרך ילכו בה בדרכי עבודת ה', גם שאר המון עם נהרו אליו

לאלפים להתברך ולהוושע ממנו בעצה ותושיה, מתחלה הי' בעלי מחלוקת שלא חששו לפגוע במשיח ה', וכתוצאה מזו נאלץ לעזוב את פרעמישלאן, ועבר לליפקאני, ולאחר שלש שנים חזר לפרעמישלאן, וכאן החל מתפרסם ביתר שאת, אולם ר' מאיר"ל המשיך בדרכו הצנועה, בפשטות הליכות ובענווה נפלאה, וגם לאחר עלותו על כס ההנהגה, הי' מחלק כל כספו לצדקה, כפי שעשה בימי עוניו ומרודו.

עין רואה

נתפרסם מאד בגודל מדת הרוח הקודש ועינו הטהורות שראו למרחוק, מחשבת כל איש ואיש וכל רז לא אניס ליה, עם כי בתחלה לא נראו בעיניו של הרבה צדיקי הדור גילויי רוח הקודש שספרו כי 'כבוד ה' הסתר דבר', אבל נתקיימו אצל רובם ככולם את 'זהב בסופה' וראו כולם שצדיק וישר הוא, עמד בקשרי ידידות עם צדיקי דורו, גם לפלא היא יחסיו עם הרבנים גדולי הדור שעמדו והשתוממו מול גילויי הרוח הקודש, ועמד בקשרי ידידות עם הרבה מהם, כמו הגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל שכמה וכמה פגישות נתקיימו ביניהם, הגאון ר' יעקב זאב אורנשטיין זצ"ל בעל ה"ישועות יעקב", הגאון ר' יוסף שאול נאטאנזהאן זצ"ל בעל ה"שואל ומשיב", וגיסו הגאון ר' מרדכי זאב הלוי איטינגא זצ"ל מלעמבערג, סיפר רביה"ק זי"ע, שהרבני החסיד הנגיד ר' קלמן כהנא ז"ל מעיר סיגוט, הי' כמה שנים חשוכי בנים ר"ל, ונסע אל ר' מאיר"ל מפרימישלאן זי"ע להזכיר עצמו לפניו, שאל אותו ר"מ אם זכה פעם לראות את פני קדשו של הגה"ק בעל ישמח משה מאיהעל זי"ע, השיב לו כן זכיתי לראות את פ"ק, ושמח לזה ר"מ עד מאד ואמר: בוא ונערוך סעודה לכבודו של יהודי אשר זכה עוד להכיר את הרה"ק הישמ"מ, באמצע הסעודה הגיד הרה"ק : "נישט קשה דער ישמ"מ האט איבערגעלאזט אן איינקיל אויף דער וועלט, (ה"ה מרן הייט"ל זי"ע) וואס דערלייכט דער וועלט", וצוה למשמשו ר' ארי' שיקח נייר ועט סופר, ויכתוב שמות הבנים שיולדו לר' קלמן, והי' מונה וסופר ולכלם בשמות יקרא, בנו הראשון שיולד לו בעזהשי"ת יקרא שמו בישראל משה שמחה, משה אחד שמו של הגה"ק בעל יש"מ, ושמחה עבור השמחה שהי' לו מיהודי זה שהכיר עוד את הישמ"מ, ואח"כ פרט ואמר את שמות כולם, בנים שעתידים עוד להוולד לו, עד שהגיע לבנו הצעיר שקרא בשם שמואל זאנוויל, אחר שם אביו של ר' קלמן אשר הי' אז עדיין חי, והנה דבריו של ר"מ נתקיימו בכל פרטיהן שנולדו לו בנים כמנין שהגיד מראש, וגם לכלן קרא בשמות שצוה, וכאשר נולד לו בנו הזקונים שהי' צריך להקרא בשם שמואל זאנוויל הי' אביו עדיין בין החיים וימים אחדים לפני הברית הלך לעולמו וקראו שם הילד אחריו, וראו כי לא נפל אפילו דבר אחד מדברי הר"מ ארצה, והי' לפלא, (אמרי דבש).

פועל ישועות

בנוסף הי' מפורסם גם כפועל ישועות גדול מאד שההמונים ניוושעו על ידי ברכת קדשו, הרבה פעמים הי' דרכו לפעול פעולתיו וישועותיו בזה שפירש פסוקי התנ"ך ומאמרי חז"ל ובזה כלל ברכותיו, פ"א ישב עם הני תרי גאונים ה"ה הגאון ר' יוסף שאול נאטאנזהאן זצ"ל בעל ה"שואל ומשיב", וגיסו הגאון ר' מרדכי זאב הלוי איטינגא זצ"ל, והנה נכנסה אשה מרת רוח עם בקשתה, שבעלה חולה מסוכן מאד ר"ל, ענה לה ר"מ שתוכל לילך לביתה, ומובטח לה שבעוד שעה יקום בעלה מחליו, כאשר שמעו הגאונים את דבריו הי' בעיניהם לפלא גדול, ויתפלאו איש לרעהו איך יקום הדבר, ואיככה יוכל להיות שבעוד שעה קלה ייצא חולה מסוכן כזה, ויהי' בשלימות הבריאות כאחד האדם, וכראות ר"מ את תמיהתם ענה ואמר: איתא במסכת ברכות (לד:) במתניתין, אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא, שהי' מתפלל על החולים ואומר, זה חי וזה מת וכו', ולכאו' קשה, דבשלמא אם אמר זה חי, הי' בזה תועלת להרגיע את רוח החולה ובני ביתו, אלא זה מת, למה איצטריך למימר, אלא דכתיב (ישעי' מג ג) נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך וגו', כלומר שבאם מתפללים על חולה, אם אין ברירה אחרת, אז לוקחים איזה ערל לכפרה, למען יהי' כפרתו שזה הערל ילך למיתה, והיהודי החולה יכנס לחיים טובים וארוכים, וזה מה שאמר ר' חנינא בן דוסא זה חי וזה מת, כלומר שזה היהודי יחי' מפני שזה מת, היינו הערל הלזה ימות תחתיו וע"י הכפרה יוצא היהודי ממות לחיים (אמרי דבש).

בשבילי דרקיע

ידוע מה שהבטיח מרן בעל הישמח משה לפני פטירתו שהוא יחיש למעלה את קץ הגאולה, ולא יכנס לגן עדן עד שיבטיחו לו שתהי' מיד הגאולה שלימה, וידוע מה שאמר ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע שבאמת כן הי' שלא רצה הישמ"מ ליכנס לגן עדן, ונעשה רעש גדול בפמליא של מעלה, עד שדוד המלך התחיל לנגן עם כינורו, ונתפעל הישמ"מ מנועם עריבות הקול, וככה נמשך אחרי הקול לגן עדן (עיין בחידושי תורה פ' מטות מסעי שנת תשי"ג שמספר זאת רביה"ק באריכות, ועיין גם בדברי יואל על מועדים על קהלת אות ט'), פ"א תחת אחת השיחים עם רביה"ק זי"ע סיפר אחד העובדא בנוסחא אחר והיא שר"מ אמר בדרך קרוב להלצה אל יפלא בעיניכם כי הצדיק מאוהעל שותק בעולם העליון ולא פעל עוד הגאולה, כי כבדו אותו בדרשה כבואו שמה, ועוד משה עומד ומשמש בדרשה, אבל רבינו ז"ל אמר שהוא לא שמע מאבותיו זאת ואמר: אני שמעתי מפ"ק אאמו"ר שהי' מוחזק לאיש אמת, שסיפר בשם הרה"ק הר"ד מאיר מפרעמשילאן זי"ע שהי' בעל רוח הקודש אמיתי, – וסיפר תמיד מהמתרחש בשמים כמו בארץ, והי' בקי בשבילי דרקיע – שהישמח משה לא רצה ליכנס למקומו לגן עדן, עד שהתחיל דוד המלך לנגן בכינורו ומחמת נעימות קול הניגון הלך אחרי הניגון עד שנכנס לגן עדן.

אחרית ימיו

עת זקנתו העתיק משכנו משום סיבה בלתי נודעית מפרעמישלאן לעיר מיקולאיב, ונהג שם נשיאותו שבע שנים, כאשר קרבו ימיו ונחלשו כוחותיו קרא לחתנו האהוב שהי' ממלא מקומו ה"ה רבי אברהם חיים ממיקולאיב זצ"ל וציוה לו להכין ספר שבו יועתקו כל ה"פתקאות" שיקבל מכאן ואילך, כאשר שכב רבי אברהם חיים לשינת הלילה, הרהור בלבו מה פשר הבקשה המוזרה של חותנו, הרי אין ב"פתקאות" דברי תורה, אלא אך ורק בקשות גשמיים וכדו', בעודו שוכב ומהרהר, בא הגבאי לקרות לו מיד לחותנו, וכמובן רבי אברהם חיים מיהר אל חותנו, אמר לו ר'

מאיר'ל: אברהמ'טשי אברהמ'טשי, מהרהר אתה אחרי רבך, אמרתי כי נאמן ביתי אתה, אין זה דרך של תלמיד מובהק, לאחר שייסרו בדברים, אמר לו: בוא ואגלה לך טעמי ונימוקי, הנה זקנתי כחי עתה אינו כבעבר ואיני יכול להתפלל עבור הבאים אלי בבקשותיהם, ומאחד שחושש אני פן אני נהנה מכספי חסידים, מבלי שתפילותי יסייעו להם ונמצא כספם חלילה גזל בידי, על כן בקשתי לרשום את בקשותיהם בספר, ואת הספר ישימו בקברי, כדי שאם יהי' מישהו שלא פעלתי למענו בעולם הזה, כי אז אפעל למענו בעולם הבא.

בשנתו האחרונה נסע אליו הרה"ק מצאנז זי"ע עם בניו הצדיקים, כשהי' עוד מחוץ לעיר שלח לקראתו את משמשו, ואמר המשמש בהשיגם, הנה הרבי שלחני לקראתכם, כי אמר כי יבוא לכאן שר התורה מצדיקי הדור מגלילות קראקא, טרם נסיעת הדברי חיים זי"ע לביתו, אמר ר' מאיר'ל יש לי לשאול שאלה ועצה מגדול התורה, יען ראיתם כי מאז אנכי דר בדירות קטנות, ורצוני לקבוע דירתי בדירות מרווחים, והנני שואל הסכמתכם, השיב הדברי חיים (כשגגה היוצא מלפני השליט): מדוע לא..., מיד דפק ר' מאיר'ל באצבעו, כאילו כבר עבר ונגזרה גזירה בתשובתו, ומיד חזר הרה"ק מצאנז ואמר איננו מסכים בשום אופן, אז אמר ר"מ כיון שהגיד שוב איט חוד ומגיד, ובאותה שנה נסתלק, ביום שבת קודש, כ"ט אייר תר"י כשישב על כסא קדשו אמר לבתו שיש לו חולשת הלב, בתו הלכה להביא משהו להשיב נפשו, אולם בבואה כבר לא הי' בחיים, נשאו אותו לעיר אבותיו בפרעמישלאן, וזה אשר חרטו על מצבת קבורתו: "איש ירא אלקים הרב החסיד ועניו עבד ה' מנעוריו ורבים השיב מעוון ודובר אמת בלבבו אוהב צדקה ומשפט אמת פזר נתן לאביונים בוצינא קדישא", ר' מאיר'ל אמר פ"א כי בחר לו מקומו בגן עדן ליד התנא ר' מאיר, מדברי תורתו נדפס בספר "מרגניתא דר' מאיר", ובספר "פנים מאירים" (ותוכו רצוף ד"ת גם משאר צדיקי שושלת הק').

ב' סיון

הגה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זי"ע

ואלה תולדות

נולד לאביו הגה"ק מוהצ"ה שפירא זי"ע בעמח"ס דרכי תשובה ביום ה' טבת שנת תרל"ב בעיר סטריזוב (שכיהן אז אביו שם ברבנות) בברכתו של מרן הד"ח, ונקרא שמו אלעזר ע"ש זקינו הה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט זי"ע.

כשהי' בן שתי שנים למדו זקנתו כ"ב אותיות התורה ובאותו יום השיג כל סדר הא"ב מא' עד ת' וביום השני הראתה לו הנקודות להטעימו כי קמץ א אָ והוא רץ והקדים לפניו כי קמץ ב בָ וכן כל האותיות והנקודות ונשתוממו אנשי הבית על גודל חריפותו ומהירת השגתו ואז שלט בו עינא בישא ונחלה הילד והי' מסוכן ופנו ע"י טעלעגראם להזכירו לפני מרן הד"ח וצוה להשיב להוסיף לו שם חיים, ואז גזרו הוריו להפסיקו מהלימוד עד שיגדל.

האיש מקדש

כשהי' בן שמונה שנים בערך ושמו הטוב הולך לפניו התקשרו עמו בשידוכין עם בת הרה"ק רבי שרגא יאיר מביאלעבזעג זי"ע בנו של הה"ק רבי נתן דוד משידלאווצע זי"ע קישור החיתון הי' בווארשא ודרש אז העלם דרשה נפלאה בשנת תרמ"ב עזב הרה"ק בעל השם שלמה זי"ע את ביתו מסטריזוב למונקאטש והמנח"א הי' אז בן עשר שנים ויש ממנו פנקס קטן אשר החל לרשום בו חידושי תורה וכשהי' כבן י"א שנה כתב לעצמו חידושים בהלכות תפילין. ובשנת תרמ"ז נערך נישואיו בעיר טשעבין ובשמחת השבע ברכות השתתף מרן הק' משינאווא זי"ע.

בצל הרה"ק משינאווא זי"ע

משנת תרנ"ד ואילך נסע עם אביו למרן הק' משינאווא זי"ע ודרכם הי' לשבות שם בכל שנה ב' שבתות פר' נח לך והי' המנח"א חשוב מאוד בעיני הה"ק משינאווא והעיד עליו כי הוא מעין נובע אשר מי ששומע היום מאת ו' דברי תורה ולמחרתו כאשר פיהו פותח בחכמה לא יכירהו עוד אשר יאמר עליו כי הוא זה שדיבר עמו אתמול מחמת גדלותו שהוא מוסיף והולך מיום ליום.

ופעם כאשר כבר נפרד מרבו ומחמת סיבה נשאר ללון עוד לילה אחד ובבוקר הלך לקבל פני רבו מחדש מאחר שנשאר שם ללון ומרן הק' משינאווא ישב אז עם התפילין וכאשר ראה אותו שמח לקראתו והראו לו בירושלמי חגיגה שאם לן עוד לילה חייב להקביל פני רבו מחדש וחלץ התפילין של ראש ושחח עמו, ואח"כ כשנפרד ממנו הלך ללוותו עד הרחוב (והוא אברך כבן ז"ך) וברכו שבכל אשר יפנה יצליח לטובה והי' לו להמנח"א ברכה זו חשיבות גדול והזכיר זאת פ"א ברבים בדרשתו מה שברך אותו מרן הק' משינאווא.

גדלותו בתורה

בשנת תרס"ד נתמנה לראב"ד בעיר מונקאטש והי' יושב בראש מושב הב"ד פעמים בשבוע (ולא הי' נוטל חלקו בשכר של הדין תורה) ובימים ההם הוציא לאור שו"ת מנחת אלעזר המלא בחריפות ובקיאות, והי' רב חילי' דאורייתא ופעם בלמדו השיעור בישיבה מנהגו בעת הרצאת השיעור הי' שישב על בימה ומאחוריו עמד ארון של ספרים וכך הגיד השיעור פ"א הקשה הבחור המופלג מאור הערש מיילעך בערטשער באמצע השיעור קשיא על הרמב"ם ואמר לשונו של הרמב"ם ענה לו הרה"ק לא כך כתוב רק לשון אחר ואמר הלשון ולפי"ז לא הי' קשה כלום, והבחור הנ"ל התווכח ובאמצע דבריו אמר לבחור א' להביא לו הרמב"ם מיט דעם לעדערנעם רוקען אמר לו הרה"ק א זיידענע רוקען אינו כל כך טוב כמו לעדערנעם ריקען (וכיון על עצמו שיש לו בראשו דברי הרמב"ם כתיב כך והוא לבוש בבגד משי ויש לו גב של משי) אני אומר לך שאינו כתיב כך בכל אופן חיפשו בהרמב"ם ונמצא כתוב כמו הרה"ק אח"כ אמר הרה"ק בזה"ל: "בבלי וירושלמי מדרש און זוהר האפט איך נישט אבער אז איך שפאר מיך וויס איך אז אזוי שטייט".

על כס הרבנות

בשלהי שנת תרע"ד נחלה הה"ק הדרכי תשובה ובאחת מהשבתות בחודש אלול כשברך ברכת הזימון על שולחנו אמר "ברשות מורה מורינו הרב" ובזה סמך את בנו להיות ממלא מקומו וביום ר"ה דרש לפני תק"ש עפ"י צווי אביו וביום ב' דסוכות תרע"ד נלב"ע אביו הקדוש ולאחר שעבר היו"ט נתמנה לאב"ד דמונקאטש ובדרשתו הראשונה בביהכ"נ בפ' וירא פי' הפסוק וירא אליו ד' – מורה על מי שנגלה אליו ד' בהשגחתו ויצוהו לנשאותו – באלוני ממרא – בחלקו של נכרי בהיותינו עוד בגלותינו בארץ העמים חלק אומה"ע – והוא יושב בפתח האוהל – האיש הלז צריך להיות שפל בדעתו כי הוא פתח האהל ואינו ראוי מצד עצמו רק בזכות אבותי הקדושים אשר שמש בכתר הרבנות. פבק"ק והנה שלשה אנשים – ה"ה זקני הגה"ק בעל בני יששכר זי"ע ואא"ז הגה"ק מהר"ש זי"ע ואאמו"ר הגה"ק הכ"מ בזכותם אוושע ובכחם אזכה לנהל על מי מנוחת מבועי התורה והיראה באמת עד ביאת ינון בקרוב וב"ב אכי"ר.

מציל ומושיע

בשלהי שנת תרע"ד ותגעש ותרע"ד הארץ כשפרצה מלחמת העולם הראשונה וסמוך לר"ה תרע"ה הגיע הפחד מחיל רוסיא שכבשו עיירות רבות לא רחוק מגבול עיר מונקאטש וביום ב' דר"ה גילה המנח"א לאנשי בריתו כשהשכים בבוקר נפל פסוק לתוך פיו, שם פחדו פחד לא היי' פחד וגו' פוד עצמות חונך ולאשר דחז"ל אמרו דהוא נבואה קטנה א"כ ברור אצלו שהוא פחד חנם ולא יבוא צר ואויב בשערי העיר, ואף בעשי"ת היו כמה כפרים במצור ובמצוק ונכבשו תחת יד האויב בלשת חיל רוסיא והמנח"א נשאר תקיף בדעתו שלא יכנס השונא לתוך שערי העיר וכן היי' כי פתאום ברח השונא ולא נכנסו לעיר. באותם הימים היי' המנח"א עסוק בהצלת נפשות מישראל והי' הולך בעצמו לקבץ כסף להפליטים מחנות לחנות ומבית לבית פעם אחת בא אצלו שליח משר הצבא והודיעו כי איש יהודי מאנשי הצבא עשה פשיעה גדולה ונחרץ דינו למות רח"ל וכפי הנימוס על הרב דמתא להתוודות עמו לפני מותו, ושלח אחר נשיא הקהלה והלכו למקום פקודת אנשי המלחמה ליכנס אל ראש שר הצבא ושומר הפתח לא הניחום ליכנס כאשר אין לו רשות על זה והמנח"א סיכן נפשו ונכנס בלי בר ובתחנונים ביקש רחמים על איש הישראלי הנז' ויאשא חן וחסד בעיני השר והבטיחו כי לא יהרוג או ויצא בשמחה ובטוב לבב שהציל יהודי ממוות לחיים והיהודי הנז' לא ידע מי שהשתדל בשבילו.

צופה נסתרות

היי' נהירין לו שבילין דרקיע וידע את אשר נעשה כשהגיע השמועה לא טובה מפטירת הה"ק ר' משה משינאווא זי"ע והיו אנשי ביתו מלחשים זה עם זה והבין מלחישתם ויען והראה להם נרשם אצלו בגמרא על נייר כי אור לעש"ק נפטר הה"ק הנ"ל והי' נכתב בר"ת ב' ז' ה' נ' ה' ר' מ' מ'. וכן היי' בקריאת קויטלאך שהי' תמיד יודע אם נושעו כבר.

וסיפר הרה"צ ר' אברהם חתן הה"צ מבייטש זצ"ל ששבת פעם אצלו על שב"ק ובע"ש התמרמרה הרבנית בפניו על העדר בריאת בעלה המנח"א והוא לא ראה שום שינוי בשולחנותיו ותפלותיו ובסעודה שלישית והוא ישב מימינו וחשב ברעיונותיו כי הני מילי ששמע מהרבנית וסדר עבודתו סתרי אהדדי באין מבין וממחשבה למחשבה עברו עשתונותיו להתבונן כמה שני חיין של המנח"א ובתוך כך הרכין המנח"א את עצמו ולחש לו באזנו בחורף נהייתי בר נ"ז שנים, והוא עמד משתומם איך תפס מחשבתו.

בארץ הצבי

בשנת תר"צ לאחר זמן רב ששאל ע"י חליפת מכתבים את הסבא קדישא רש"א אלפנדרי זי"ע אם יבוא לא"י והשיב לו בא יבוא ברנה, נסע לאה"ק ושהה שם רק י"ג ימים והשתטח אז בקברי הקדושים במירון והי' שם ביום ל"ג בעומר צפת וטבריא ובירושלים עיה"ק וגם ביקר אז אצל הסבא קדישא הנז' והמתיקו סוד ביניהם ואז נפטר הסבא קדישא, ואחר שובו לביתו בחג השבועות לפני אקדמות בעת אמירת הדרשה כמנהגו אמר בתוך דבריו היי' לי פתחון פה בירושלים עה"ק לפני האי סבא קדישא זי"ע ושאלתי אותו אימתי אתי מר הגואל צדק והשיב בקצרה הנה זה עומד אחר כתלינו וכו'.

בשנת תרצ"ג ביום י"ז אדר נערך חתונת בתו ברוב פאר והדר והי' אז כינוס לצדיקים וחסידים למאות ולאלפים והשמחה הי' גדול מאוד גם מהעמים להבדיל שמחו והשתתפו בשמחת קבלת פנים להחתן והמחותנים.

האמונת בביאת המשיח

ידוע גודל עבודתו והכיסופין לביאת משיח כאשר העיד על עצמו בזה"ל איך בין נישט מסיח דעת פון משיח בכל יום ובכל שעה וכמעט בכל רגע ובדדשותיו ותפלותיו הי' מוריד כנחל דמעה על גלות השכינה וצרות ישראל וכשהי' שוכב על ערש דוי והירבו בתפילות לרפואתו הי' אומר שכך צריכים להתפלל על הגאולה וא"כ היי' כבר בא משיח.

גם ידוע מלחמתו נגד בכת הציונים והי' לוחם נגדם בכל עוז גם נגד כת האגודה כאשר הרעיש באסיפה בטשאפ הידוע שלא יתחברו עמם, וכן היי' לוחם נגד קבלת הסערטיפיקאטן שחילקו אז (והי' קורא אותה בשם שמד צעט או טוטין שיין) שהוא סכנת הדת ופגם באמונת המשיח, והי' חוזר בכל זמן ועידן את דברי הגאון הרבי ר' יהונתן בספרו אהבת יהונתן בהפטורת ואתחנן וז"ל: באם שהכלל נועדו יחדיו לילך לירושלים ואומות העולם מסכימים אפ"ה צווחה שחלילה לילך שמה וכו' ולכן ביקשה שלא ילכו עד שתחפץ ר"ל עד שיגיע הזמן ע"כ.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

מתחלת חורף שנת תרצ"ב נחלש המנח"א וסבל יסורים גדולים ברגליו וכמה פעמים רמז שקרב יום קיצו, שפתותי' היי' מרחשין בתפלות ובקשות וכן שמעו איך שמתחנן רשב"ע זכני שאשוב עוד בתשובה שלימה לפניך באמת, ביום ל"ג בעומר ערך שלחנו בחדרו ודיבר בערגה מל"ג בעומר במירון שהי' שם בשנת תר"ע, בש"ק האחרון לחייו סיים בשעת הקידוש מקדש ישראל והזמנים ובתפלת שחרית במטתו פתח לפניו סידור האריז"ל באמירת הלל [ועי' בס' דברי תורה שזקינו הק' מרן רמ"ל מסאסוב

זי"ע הגיד הלל פ"א בפ' בא כי הרגיש נועם העליון מיום פטירתו בשבוע זאת (גם בירך בקידוש כנ"ל בשבת האחרון לחייו) ביום ג' ר"ח סיון אמר לזוגתו הרבנית כי הוא הולך למות ובאור ליום ד' במדבר בשעה עשר כבר לא הי' יכול לדבר ובשעה שתים עלתה נשמתו השמימה ולא הספידוהו ותו כאשר כתב בצוואתו רק חתנו.

מורשתו הרוחנית

שו"ת מנחת אלעזר ז' חלקים, אות חיים ושלום על הלכות תפילין ומילה, נימוקי או"ח, מאמר זכרון צדיקים (הספדים), חמשה מאמרות, עולת תמיד (על מס' תמיד), מאמר מילי דהספידא, דברי תורה (ט' מהדורות), מאמר אדון כל (על חרוז א' אדון לשבת) דרכי תשובה על הלכות מקוואות, הגהות והשלמות לספה"ק באר לחי ראי על תיקוה"ק לאביו הק' ועוד הרבה שנשארו בכתבי יד

ג' סיון

הגה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא זי"ע

מתולדותיו

נולד לאביו רבי יצחק אשר יחוסו מגיע לרבינו האי גאון, וזקניו היו הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופלי והרה"ק המהר"ל מפראג זי"ע, ומצד אמו מגזע רש"י הקדוש זי"ע, הי' מתלמידיו הגדולים של הגה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, והרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע.

עובדא מופלאה מסופר בספר "נתיב מצוותיך" להרה"ק ר"א מקאמארנע זי"ע, על דביקותו ברבו זה, כשהי' ר"ש באה"ק בשנת תקנ"א, ראה פ"א בחזיון הלילה את השכינה בדמות אשה בוכיה על בעל נעוריה, כשהקיץ אמר לסובבים אותו אין בעולם כעת מי שיהי' בעלה דמטרוניתא אלא רבו הק' רבי פנחס מקאריץ ובוודאי נסתלק באותה לילה, וקרע קריעה בבגדו בברכה כדין תלמיד שמת רבו עליו רח"ל ובכה בכיה גדולה, כעבור זמן קצר הגיע הבשורה מחו"ל שאכן באותו לילה נסתלק רבו הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע.

כמן כן יצק מים על ידו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש בן בתו של הבעשטה"ק זי"ע, גם הי' מבאי ביתו של הרה"ק יעקב יוסף מפולנאה זי"ע בעל ה"תולדות", ומגדולי וקדושי ארץ הללו שאב מלא חופניים תורה וקדושה ממה שקבלו מקדוש ה' הבעש"ט הק' זי"ע.

גדלותו בתורה

מיוחד במינו הי' ר"ש בולט בין האריות שבחברייא קדישא במיוזג גאונותו האדירה, עם קדושתו הגדולה, כמו שמכנהו בספר "בוצינא דנהורא" "גאון הגאונים חריף עצום, איש אלוקים קדוש הוא".

מובא בספר כתבי שו"ב שפ"א בא איש אחד לפני הרה"ק ר"פ מקאריץ זי"ע ושפך לבו לפניו שזה כמה לילות שאביו בא אליו בחלום ואומר לו שימיר דעתו רח"ל, טהר ר"פ בתעניתים וסיגופים כדי להוודע מה גורם לשוכן העפר שיבוא ויסית לדבר עבירה רח"ל, עד שמשמיא קא גליא ליה, שזוהמא של שתי-וערב המונחת בקבר היהודי היא המביאו לזה, צוה ר"פ לפתוח הקבר ומצאו שם מטבע שכל הנראה נפל מאחד מאנשי החברא קדישא ועליו הי' שתי-וערב, וסילקו את המטבע, ומאז הניחו אביו, כשנכנס ר"ש לרבו סיפר לו רבו מהצרה הזאת, ולא אמר לו מה שעשה, ושאלו ר"פ מה עושים לצרה זאת, ענה ר"ש דבר מעין זה מובא בירושלמי שהי' אצל ר"מ וצוה להוציא את העבודה זרה שהי' טמונה בהקבר, עמד ר"פ ואמר כמה כוחה של תורה, מה שהטרחתי עצמי ברוח הקודש, הי' זה גלוי וידוע לפני ר"ש ע"י תורתו.

הגה"ק הבעל התניא זי"ע אמר עליו שבין גאוני בני זמנו חידוש הוא בעמקותו, ובספר אהלי צדיקים מובא שר"ש ביקר פ"א אצל החיד"א זי"ע והחיד"א כיבדו מאוד, עד שביקשו שידרוש בביהכ"נ, ודרש אז בסוגיא דשטרי חוב בבבא מציעא, החיד"א עם תלמידיו היו נוכחים בעת דרשתו, והתפעלו מגדלו בתורה ובקיאותו בש"ס ופוסקים.

גם עם גאוני ארץ אפי' מתנגדי החסידות הי' לו מהלכים והם הכירו בגדלותו וגאונותו, הגאון ר' ישעי' פיק זצ"ל מברלין הי' מקרבו מאד והשתעשע הרבה עמו בפלפולי תורה.

פ"א התיר בכחו דהיתירא שלו איזה שאלה חמורה, ולעומתו יצא הגאון הגדול רבי סענדר מרגליות זצ"ל אבד"ק סטנאב באיסור חמור, ושלח לאנשי קהילת שפיטיווקא שיורידו את ר"ש מגדולתו מאחר שנכשל בהוראה ומתיר את האסור, אנשי קהילת שפיטיווקא בידעם את כח התורה של רבם, וכדי להשקיט את ההבערה שיצאה ללהב ע"י הגאון ר' סענדר, שלחו שני התשובות בלי להזכיר שם האוסר ושם המתיר להגאון בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל שהוא יכריע עם מי האמת, והשיב הנודע ביהודה תשובה המצדד להיתר, ועוד מפליג בשבח דבריו של המתיר שכל דבריו ונימוקיו בנויים על יסודי התורה.

כשנדפס הספר הק' "תולדות יעקב יוסף" מאת הגה"ק ר' יעקב יוסף מפולנאה זי"ע, ספר שהאיר לארץ ולדרים עליה, הטמון בתוכו חריפות ובקיאות בצד חסידות ויראת השם, אז באו בסוד ה' ליראיו החברייא קדישא תלמידי הבעשטה"ק והמגיד, והסכימו להפיץ את הספר בעולם, ושיגיע הספר גם לידי המתנגדים, למען ידעו את דרך החסידות, גם להגאון בעל "נודע ביהודה" זצ"ל (שהי' ידוע ומפורסם בהתנגדותו העזה מול דרך החסידות) נשלח הספר, וכולי האי ואולי ירכך את התנגדותו למעט, כעבור זמן מה, נודע להם שאדרבה ה"נודע ביהודה" לא נותן תשומת לבו להספר אלא אדרבה הספר מונח למטה בארון הספרים שלו, אז החליטו החברייא קדישא ע"פ הורתו של האר"י שבחבורה הרה"ק ר"פ מקאריץ זי"ע לשלוח את ר' יעקב שמשון לה"נודע ביהודה" למען ימתיק את הענין ויוכיח לנו"ב את גדלו של הספר בפרט ואת שיטת החסידות בכלל, ר"ש קיבל עליו את השליחות ויצא לפראג מקום מגוריו של ה"נודע ביהודה", בהגיעו לפראג הלך לביהכ"נ מקום בו מתאספים תלמידי הנודע ביהודה לשמוע את שיעוריו, ר"ש לא התוודע להם מי הוא, והתחיל לפלפל עמהם בפלפולי התורה, עד שהכירו את גדלו בתורה, פ"א באמצע שיעורו של הנו"ב הגיע למבוי סתום, קושיא שלא יכלו לפתור

אותו, אז קם ר״ש על רגליו והחל לישב את הקושיא בטוב טעם, הנו״ב בראותו את גדלו בתורה החל לכבדו במאד ואף הזמינו להיות בין אוכלי שולחנו, כאכילתם כך תורתם בעת הסעודה עסקו בתורה, ונעשו אוהבים זה לזה, ולא משה ידו מתוך ידו, אז הבין ר״ש שהגיע השעה למלא את תפקידו שלמענו בא לפראג, ביקש מהנו״ב שיתן לו רשות לדרוש בבית המדרש, הנו״ב שמח מאד, וביקשו שיגלה לפני התלמידים באיזה סוגיא רצונו לדרוש, ר״ש השיב שהדבר תלוי בהם, יביאו נא מסכת אחת ובכל מקום שייפתח שם ישא את דברו, והביאו מסכת בבא בתרא ופתחו בדף י׳, מאמר הגמ׳ ״עשרה דברים קשים נבראו בעולם, הר קשה ברזל מחתכו, ברזל קשה אש מפעפעו, וכו׳, אמר אדרוש בסוגיא קשה זו, התלמידים תמהו מאד האם למילי דאגדתא אלה ייקרא סוגיא חמורה, בשבת נתאספו כולם בביהמ״ד לשמוע מה בפיו על ה״סוגיא החמורה״, אך עמדו משתומם בשמעם את דבריו המופלאים, את העשרה דברים הקשים החל לקשר ולשזר בסוגיות החמורות שבש״ס, הוא התחיל בדבר הראשון: ״הר קשה״ ובאמרו זאת הביא את כל הסוגיות העוסקות בענין הר, כגון השוחט להר וכדו׳, והקשה ע״ז קושיות חמורות מסוגיא אחת של הר על משנהו, וסיים על זה ״הר קשה״ כלומר הקושיו״ת של סוגיא דה״ר, ״ברזל מחתכו״ כלומר יתורץ ע״י סוגיות המדברות מענין ברזל, והביא סוגיות של ברזל ופרק עם זה כל הקושיות שהקשה מהסוגיות של הר, וכן עשה עם כל עשרה דברים, פעורי פה נשארו התלמידים בסיימו את פלפולו הנפלא והמעמיק.

הנו״ב בראותו עתה יותר כמה נפיש חילא דהאי גברא רבא, קרבו אליו ביותר ועתה שאלהו על מטרת בואו לפראג, ענה ר״ש האמת אומר, כי לא לכבודי הגעתי הנה, כי אם לכבודו של מורי ורבי מחבר הספר הקדוש ״תולדות יעקב יוסף״, שמעתי שכבוד תורתו אין מכבד את הספר כראוי, וכתלמידו של רבי יעקב יוסף שהנהו מתלמידיו של הרה״ק רבי ישראל בעש״ט לא מצאתי מנוח לנפשי ובאתי להוכיח למעלתו מה גדול הוא הספר, וע״י כך ידע כמה גדולים הם דרכי החסידות, ועתה שטוח אני בקשתי לפני כבודו שיעיין וישים לבו בספר הזה, הנו״ב כשמעו כ״ז ענה לו, שיתן לו שלשים יום כדי לעיין בספר ולאחד מכן יחווה דעתו על זה, כתום ל׳ יום נכנס ר״ש ומצאו מעיין בספר, וכשגמר עיונו סגרו ונשקו והניחו בכבוד, ר״ש כבר הסתפק מה שראה והבין שהנו״ב הושפע לטובה מהספר, אז גילה לו ר״ש כי הוא הרב שהתיר את השאלה החמורה, ועל דא יצא נגדו ר׳ סענד מסטאב, ומפאת התנגדותו אל דרכי החסידות שלחו לו התשובות מבלי להכיר שם האוסר והמתיר, והנו״ב הסכים עמו, הנו״ב בשמעו דברים אלו, התרעם עליו מדוע לא גילה לו עד עת כל זאת, כי אז הי׳ מכבדו ביותר, ובקש סליחה אם לא כבדו כראוי, ר״ש נפרד מאתו ונסע לביתו לאחר שמילא את שליחותו כיאות.

עלייתו לארה״ק

בשנת תקנ״ד יצא לאה״ק על מנת להשתקע שם, (בשנת תקנ״א בעת פטירת רבו ר״פ מקאריץ זי״ע, כבר הי׳ אז בא״י אבל ככל הנראה חזר לחו״ל) לפני עלייתו נסע לחבריו החברייא קדישא על מנת להפרד מהם, ונסע עד אוסטאנבול כדי לקחת משם ספינה להפליג לא״י.

הרה״ק ממונקאטש זי״ע מביא בספרו דברי תורה (עיין בקיצור בברך משה פ׳ לך) וז״ל: סיפרו לנו זקנינו בשם הגה״ק משפיטיווקא זי״ע בבאו לארה״ק הגיד (בדרך משל ומליצה) וסיפר: הן בנסע לאה״ק אמרתי להבעל דבר טרם נסיעתי מסטאמבול על הספינה, בילע״ט (טיקע״ט) של נסיעה עולה סך רב, אמרתי לו בחר לך א׳ משני אופנים או אתם תסע לאה״ק ואני אשאר בחו״ל ויהי׳ לי טוב בלעדיך בחו״ל או אתה תשאר בחו״ל ואני לבדי אסע לאה״ק, כי לשלם שני בילעט״ן בעד שניני אין לי ממון ולא כח, ובחר לו לישאר בחו״ל ואני לבדי אסע לאה״ק, וזהו בוודאי טוב מאד, ושמחתי בנסיעתי על הספינה, ובבואי לאה״ק מיד על הנמל ראיתיו להבע״ד עומד שמה וצעקתי מכאב לבי מה אתה עושה פה הלא הנחתיך בסטאמבול ואמרת שתשאר שמה, והייתי בעיניו כמתעתע, ויען ויאמר את תשאלני מה אני עושה פה (אחד בא לגור וישפוט שפוט) הלא בכאן אני גר בקביעות דירתי, ומ״ש שדיברת עם א׳ בסטאמבול, זה הי׳ בוודאי שלוחי בחו״ל עכ״ד.

כשההגיע לאה״ק התיישב בטבריי, תיכף עם ביאתו לאה״ק בראותו את מצבם הדחוק נרתם לפעולות למען הישוב, ושלח מיד שד״ר לפולין להתרים את בנ״י למען ישוב א״י, וגם הוא בעצמו יצא בגלל זה לחו״ל, ונדד להרבה מדינות בעולם, לארצות המזרח מצרים וצפון אפריקא ועוד.

בספר ״גדולת צדיקים״ מובא וז״ל: שמעתי שפעם אחת סיפר הרב הגה״ק אלקי רבינו שמחה בונם זצ״ל מפרשיסחא מכבוד הרב הגה״ק אלקי רבינו יעקב משפעטיווקא זצ״ל שפעם אחת נסע בספינה על הים בליל ראש השנה והיתה רוח סערה גדולה מאד ועמדה הספינה להטבע בים, והי׳ ממתין הרב הנ״ל ומצפה ומשתוקק מאד שיאיר היום כדי שיוכל לתקוע תקיעת שופר, וכן הוה תיכף כשהאיר היום לקח את השופר ותקע בו תקיעת שופר, ותיכף נח הים מזעפו, ואמר הרבי ר׳ בונם שהעולם היו סוברים שמשום זה הי׳ מצפה שיאיר היום לתקוע בשופר כדי שתגין עליו המצוה, ובאמת לא כן עמדו, רק הי׳ חושק ומצפה ומשתוקק לעשות עוד מצוה אחת קודם פטירתו, וראה עד היכן גדולת הצדיקים, עכ״ל.

משליחותו זו חזר בתחילת שנת תקנ״ט והגיע לחיפה, ומשם חזר לטבריי שם מצא את הרה״ק ר׳ נחמן מברסלב ששהה שם באותה זמן בא״י.

ובא השמש

ביום ג׳ לחודש סיון בשנת תקס״א נח נפשי׳ ועלה השמים, ומנוחתו כבוד בביה״ח בטבריי, סמוך למקום קבורתו של הרה״ק ר׳ נחמן מהורדאנקע זי״ע ומצבה אחת מציינת את מקום קבורת שניהם.

וזה אשר חרות על מצבת קבורתו:

זאת מ״ק הרב המובהק חסיד קדוש ה׳ מוהר״ר ר׳ יעקב שמשון בן ר׳ יצחק משפיטיווקא נלב״ע יום שלשה לחודש סיון שנת תקס״א תנצב״ה.

מדברי תורתו נשאר קצת מפוזר בספרי החסידות.

דבר בעתו

הכנה לשבועות - ר"ח סיון - יום הפיוחס

לקט מדברי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, מגיד קדושת היום וסגולתו

ובאמת כדי לזכות לבא למדרגה כזו שירגישו בעת קריאת התורה פרשה זו כאילו עומדים ממש לפני הר סיני לזה צריך הכנה יתירה כמו שהכינו בנ"י את עצמם מ"ט יום מיציאתם ממצרים שיהיו מוכנים לקבל התורה וכו' וכמו"כ כהיום בני עלי' המכינים עצמם כראוי לקראת חג קבלת התורה הם זוכים להיות במדרגה זו שירגישו בעת הקריאה ממש כמו בשעת מתן תורה אכן אעפ"י שאין אנו במדרגה זו אלא שאנו מאמינים שהצדיקים הקודמים שאמרו זאת בוודאי ידעו והרגישו בחינה זו מ"מ גם אנחנו לפי מדרגתנו יכולים לזכות למעין זה ולכן צריכים אנחנו להכין עצמינו לקראת יום קבלת התורה איש איש לפום דרגא דילי' וכמדת הכנתו בקדושה וטהרת המחשבה כן יזכה להשיג ולהרגיש טעם מ"ת על פי פעלו.

(ברך משה)

◆◆◆

בר"ח סיון דיבר הרבה מהכנות לשבועות שיש כמה אנשים שנכשלים בזה שמחפשים קודם להשיג חיות ואור כשרואים שאין זאת עמם נופלים ומעורבבים בלבם אבל באמת צריך לעמוק בעבדות וזאת יבא ממילא.

(בית אהרן)

◆◆◆

הרה"ק מרוזי'ן זי"ע אמר פעם בטעם הדבר שיום ב' בחודש סיון נקרא בשם יום המיוחס הלא ביום זה לא אירע שום דבר, רק משל למה הדבר דומה למלך שהזמין אליו ארבעה מטובי הציירים ומסר להם תפקיד לצייר את קירות ארמונו, האומנים חילקו את העבודה ביניהם שכל אחד יצייר קיר אחד בכל חדר, הם עשו את המלאכה כמיטב כשרונם, חוץ מאחד שלא עשה מאומה, ורק ישב וחישב חשבונות ומדד מדידות, ולא הבינו חבריו פשר הדבר, עם תום העבודה, בא זה והביא מראות יקרות, וחיפה בהם את הקיר הרביעי, והשתקפו בו כל הציורים של שאר הקירות בהתמזגות נפלאה, ואמנם הקיר הזה היתה היפה ביותר, כמו"כ – סיים הרה"ק מרוזי'ן – דווקא משום שאין היום הזה מיוחס לעצמו בשום חשיבות מיוחדת, וכל יחוסו הוא מיום שלפניו (ראש חודש) ומיום שלאחריו (שלשת ימי הגבלה) משום כך לו יקרא מיוחס והיא כדוגמת המראות שהשתקפו בו כל הציורים אע"פ שלא הי' בידו שום יחוס עצמו, כן ביום המיוחס אוגר בתוכו את כל הסגולות שלפניו ושלאחריו והוא הדבר בכל מי שרואה בעצמו שאין לו שום יחוס רק מה שלפניו ושלאחריו, זה עצמו הוא יחוסו.

(נר ישראל)

◆◆◆

ונמצא שיכול האדם להרגיש בכל יום ויום קדושת כל המועדים, ולא כמו ההמון עם שבר"ה כולם ועומדים לפניו ית' בתפלה ותחנונים ושבים בתשובה ומפשפשים במעשיהם על עיי"ת, ובפרט ביו"כ ואח"כ המה שבים לקדמותם, וכמו"כ בחג השבועות המה מקבלים את התורה ואח"כ המה חוזרים לקדמותם, ולא עשה הקבלה זו רושם בלבבם על כל ימי השנה אך עיקר קבלת התורה צריך להיות באופן זה שיקבל האדם האור הרוחניות שבתוה"ק ושיטעום וירגיש העריבות נעימות ידידות התוה"ק שעל שם כוונה זו סופרין ספיה"ע מפסח עד עצרת שהיא הכנה על קבלת התורה בכדי שיספר ויזכך ויטהר האדם א"ע אז מכל הזוהמות והטומאות בכי שיהיה כלי מוכן לקבל האור הרוחניות שבתורה ושירגיש עריבות ומתיקות אורה בכל ימות השנה, ושיבוא בכל פעם להשיג אורות חדשים בהתוה"ק.

(מגן אברהם)

◆◆◆

פ"א אמר היהודי הק' מפשיסחא, שכל הבריאים מוכרחים לספור בימי הספירה בלשוניהם מספר הימים אף עכו"ם, והיה לפלא בעיני שומעיו ולקחו במבחן גוי א' לביתו והיה עמו כל מעל"ע לשמוע כל מה שידבר וסיפר להם מעשה שיהי לו עם בהמה שמכר בעד סכום דוקטין וסכום הזהובים ושמעו מהגוי הזה מספר מהספירה.

(צבי לצדיק)

◆◆◆

גם בחודש הזה כיון שקרבו לפני הר סיני נתגלה ג"כ שיוכלו לקרב את עצמם להקב"ה ולקבל התורה ולקרב עצמן לפני הר סיני, סינ"י מלשון שנאה שישנא לכל דבר רע כמו שאמרו חז"ל סיני שבו ירדה שנאה לעובדי כוכבים ומזלות רצונם לומר למעשה עובדי כוכבים ומזלות ולזה צריך כל אדם כשבא ר"ח סיון עד חג השבועות לקרות באותו עסק התורה ולהמשיך לו זה הקדושה שנתגלה ביום זה וזהו שפי' רש"י שיהיו דברי תורה חדשים כאילו היום נתנם דהיינו שבאמת נתגלה כל דבר בעתו.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

ויאמר משה וכו' היו נכונים לשלשת ימים ומה היו עושין באותן הימים היו מתפללין להשם יתברך והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך.

(באר המים)

◆◆◆

חודש סיון הוא כנגד אוזן שמאלי עינינו ע"פ מאמר העולם כאשר שומעים ושוכחים שנכנס באוזן ימין ויוצא באוזן שמאל אבל בסיון שהוא קבלת התורה צריך להיות שגם אוזן שמאל ישמע ולא יצא מראש כלל.

(תורת אבות)

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

מזמור שיר ליום השבת

זמירות ליל שבת קודש (ד)

אתקינו סעודתא ◇ אזמר בשבחין

אתקינו סעודתא

דא היא סעודתא דחקל תפוחין קדישין

תעמוד מעומד בשולחן המסודר לפניך, ותעמוד במקומך אשר תשב בו, ואמור בפיך 'דא היא סעודתא דחקל תפוחין קדישין', והיינו קודם קידוש כמבואר שם.

(פע"ח - שער השבת פי"ד)

סעודתא דמהימנותא

בשם כנפי יונה (ח"ב פימן ג) שבכל סעודה מסעודות שבת ומו"ש, צריך להכריז תחלה אלו סעודתא דמהימנותא וכו'.

(שלה"ק - מסכת שבת פרק נר מצוה)

יש להתכונן ולהתבונן לפני הסעודה

'סעודת שבת' טעונה 'הכנה' והתבוננות לפני מי הוא סועד את הסעודה ומי ציוה עליה, ולא לילך לסעוד אותה במהירות, וזהו 'אתקינו סעודתא', שה'סעודה' צריכה לחיות ב'הכנה'.

(חשבה לטובה, אלכסנדר - עניני שבת בד"ה סעודת שבת)

דווקא כשהסעודה לכבוד שבת היא מסוגלת לאמונה

'סעודת שבת' מסוגלת 'לאמונה' רק כשהאכילה היא כראוי בקדושה לכבוד השבת, ולא בשביל הנאתו ועינוגו מהמאכלים, ובכך נעשה 'חדותא דמלכא קדישא' – 'שמחה גדולה' לפני 'הקב"ה', שזוכים ישראל לבטל רצונם והנאתם ולסעוד רק לכבודו יתברך.

(בית אברהם – פרשת קדושים בד"ה אתקינו)

דביקות בהקב"ה באכילה גשמית על ידי האמונה

אף שהאכילה היא מעשה גשמי, מכל מקום על ידי עונג שבת בקדושה לשם שמים אפשר להידבק בהקב"ה יותר מאשר על ידי תעניות וסיגופים. אולם זהו רק כאשר 'מאמין שהמאכלים' וכל פעולות הטבע הם מכח השי"ת, כמובא בירושלמי (הובא בתוספות שבת לא. ד"ה אמונת) 'מאמין בחי עולמים וזורע', והיינו שמאמין שכח הזריעה אינו מחמת פעולתו אלא מכח השי"ת, וממילא נמשך גם טבעו אחר הקב"ה, ולפיכך נקראת סעודת שבת 'סעודתא דמהימנותא', שחשיבות אכילתה תלויה באמונה (חידושי הרי"ם).

(ליקוטי יהודה - פרשת ויחי בד"ה מאשר)

סעודת שבת גורמת ביותר לחכיר במי שזן אותו

כל סעודה מביאה לידי יראת שמים, כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה שאמר לאורחים לאחר אכילתם, שיברכו להקב"ה על מה שאכלו, והיינו שעל ידי האכילה אפשר להמשיך ממנה קבלת מלכות שמים שמכיר מיהו הנותן לו לאכול, וסעודת שבת פועלת על האדם שיהיה יהודי נאמן, והיא יכולה לפעול כן אצל גדול וקטן, ולכך נקראת 'סעודתא דמהימנותא', שעל ידה באה האמונה לכל אדם.

(חידושי הרי"ם - ליקוטים שבת בד"ה כל סעודה)

הר"ר העניך מאלכסנדר זצ"ל אמר סעודת שבת צריך להיות בהכנה ולא לילך במהירות, אלא שצריך ליישב עצמו לפני מי הוא סועד הסעודה, ומי צוה על הסעודה של שבת. וזה פירוש אתקינו סעודתא, שהסעודה צריכה להיות בהכנה.

(שיח שרפי קודש - פרשת פנחס בד"ה בקנאו)

אתקינו סעודתא דמהימנותא. הנה אמונה נאמר לכאורה על דבר שאינו במורגש ובמוחש, והשכל לא ישיגנו, רק הוא מאמין על הדבר אשר מצווה להאמין, והנה לכאורה קשה, אמאי אתקרי סעודת שבת סעודתא מהימנותא, הלא הוא מורגש מאוד, כי ניתוסף קדושה, ויש לו רוח אחרת ונשמה אחרת. אלא המאמין בימים הקשים וחשוכים, המאמין בשעה

שאין לו כל השראה, זוכה להרגיש ולהבחין אחרי כן, למשמש בפועל.

(חשבה לטובה, אלכסנדר – עניני שבת דף ק ע"ב)

כפי האמונה בברכת השבת היא סועדת ברכה לכל השבוע

כל ימות השבוע מבורכים מכח השבת, אך אין הדבר ניכר לעיני האדם, ואדרבא הלא מצינו שבשבת לא ירד המן, אך כפי 'האמונה' שמאמינים בכח השבת, ששובתים מכל דבר ויודעים שקיום וברכת הכל הוא על ידי השביתה בשבת, כך השבת 'סועדת' ומשפיעה ברכה לכל הימים, ולכך נקראת הסעודה 'סעודתא דמהימנותא'.

(שפת אמת – פרשת וירא תרנב בד"ה במדרש ואחר)

אמירת 'אתקינו סעודתא' אינו בכלל זה, והוא הדבר המפורש בספר הזוהר הקדוש לעשות הזמנה לסעודות שבת, והדברים עתיקים כגובה הרזי"ם, והוא הדין כי טוב זמרה לאלהינו זמר 'אזמר בשבחין' וכן בשני סעודות היום אשר יסד המלך נותן זמירות רבינו האר"י זצ"ל, ואינם בסוג האמור, רק שופרא שבחא מתרפס ברזי כס"ף סודות הסעודות, ושמו הקדוש חתום הלא בראשי הבתים, ולא היה צריך הכתו"ב לאומרו, כי דבר שנכתב בזוהר הקדוש ואשר תקן רבינו האר"י זצ"ל אין להסתפק בו.

(שו"ת יוסף אומץ, להחיד"א – סי' מד)

סעודת שבת בקדושה סעודת ומחזקת את האמונה

סעודת שבת קודש נקראת 'סעודתא דמהימנותא' לפי ש'סועדת ומחזקת' את 'האמונה' הטמונה בליבו של האדם, להיפך מסעודת חול המגשמות את האדם.

(חידושי הרי"ם - ליקוטים שבת בד"ה אומרים)

שמחה במרום על ידי שזוכים לאמונה

על ידי שזוכים ל'אמונה' מכח 'סעודת השבת', נעשה 'חדווה' ושמחה בשמים.

(ישמח ישראל - חנוכה אות לב בד"ה ובאמונתו)

האמונה בכח סעודות שבת גורמת לשמחה במרום

בכח שמאמינים ישראל בכח 'סעודות שבת קודש' הטמונים בהם רזים וסודות רמים ונשגבים למעלה מהשגתינו, נעשה 'חדותא דמלכא קדישא'.

(ישמח ישראל – פרשת תזריע אות ו)

סעודת שבת נחשבת כאכילת קרבנות

בסעודת שבת יש שתי מדרגות: א. סעודת מצוה, שצוה השי"ת לאכלה ונקראת 'סעודתא דמהימנותא', שעל ידי הפחד והמורא שנמשך עליו שהוא משם 'אלהים', והוא כעומד לפניו שנופל עליו הפחד והיראה, ועל ידי כך נתבטלה הנאת הגוף מהאכילה שאינו מרגיש כלל את אכילתו. ב. סעודת שבת נקראת גם כן 'סעודתא דמלכא', שמעלתה כאכילת קרבנות, והיינו שבשבת כל ישראל הם כתלמידי חכמים, ואכילתם נחשבת כאכילת קרבנות משולחנו של מקום.

(פרי צדיק – פרשת תולדות אות ג)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

השבתים בזמן הגלות הם במדריגת אהבה גבוה יותר מבזמן שביהמ"ק קיים, וע"י עונג שבת בשמחה הרי הוא בבחי' ציון בבנינו

אז תרצה הארץ את שבתותי' כל ימי השמה תשבות אשר לא שבתה בשבתותיהם בשבתכם עלי', הנ"ל בכפל ואריכות הדברים האלה, דהנה מבואר בכתבי האריז"ל **כי גם בזמן הזה אע"פ שבהמ"ק הוא חרב ואין עבודה ואין קרבן מ"מ בשבת הנה נעשים כל היחודים ממילא בהעלאות העולמות כמו קודם פגם אדה"ר, נמצא כי בש"ק אין חסר כלום אשר אנחנו בגלות אך הכל יפה בעתו**, וז"ש 'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו' ר"ל כאשר שבתותי תשמרו יחשב לכם כמו שמקדשי תיראו בבנינו כי היחודים נעשו עתה בשבת כמו מאז **ועוד נעלה השבת בהגלות יותר, אחרי כי כל ימי השבוע אין היחוד כתיקונו לכן בשבת הוא ביתר שאת מבזמן שבהמ"ק הי' קיים והוא בשלימות האהבה יותר** וע"ז אנו אומרים 'שלא תהא צרה ודאגה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו והראנו ה' אלקינו בנחמת ציון', **פי' ע"י שמקבל השבת בשמחה נכונה אז יחשב לנו כאלו ראינו ציון בבנינו, ובזמן הגלות השבתות יותר טובים מבזמן שהי' בהמ"ק על מכונו**, והנה זה הפי' הכתובים בהבטחה זו, **'אז'** בעת הגלות **'תרצה הארץ'** העליונה **'את שבתותיה'** הם השבתים, **'כל ימי השמה תשבות'** פי' כל ימי השמה הם זמן הגלות תשבות יהי' להם שבתים טובים, **'אשר לא שבתה בשבתכם עליה'** כי בזמן בהמ"ק לא היו שבתים טובים כאלה.

(תפארת שלמה)

בשבת חוזרים לישראל הכתרים שקיבלו ב'נעשה ונשמע'

ליל שבת נקראת 'חקל תפוחין קדישין', לפי שבשבת מחזיר משה רבינו לישראל, כתרים שקיבלו באמירת נעשה ונשמע הרמוזים ב'תפוח', כמבואר בשבת (פח.) שכשם שתפוח פריו קודם לעליו, כך ישראל הקדימו נעשה לנשמע, ומבואר בגמרא (שם) שבשבת ניתנה תורה.

(חידושי הרי"ם - ליקוטים שבת בד"ה קוראים)

אתקינו סעודתא דמהימנותא

הרה"ק רבי אברהם'טשע מסטרעטין זצ"ל ישב פעם בשלחנו הטהור לסעודה שלישית, ופניו נעשה כלפיד אש בעת שהתחיל לומר 'אתקינו סעודתא דמהימנותא', ואמר כמה פעמים בהתלהבות גדולה, ואח"כ אמר שהפירוש הוא: "דער רצון הבורא איז, מען זאל אים מאכן א סעודה פון אמונה..."

(דגל מחנה יהודה, סטרעטין - מאמרים יקרים דף עד ע"א)

הנהגת העולם בשבת על ידי הקב"ה ולא על ידי מלאך

הנהגת העולם בששת ימי המעשה, היא על ידי מלאך, אך בשבת קודש מנהיג הקב"ה את עולמו בעצמו ללא מלאכי מעלה, ולכך נקראת 'סעודתא דחקל תפוחין', כמו התפוח שאין לו צל ובשעת שרב הכל בורחים ממנו (שהש"ר ב, י), כך בשבת מתגלית השגחת הקב"ה בלבד בעולמו.

(שפת אמת – פרשת וירא תרנב בד"ה במדרש תנחומא)

בענין סעודת שבת, אמר שסעודת שבת גדול מתפלה, עפ"י דברי הזהר פרשת עקב ברע"מ (דף רעג.) דשלש סעודות שבת אינון שלימו דשבע ברכאן דצלותא לאשלמא בהון לעשר, ונמצא כי כל סעודה נחשב שלש פעמים להשלים כל השלש תפלות של שבת לעשר וא"כ הוא גדול מתפלה.

(נחמד מזהב, קאזמיר – ליקוטים פ' בשלח דף מא ע"א)

אזמר בשבחין

אמירת 'אזמר בשבחין' קודם האכילה

ומעולם תמהתי שאנו אומרים אותו קודם האכילה, עד שמצאתי בספר אחד מספרדי, כתב, ויש לתת טעם למנהגנו, שהפיוט יסדו האריז"ל על דרך האמת בכל פרטי כונת שבת, והוא היה מכוין בכל הכונות בכל דבר במקומו ושעתו, ולא היה צריך לומר הפזמון קודם הקידוש, ואנחנו שאין אנו יודעים לכוין, יותר טוב לומר הפיוט קודם הכל, שיהיה נחשב לנו כאלו כוננו כל הכונות הרמוזים בו בדברים הנעשים אחר כך, ועל כן צריך לאמרו עובר לעשייתן.

(הגהות בני אבא בספר פתורא דאבא - ענייני שבת אות כג)

תחלת תיקונו חי' לזמרו אחר אכילה

וכבר ידוע דפיוטים אלו הרב הקדוש האר"י זצ"ל תקנם לשורר על השלחן אחר אכילה, וכן 'למבצע' הוא סיום אסדר לסעודתא, האמנם נהגו לשוררם קודם קידוש.

(מחזיק ברכה, להחיד"א - סי' קסו)

כאילו כוונו סודות הקידוש והסעודה

מה שנהגו לומר פיוט זה בעת הקידוש, מפני שאין אנחנו יודעים לכוין בסודות הקידוש והסעודה, ובפיוט הזה המדבר בסודות אלו, נחשבת קריאתנו כאילו כוונו בכוונות אותם סודות, ולכן אף על פי שרבינו האר"י זיע"א תיקן את הפיוט הזה לאומרו בתוך הסעודה, אנו אומרים אותו בעת הקידוש, ואין אומרים אותו כפזמון ופיוט דעלמא, אלא לצורך האמור.

(שו"ת תורה לשמה, לבא"ח - סי' פ)

כל טצדקי שאפשר לעשות להמתיק הדינים עושין

אזמר בשבחין וכו' הנה הזמר הזה, הזמר של רבינו האריז"ל, וחתום שמו בראשי החרוזים אני יצחק לוריא בן שלמה, בצירוף החרוזים למבצע על ריפתא, שיסד רבינו האריז"ל לאמרה קודם הבציעה, ועיין בס' סידורו של שבת (שורש שבת בו תשיר) הטעם דאומרין אותה קודם הקידוש, מפני שענין הקידוש הוא המתקת הדינים החמשה גבורות, וע"כ אומרין 'אומר בשבחין', לשון לזמר עריצים והוא ענין חיתוך וכריתה את הדינים עיי"ש.

ועיין בסידור האריז"ל, שהי' אמרו קודם ברהמ"ז עיי"ש, ואפשר דרבינו האריז"ל פעל ועשה בקדישא רבא שלו לבד, שהמתיק כל הגבורות, ולא הי' צריך לדבר אחר לסייעו, משא"כ לדידן כל טצדקי שאפשר צריכין לעשות, וכולי האי ואולי.

(ליקוטי מוהרי"ח - סדר התנהגות ליל שבת בד"ה אזמר בשבחין)

שייכות הזמירות עם הקידוש שיחדיו הם עולים למעלה

תקנו לנו קדמונינו שנוסיף לזה המצוה קדוש על היין, לומר קודם דברי שבחין והודאות למלך הכבוד, ולזמר לפניו בשיר אזמר בשבחין קודם הקידוש וגם זאת הוא בחי' מיתוק הדינים, כדי להיות שבח ותהלה של הקב"ה עולה למעלה עם מעשי המצוה הלז של קדוש, ומבין שניהם יסתייע מלתא שיהיה ההמתקה בהעדפה יתירה וברוב חדוה ושמחה ומתיקות רב בקדושה יתירה.

וע"כ אומרין לשון אזמר, לרמז ג"כ על המיתוק והשברת הדינים, כי אזמר הוא מלשון (איוב לה, י) 'נותן זמירות בלילה' ומלשון (ישעיה כה, ה) 'זמיר עריצים' שהוא ענין חיתוך וכריתה שהוא העברת הדין להמתיקו בחסדי אל, ועבור שבמדה זו הוא בחי' ההודאות ושבחי יה כמוזכר לעיל בשערי אורה שהבאתי שם, לכן אומרין שאר השירות ותשבחות להודות לה' כי טוב עתה שכל הדינים נמתקים.

(סדורו של שבת – שורש ג ענף ב עלה ג)

זימור וסילוק המקטרגים על ידי התשבחות

אזמר, אכרית בשבחות אלו המקטריגים המעכבים הברכות, להכניסם בשערי השכינה הקדושים.

(סידור העב"ן – ליל שב"ק בד"ה אזמר)

כשמתחרט על העוונות
מחליש כח הקליפות שלא ישוב לחטוא

ענין זימור הקליפות הוא, שכאשר אומר האדם 'זמירות ותשבחות' לפני הקב"ה וכגון שאומר 'גדול ה' ומהולל מאוד', ומתבונן בגדלות הבורא, אם כן ראוי להללו ולפארו, ומחשב איך יהללו כיון שיודע בנפשו מה שפגם טרם שהתחיל להתפלל, וממילא תכסה בושה וכלמה את פניו, איך אוכל להרים ראש לשבח את הקב"ה, המביט ומשניח במצפוניו וגילויו ובוחן לבות וכליות, ולזה כל פרטי עוונות באים נגד פניו, ומתחרט עליהם בלב נשבר, ומתחרט בחרטה גמורה ומוחלטת על עוונותיו, שלא ישוב לאוולתו שעשה קודם התפלה, ובזה כוחו יפה 'להחליש כח הקליפות ומזמר אותם' באמצעות זמירותיו, דהיינו שלא ישוב עוד לחטוא.

(אור המאיר – פרשת אמור בד"ה אזמר)

על ידי שמשבח ושמח בשבת נכנם להיכל המלך

אזמר בשבחין למיעל גו פתחין, יש לפרש על פי משל, לאדם שאינו מוזמן לסעודת המלך, אך מרקד ושמח בחוץ בשמחת המלך, ולכן מכניסים אותו פנימה, וכמו כן כל מי 'ששמח בשבת' בשמחת השי"ת, 'נכנם להיכלו של המלך'.

(חשבה לטובה, אלכסנדר - עניני שבת על זמירות בד"ה אזמר השני)

אזמר בשבחין למיעל גו פתחין. נראה שהפתחים נעולים וצריכים לפתחם ולכנום בתוכם, וצריך לידע במה פותחין, בחמרא גו כסא וכו', להתקפא חלשין, כי מי שיש לו מציאות בעיני עצמו, ויש לו דבר מה, אינו יכול לכנום בהפתחין כלל, רק צריך להיות חלש ושפל בדעתו, ולידע כי איננו מאומה ואין לו כלל, ורק כל החיזוק הוא בשמים, ובזה יוכל לחכנם, בהחמרא גו כסא, כי יש לו זאת. והנה שבת הוא חתונה שמקדש את השבת לישראל שהם בן זוגו, ומקדש הוא ענין קידושין, כמו שנאמר (שמות יט, י) וקדשתם היום ומחר, וכתיב (הושע ב, כא–כב) וארשתיך לי לעולם, וארשתיך לי בצדק ובמשפט וגו', וזהו ארום וארוסה.

(חשבה לטובה, אלכסנדר – עניני שב"ק דף קא ע"ב)

הזוה"ק קורא לשבת יומא דנשמתא, שאז יש לו לאדם נשמה יתירה, וחקל תפוחין מריח ריח יפה, אך שאין מרגישין, ובמה יוכל אדם להרגיש באם הוא בעצמו אינו כלום, גוטע יודען זאגען למה נקרא עד ישתבח פסוקי דזמרה, כי בזה כורתים הקליפות, אזמר הוא לשון כריתה, כי ע"י שהוא משבח להקב"ה, אז הוא יודע שהוא אין, בזה הוא כורת הקליפות, וזהו אזמר בשבחין שע"י השבחין יכול להכרית הקליפות, המקטריגים, למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין, כי ע"י השבחין הוא יודע שהוא אין, ומחמת זה יכול הוא להרגיש. וזה פירוש משוך חסדך ליודעיך אל קנא ונוקם, פירוש אל שמקנא [ונוקם] במקטריגין, וממילא יהיה משוך חסדך ליודעיך.

(חשבה לטובה, אלכסנדר – עניני שב"ק דף קב ע"א)

כשמכיר שהכל מאת ה' מתבטלים הקליפות

אזמר בשבחין למיעל גו פתחין, כפי ידיעת האדם שהכל בא מכח השי"ת זוכה לפתיחת שערי השכינה, והיות שמכח 'אמירת התשבחות' להשי"ת מכיר האדם שהכל בא ממנו יתברך, לכן מתבטל כח הסיטרא אחרא וממילא 'נפתחים לו פתחי השכינה'.

(שפת אמת – פרשת שופטים תרלא ד"ה אא"ז)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

בזמירות ליל שב"ק נתעוררו כולם בבכיה משמחה ודביקות ותשובה

שמעתי מא"א ז"ל גדולת רבו הוא רביה"ק האלקי מוה"ר יצחק מוואַרקי זללה"ה בעת ששמע אותו שהיה מזמר הזמירות בליל שב"ק קודם קידוש (שלום עליכם אשת חיל אתקינו סעודתא כו') כולם היו בוכים מחמת שמחה ודביקות ועושין תשובה מיראה ואהבה.

(גדולת הצדיקים טו ע"ב מט)

'קריבו שושבינין' בצאנז

הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זי"ע דר בנאַרלי"ץ אצל חותנו מרן הרה"ק הייטב לב זי"ע, וחותנו הק' ציווה לו שיסע לשבות בצל קדשו של מרן הרה"ק הדברי חיים זי"ע פעם בד' שבועות, ואכן נסע להסתופף לעתים תכופות בצל מרן הקדוש מצאנז זי"ע על שבת קודש. אך בעבור תקופה היה סיבה שפסק מלנסוע להסתופף בצל רבו הקדוש. אמנם כיון שעברו עידן ועידנים הרגיש געגועים גדולים ורצון עז לשבות שוב בצל מרן מצאנז זי"ע, גמר אומר להגיע בחשאי

ובהצנע ובמלבושים פשוטים כדי שלא יבחינו בו. אכן סמוך לכניסת השבת נכנס לעיר מבלי שאיש ידע על כך, ובתפילת ליל שבת החביא עצמו בקרן זוית כדי שלא יבחינו בו, וכן בעת עריכת שולחנו הטהור של רבינו הק' מצאנז זי"ע עמד בקצה השולחן והיה נחבא אל הכלים בין החסידים כדי שלא יבחינו בו. בשעה שזימר מרן הרה"ק מצאנז זי"ע הזמירות קודם קידוש היה דרכו בקודש להתעטף בטליתו על השטריימ"ל עד לעבר פניו קנא והנה בהגיעו לתיבות "קריבו שושבינין" הגביה טליתו מעל פניו, והלך ממקומו סביב השולחן כמחפש מאן דהו בעת שניגן לעצמו כמה פעמים את התיבות "קריבו שושבינין", עד שהגיע למקומו של הרה"ק מראזוואדוב, ונטלו בזרועו באמרו שוב "קריבו שושבינין", והושיבו בראש השולחן במקומו הראוי לו לפי כבודו, או אז ראו כל באי בית הרה"ק מצאנז גודל חביבותו בעיניו הק' של מרן מצאנז זי"ע.

ובדרך אגב יצויין מענין גודל התקשרותו של הרה"ק מראזוואדוב ז"ל אל מרן הדברי חיים זי"ע, שמסופר (בס' החכמה מאין עמוד נ"ז) שהרה"ק מראזוואדוב זי"ע היה נותן בכל יום פרוטה לצדקה, לאריכות ימיו ושנותיו של חיים בן מרים, הוא מרן הק' מצאנז זי"ע. עוד מסופר (שם עמוד נ"ט) שכששמע הרה"ק מראזוואדוב מפטירת מרן הרה"ק מצאנז זי"ע אמר, "כאשר תראו את זריחת השמש והלבנה והכוכבים, דעו לכם מעתה, דאם איז נאר נאכגעמאכט, די וועלט איז שוין אונטערגעגאנגען". וכשהיה הרה"ק מראזוואדוב נוסע על מסילת הברזל ונעצר אצל צאנז והפקיד היה מכריז "ניי סאנז", נגע מאד ללבו ואמר "דערמאנט אייך נאר וואס פאר א קדושה דא איז געווען". עוד מסופר (שם עמוד נ"ח) שפעם ישב הרה"ק מראזוואדוב עם גיסו מרן הרה"ק הקדושת יום טוב זללה"ה, והיו מספרים ממרן רביה"ק מצאנז זי"ע כל אותו הלילה, ולבוקר היה השולחן שלפניהם רטוב מדמעותיהם שהוזילו בשעת שיחתם על גדלותו של מרן הדברי חיים זי"ע.

(מגן אבות - למען תספר - תרמ"ח)

זמירות ליל שבת קודש בצל הרה"ק משינאווא זללה"ה

פעם אירע אצל הרה"ק משינאווא זי"ע, שהפסיק באמירת התיבות "והצעתי מטתי", ולחש איזה דבר באזני המשב"ק, וכשהלך הגבאי בפקודת רבו, עדיין לא המשיך הרה"ק משינאווא בזמירות, עד ששב ורמז להרה"ק. וסיפר הגבאי פשר הדברים, שהרה"ק משינאווא ביקש ממנו שילך ויבדוק האם אכן "הציע את מטתו", ונמנע מלהוציא הדבר מפיו עד שנתברר לו שכן הוא, ואז המשיך לומר "והצעתי מטתי" וכו'.

הגאון מאוסטראווצא זצוק"ל היה מסתופף בצל קדשו של הרה"ק משינאווא זי"ע לעתים תכופות. פעם אחת בעת שאמר הרה"ק משינאווא "רבון כל העולמים אדון כל הנשמות", נתעורר מאד מן הדברים שיצאו מלב קדוש וטהור, ופלט מפיו בקול רם: "רבי, האט אינזין מיין נשמה אויר".

סיפר אדמו"ר מהר"ש (מבאבוב) זצ"ל ששמע מהרה"ג ר' חיים שיף ז"ל מבאבוב, אשר נגיד אחד בשם חיים שהתגורר בעיר ריישא, היה לו סכסוך עם אדם אחד, והלה קרא את הנגיד חיים לדין תורה, אבל לא התייצב לדין. הרה"ק משינאווא זי"ע תבעו והתרה בו שיבוא לדין תורה, אבל הוא סירב בחוצפה ובדברי זלזול. פעם שבת הרה"ק משינאווא בעיר ריישא על שב"ק, והגיעו חסידים רבים מכל הגליל להסתופף בצל הקודש. בליל שבת קודש באו הרבה אנשים לעריכת השולחן הטהור, וביניהם חיים המסרב לדין. בעת אמירת "רבון כל העולמים" היה הטלית של הרה"ק משינאווא מעל גבי השטריימ"ל, ופניו הקדושים היו מכוסים בטליתו, ושררה התעוררות מרובה. כשהגיע הרה"ק משינאווא להתיבות "ותפקוד אותי ואת כל בני ביתי ואת כל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום" גילה את פניו הק', ואמר בקול: "הרי כתיב (תהלים קא, ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, כשאני אומר "ואת כל עמך בית ישראל" הרי אני מתפלל לטובת כל בני ישראל, אם כן אעשה ח"ו את תפלתי פלסטר, שהכי כוונתי להתפלל עבור "חיים" הזה המסרב לעמוד לדין תורה, ולכן הנני מגלה דעתי בזה, שאכן כוונתי להתפלל עבור כל בית ישראל, אך מלבד מ"חיים" ההוא". (וציינו שם שכשאלו את האדמו"ר מבאבוב זצ"ל אם יודע מה שנעשה בדינו של אותו חיים אח"כ, נענה בתמיהה 'וכי מה יוכל להיות גרוע יותר מזה שהרה"ק משינאווא מוציאו מכלל ישראל').

(מגן אבות - קע"ב סקי"ז)

באלפור – אוהב היהודים?

הפוליטיקאים הציוניים וסופריהם לקחו על עצמם את המשימה להנציח את זכרו של באלפור, הפוליטיקאי הראשון שנתן ההכרה רשמי לתנועת הציונות ולחלומם על בית לאומי בארץ ישראל, ובשורותיהם כותבים אודותיו כאוהב ישראל וידידם, ששם לו מטרה אחת בחייו, והוא לעזור לעם ישראל בסבלותיו.

האם אכן זהו המציאות? והאם הוא אמת על האיש הזה? ולהשיב על השאלה הזה צריכים לעיין בפעולותיו האחרים ובאמרותיו בשנים שקדמו ובשנים שאחר ההצהרה בחיזוק הציונות.

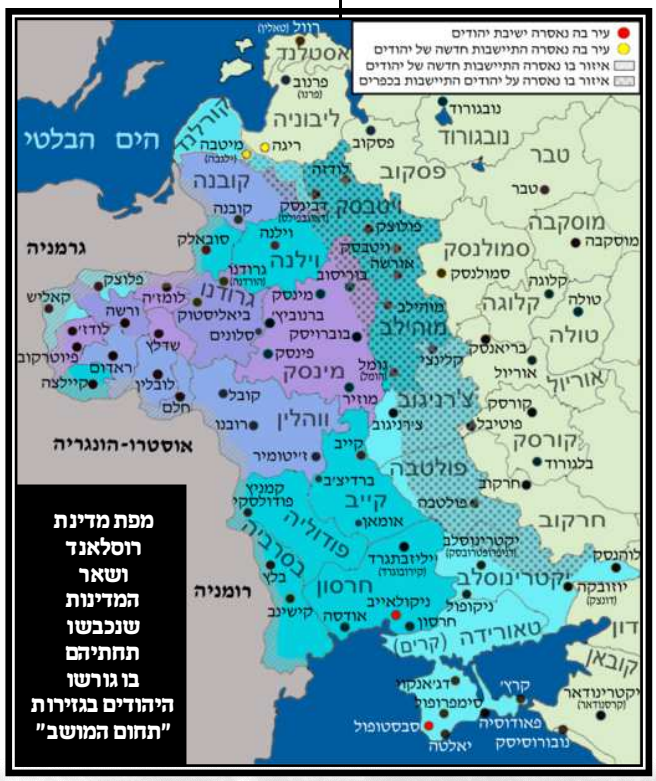
חוק אליאנץ

קרוב לעשרים שנה לפני הצהרת באלפור, בשנת תרס"ה כשבאלפור שימש כראש הממשלה הבריטי, העביר הפארלאמענט הבריטי את "החוק אליאנץ", שקבע שחוקי ההגירה בענגלאנד צריכים להיות תחת פיקוח ולעכב בעד פליטים מבחוץ הרוצים ליכנס ולהתיישב בארץ.

הסיבה שניתנה לטובת החוק, היתה למנוע מעניין ופושעים מלהכנס לארץ, אבל היה ברור מההתחלה, שכל מטרת החוק היתה לעצור את העליה הגדולה של פליטים יהודים שזרמו באותו התקופה ממזרח אייראפע לענגלאנד.

ברוסלאנד שתחת הצאר, שגרו שם יותר מחמש מיליאן יהודים, סבלו היהודים מאוד מגזירות ורדיפות באופן נורא ואיום, וכן הוכרחו היהודים לגור רק בעיירות מיוחדות שנקראו "תחום המושב" סמוך לגבולות עם פולין, תחת תנאים תת אנושים.

בשנת תר"מ ניסו כמה מורדים ברוסלאנד להפיל את הצאר ללא הצלחה, ובין המורדים היה גם יהודי, ולדאבונינו שילמו כל על יהודי רוסלאנד את המחיר, ופרצו הגוים בפאגראמען אכזריים בהרבה עיירות ומושבות יהודיים בתמיכת משטרת הצאר, ולאחריו

הוציאו את ה"חוק מאי" ששברה לגמרי את מצב כלכלת היהודים ברוסלאנד.

וכן נתדרדר המצב יותר ויותר גם ברוסלאנד ובעוד מקומות במזרח אייראפע, פאגראמען וגזירות שהקשו על חייהם של יהודי הארצות האלו, ומאות ואלפים מהיהודים עזבו את ביתם ורכושם מאחור ולקחו את מקל הנדודים לחפש מקום רגוע יותר בארצות אחרות.

חלק גדול מהפליטים הגיעו לארצות הברית, אבל אלפים אחרים התיישבו בלאנדאן שבענגלאנד ושם מצאו מחסה מהרדיפות, בין השנים תרמ"א ותרס"ה נמנו כמאה אלפים מישראל שהגיעו ללאנדאן, ופתחו קהילות ועדות גדולות בעיקר באזור "איסט-ענד" שבלאנדאן.

כניסת המון הפליטים הביאה בכנפיה הרבה תרעומות וגינויים ברחוב הבריטי שלא היתה מלאה באהבת ישראל, ונתאספו הרבה מהגוים וייסדו חברת "הליגע האחים הבריטיים", ובתמיכת פוליטיקאים מוכרים ארגנו מחאות וכרוזים וחתימות לעצור בעד כניסת הפליטים היהודים, ובאסיפותיהם הגדולות צעקו שלאנדאן אינו צריך להיות "פח האשפה של אייראפע", ובהכתבי-עת כתבו על היהודים הפליטים כ"מלוכלכים, פושעים, זרים שמכבידים על ארצינו".

ההסתה השיגה את שלהם, ובשנת תרס"ה החליטו בפארלאמענט הבריטי תחת הנהגתו של ארטור באלפור, לצמצם את כניסת הפליטים היהודים לענגלאנד, ואז הסכים אל "**חוק אליאנץ**" ששבר את המוסכמות של ענגלאנד שהיתה מקבלת בחמימות פליטים, ושמו הגבליות לעצור בעד הפליטים, והחוק נקבע בהרבה נקודות מיוחדות נגד היהודים העניים ממזרח אייראפע. ובשנת תרע"ד הסכימו בפארלאמענט על תקנות מחמירות יותר מזו.

יהדות ענגלאנד ראו זאת בעין רעה מאוד, והחשיבו את החוק החדש כהגבליות רשעיות על זכותי היהודים המסכנים, וכהשפלה נוראה נגד כל אזרח יהודי, והרגישו שהחוק מטה על היהודים לכף חובה רק בגלל היותם יהודים.

תמיכת באלפור בחוק הרשעי הזה

ראש הממשלה באלפור נטל חלק בראש בסידור ואישור החוק, ומדרשותיו רואים בבירור שהיה יודע והיה מעורב בפרטי סבל היהודים במזרח אייראפע, אבל דבר זה לא עצר בעדו מלתמוך בחוק הנורא הזה.

ובשיחה שקיים בפארלאמענט הבריטי התייחס באלפור לזה שהיו צריכים להגיע מהגרים יהודים רבים מרוסלאנד לענגלאנד באמרו: "**מרגישים אנו שזרים פליטים כאלו, יהיה שימוש ציני מאת מחלקת ההגירה וכו', בעיני יש לנו הזכיות לעכב ולעצור בעד כל מי שלא יוסיף חיזוק אל הסביבה הכלכלי או סוציאלי**".

ובאסיפה אחרת הסביר את דעתו על היהודים: "**לא ידא לטובת אזרחי מדינתינו שיהא כאן קבוצה גדולה, שעל אף כמה שיתאמצו לחיות כפאטריאטן, והצלחתם ויכלתם להתערב בלאומיות, בכל זאת ישארו על ידי התנהגותם כעם עצמאי, וכן סוברים על דתם שהוא גבוה מאחרים, ומתחתנים רק בינם לבין עצמם**".

בדיוק כפי שאמר המן "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים וכו', ודתיהם שונות מכל עם".

בשנת תרע"ז התקיימה פגישה בין באלפור לנציגים יהודיים בלאנדאן, שהתחננו אליו בהיותו אז שר החוץ של ענגלאנד, שיתערב לטובת הפליית היהודים ברוסלאנד, ואז התבטא באלפור שאמנם שההתנהגות עם היהודים הוא גרוע מאוד מאוד, אבל הוסיף שלרודפים גם יש טענות משלהם: "**בכל מקום שמגיעים למזרח אייראפע מוצאים אנו שמצד אחד הצליח היהודי, תוסיפו לזה המציאות שהוא שייך לגזע נפרדת ומאמין בדת שלאנשים מסביבו הוא ירושה של שנאה, ובנוסף לזה מכניס לכיסו אלפים ורבבות, ולכן אפשר להבין את אלו הרוצים לדכאו ולקחת ממנו את זכויותיו המגיעים לו**".

חיים ווייצמאן שר"י מצטט משיחה שקיים אתו: "**הוא אמר לי שלפי דעתו יסתיים שנאת היהודים רק אם היהודים יתערבו לגמרי בין הגוים או שיעמדו להם חברת יהודים נורמלי בארץ ישראל, וכן סיפר לי שהיתה לו פעם שיחה ארוכה עם קווזימא וואגנער** (אשה אנטישמית מדייטשלאנד) **בבירוט ושהיא מסכים עם הרבה מדעותיה**".

רואים אנו מזה את דעותיו של באלפור נגד כלל ישראל, ושהיו בלבו גם דעות של שנאת ישראל, וראה בהם נטע זר בענגלאנד וגזע מנוכרת, רח"ל.

המשך יבוא א"ה

פנימי תרנ"ט בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל כ"ק הגה"צ אבד"ק כוונת הלב זצ"ל

במחנה דישיבת מבצר התורה

יום ב' פרשת שופטים ער"ח אלול תשע"א לפ"ק

כ"ק רבינו שליט"א בא לבקר את ישיבת מבצר התורה שע"י מוסדותינו הק' בוומספב"ג, לרגל שמחת תגלחת נכדו ני"ו בן בנו הגה"צ רבי חיים צבי שליט"א אבד"ק סיגוט וומספב"ג ור"מ בישיבת מבצר התורה, חתן הגה"צ רבי חנני' יר"ט ליפא טייטלבוים שליט"א אבד"ק בית אהרן. ולאחמ"כ הלך רבינו לבקר אצל אבד"ק כוונת הלב אשר בימי הקיץ נמצא אכסניית הישיבה מבצר התורה בשכינותו במעונות הקיץ אשר מחוץ לעיר וקיבל את פני רבינו בשמחה ובידידות

*

ודיברו אודות שנות הנעורים והילדות

רבינו: דער דברי חיים האט געזאגט, 'איך געדענק דעם רבי'ן רבי משה לייב סאסובער', האט עמיצער וואס האט דאס געהערט, האט ער אזוי געקוקט, ווייל לויט די יארן האט עס נישט אזוי געשטימט. האט דער דברי חיים פארציילט אז ער איז געווען א קינד – נאך אין די האר (לפני ג' שנים) – און ס'האט אויסגעבראכן א שריפה אין טארניגראד (מקום מגורי אבותיו), און מ'איז אנטלאפן פון דארט קיין סאסוב, און מ'האט אים געטראגן אויף די הענט. וועט מ'איז אנגעקומען קיין סאסוב, איז רבי משה לייב סאסובער געשטאנען אינדרויסן – אנהויב שטעטל – מיט א גרויסע קאנע מילעך, און געטיילט פאר די אלע פליטים וואס זענען געקומען, איז דעמאלטס האט ער געזעהן רבי משה לייב סאסובער.

די פלא איז וואס דער דברי חיים האט פארציילט, אז מ'איז אנטלאפן פון א שריפה, און מען טשטעהט האבן דאך געלאשן די שריפה, האט ער געזאגט אז ער האט געזעהן ווי איין זייט זענען געשטאנען דייטשן און געצינדן, און אין איין זייט איז מען געשטאנען און געלאשן. 'האב איך נישט פארשטאנען, פארוואס דארף מען לעשן? זאל מען אוועק נעמען די דייטשן וואס צינדן אָהן, וועט מען נישט דארפן לעשן?!.

על כל פנים אזוי האט דער דברי חיים געזאגט 'ווען איך בין נאך געווען מיט די הארי'.

חתנו הגרש"א כ"ץ שליט"א: די וועלט זאגט דאך אז דער רבי ר' אלימלך האט אפגעברענט די הענט, וועגן די חטאת נעורים (שהכה בידו לאמו בהיותו יונק),[1] און עם זעהט אוים מ'איז מגזם, ער געדענקט וועלכע הענט, אבער צדיקים האבן געזאגט אז מ'טרעפט אזא זאך אין ירושלמי אז רבי טרפון האט געזאגט אז ער געדענקט וואס די מאמע האט געהרעדט קודם לידתו.

הגה"צ אב"ד בית אהרן שליט"א: דער צאנזער רב האט געזאגט אז ער געדענקט דאס געווייזן בשעת ווען ער איז געבוירן געווארן.

רבינו: מ'זאגט אויפן עטרת צבי, אז ווען ער איז געווען במעי אמו, האט ער געטראכט ער זאל שוין געבוירן ווערן 'זאל איך זיין א יושב בטל?', [אבל נשאר שם לכבודה של אמו] האט ער געזאגט 'אזוי?, בין איך דאך שוין מקיים כיבוד אם!'.

אב"ד בית אהרן: אויף רבי יהודה הערש ראזלער דערציילט מען די מעשה.

---

1 כ"כ בספה"ק מאור ושמש (פר' מסעי עה"פ וידבר ה' אל משה בערבות מואב וגו') וזלש"ק: "וכן שמעתי מאדומו"ר הרב בוצינא קדישא איש אלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל להבין שאמר שעשה תשובה על חטאת ימי הנעורים וגם על מה שחטא בהיותו בבטן אמו וצער אותה אז". וכ"כ בספה"ק דברי חיים (לש"ש ובפרשת כי תבוא) ששמע כן מפי רבו הרה"ק בעל זרע קודש מראפשיץ זי"ע ששרף ידיו על אשר הכה על אמו בהיותו יונק.

רבינו: אזוי?, נישט אויפן עטרת צבי?!, ס׳קען זיין אז ס׳איז געווען ביים ראזלער רב.

אב״ד בית אהרן: דער שינאווער רב האט דערציילט אז ער האט עם געהערט פון זיין שווער (שהרה״ק רבי יהודה צבי ז״ל הי׳ חותנו בזיווג שלישי).

רבינו: און דער ראזלער רב איז געווען א איידעם ביים עטרת צבי (הרה״ק מראזלא הי׳ בנו של הרה״ק ר׳ משה מסאמבור ז״ל אחי חותנו הרה״ק העטרת צבי ז״ל).

ס׳איז א חידוש פון א מעשה פארוואס הייסט ער ׳א פועל בטל׳, ער לערנט דאך מיט א מלאך (כמבואר בגמרא (נדה ט:) ומלמדין אותו כל התורה כולה), מילא ווען מ׳טוט גארנישט, נו, אבער ער האט דאך געלערנט מיט א מלאך.

הגרש״א: מ׳זאגט ווייל דאס לערנען דארט מיטן מלאך איז אהן קיין יגיעה.

רבינו: יא, און מ׳פרעגט דאך אויך די זעלבע קשיא ביי יעקב אבינו, אז ווען רבקה איז אדורך געגאנגען א בית המדרש איז יעקב מפרכם לצאת (רש״י בפרשת תולדות עה״פ ויתרוצצו), לכאורה פארוואס מפרכם לצאת, ער האט דאך געלערנט תורה פון א מלאך.

נאר פון דארט איז נישט אזוי שטארק קשה, ווייל מ׳קען ענטפערן מיט דעם וואס עם שטייט אויפן פסוק ועברתי בארץ מצרים בלילה ההוא (שמות יב, יב) אני ולא מלאך ולא שרף, פארוואס איז נישט געווען א מלאך, ווייל די טומאת מצרים איז געווען אזוי גרויס, אז א מלאך וואלט נפגם געווארן פון די טומאה (כ״ב האריז״ל).

קען מען זאגן אז ביי עשו איז די טומאה שוין געווען אזוי גרויס, אז ער איז שוין דעמאלטס געלאפן צו א בית עבודה זרה, ממילא קען זיין אז א מלאך וואלט דאך נפגם געווארן פון די טומאה פון עשו, וועגן דעם האט מען נישט געקענט לערנען דארטן, און מ׳האט נישט געקענט אריינשיקן דארטן א מלאך לערנען. אויב אזוי, אז יעקב האט טאקע נישט געהאט קיין מלאך, ממילא קומט אויס אז ווען יעקב איז אדורך א בית המדרש היה מפרכם לצאת, ווייל ער איז דאך געווען אנדערש פון א אנדערן איד (ועי׳ בדברי יואל פ׳ תולדות עמ׳ תקס״ב: ד״ה ועתה, בביאור יסוד הדברים בזה לפי דרכו בקודש).

נאר לויט דעם איז שוועך די קשיא, אז ס׳קומט אויס אז יעקב אבינו האט נישט געהאט וואס יעדער איד האט? יעדער איד לערנט מיט אים א מלאך כל התורה כולה, און יעקב האט דאס נישט געהאט? נאר וואס דען, עשו איז דאך קודם געבוירן געווארן (כמו שאמר הכתוב (בראשית כה, כו) ויצא הראשון אדמוני וגו׳ ויקראו שמו עשו), איז דעמאלטס אזוי ווי עשו איז ארויס געגאנגען איז דער מלאך אנגעקומען, און האט דעמאלטס אויסגעלערנט כל התורה כולה פאר יעקב אבינו.

אב״ד כוונת הלב: יש קונה עולמו בשעה אחת... (ע״ז י:)

רבינו: עם שטימט טאקע, ווייל יעקב איז ראשי תיבות י״ש ק׳ונה ע׳ולמו ב׳שעה.

הגרש״א: רבי איציקל (הגה״ק ר׳ משה יצחק געווירצמאן ז״ל מפשעווארסק) האט אמאל געזאגט פשט אין דעם וואס מ׳זאגט אין די הייליגע טעג ׳ויושר יליצו בעדינו חיות אש׳ (פיוט לשחרית ר״ה ויו״כ), אז דאס איז א גרויסער לימוד זכות, אז עם שטייט פונעם רבי ר׳ אלימלך (נועם אלימלך פרשת במדבר)[2] אויב א מלאך האט זיך נישט געטרויעט ארויצוגיין אין מצרים, איז אויב אזוי וואס וויל מען פון אונז? אונז זענען מיר דאך יא אויף דעם עולם מיט די אלע נסיונות, און דאס איז פשט ׳ויושר יליצו בעדינו חיות אש׳.

רבינו: וועט האט דאס געזאגט?

הגרש״א: רבי יאנקעלע (ס״ק אדמו״ר מפשעווארסק ז״ל) האט עם איבער געזאגט פונעם שוועך רבי איציק׳ל.

והמשיך הגרש״א: דער רבי ז״ל דער ברך משה האט געטייטשט ׳פחד יצחק משפטינו האירה׳ (פיוט קל מסתתר), אז דאס אז יצחק אבינו האט מורא געהאט ביי די עקידה און ער האט געהייסן מ׳זאל אים פארבינדן, דאס איז משפטינו האירה, פון דעם איז דא א לימוד זכות.

אב״ד כוונת הלב: ער האט מורא געהאט אז ער וועט זיך נישט לאזן וועט ער זיך מאכן א מום און ער וועט ווערן פסול פאר א קרבן (בראשית רבה נו, ח).

רבינו: יא, ער האט דאס געזאגט מיט א וואו״ו וואס שטייט אין קרן לדוד (לר״ה אות י״ד – בשם אחיו הערוגת הבושם ז״ל), ער איז מסביר דעם ׳עקידת יצחק׳, עקידה איז דאך טייטש ׳בינדן׳, מ׳בעט ׳אתראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו׳, וואס איז דאס לשון ׳עקידה׳, ווייל ער האט מורא געהאט אז ער וועט זיך נישט לאזן, האט ער אים געבינדן (הובא בברך משה על מועדים ח״א עמ׳ י״ח, פ״ב קנ״ה).

ביי די עקידה טרעפט מען הפלא ופלא אז ווען שרה אמינו האט געהערט אז אברהם אבינו האט געברענגט יצחק׳ן אויף די עקידה האט זי זיך דערשראקן.

---

2 וזה לשון קדשו: "והנה החיות הקודש תשוקתם וחושקם שהם יעשו השליחות לישראל להטיב להם אלא שאחר ירידתם קצת למטה הם מתגשמים קצת מקדושתם שהם שרויים תחת כסא הכבוד ואז שבים מהר ללכת למכון שבתם, וזהו והחיות רצוא ושוב פירוש שהם רצים בחשקם להיות שלוחים ושבים מחמת שרואים שבירידתם מתגשמים".

אב"ד כוונת הלב: כמעט ׳שלא׳ נשחט פרחה נשמתה ממנה ומתה (לשון רש"י בפרשת חיי שרה).

רבינו: יא, לכאורה בפשטות פארוואס האט זי זיך דערשראקן, מה כל הרעש, ווען מ׳הייסט ווען פאר איר אז זי זאל ברענגען יצחק אויף די עקידה, ווואלט זי דען אים נישט געברענגט? ווואס האט זי געקלערט, דער אויבערשטער האט אים דאך אזוי געהייסן, ווואס האט זי זיך אזוי דערשראקן?.

נאר דער רבי ר׳ שמעלקא (הרה"ק מניקלשבורג ז"ל) זאגט אויפן פסוק (בראשית כב, יב) יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני, זאגט ער אז דער נסיון פון די עקידה איז נישט געווען דאס שחט"ן, דאס וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו. נאר דער נסיון פון די עקידה איז געווען ווען מ׳האט אים נאכדעם געהייסן נישט שחט"ן, און ס׳איז עס נישט געווען קיין שמחה ׳אה, איך בין פטור פון דעם׳, און זיך בארוהיגט פון דעם וואס ער האט געדארפט שחט"ן, ניין, נאר ׳ולא חשכת את בנך את יחידך׳, דאס איז געווען ׳ממני׳, דאס נישט שחט"ן איז אויך געווען פונעם אויבערשטן, אזוי ווי ווען דער אויבערשטער האט געהייסן שחט"ן שחט מען, אזוי אויך ווען דער אויבערשטער הייסט נישט שחט"ן שחט מען נישט, ווייל דער אויבערשטער האט געהייסן נישט שחט"ן.[3]

אב"ד כוונת הלב: דאס נישט שחט"ן איז אויך נאר געווען וועגן דעם ציווי הבורא.

רבינו: יא, קומט אוים אז דאס איז געווען די גרויסקייט פונעם נסיון פון די עקידה, ווייל דאס יא שחט"ן איז שוין געווען ביי אברהם אבינו א קליניקייט, נאר דאס נישט שחט"ן איז געווען דער נסיון, וועגן דעם ווען זי האט געהערט אז מ׳האט געהייסן יא שחט"ן, איז פשט אז דער נסיון איז געווען מ׳זאל יא שחט"ן, האט זי געטראכט ׳דאס איז דען ביי אברהם אבינו א נסיון?, דאס שחט"ן איז ביי אים א נסיון?׳, דאס נישט שחט"ן איז ביי אים א נסיון?, אזוי ווי דער רבי ר׳ שמעלקא זאגט.

אב"ד בית אהרן: מ׳זאגט אויך פשט אז ווייל שרה האט נישט געהאט דעם נסיון פון די עקידה, און דער אויבערשטער געבט די כוחות לויט די נסיונות וואס מ׳האט, און אברהם אבינו וואס האט געהאט דער נסיון האט ער עס געקענט דערהייבן, ביי שרה איז עס נישט געווען קיין נסיון, פאר איר האט דער באשעפער נישט געהייסן, האט זי נישט געהאט דעם כח (ועי׳ בדברי יואל לר"ה (דרוש ל"ד) שמבואר בדברי חז"ל ששרה שמעה כל הענין רק מהשטן, ועי"ש בתי׳ על קושי׳ הנ"ל מש"ב לפי דרכו בקודש).

רבינו: דער קאזניצער מגיד טייטש (עבודת ישראל פ׳ בחוקותי) הוי מתפלל בשלומה של מלכות (אבות ג, ב), אז עס גייט ארויף אויף אהבה מיט יראה.[4]

אב"ד כוונת הלב: אויף די צוויי מידות אהבה און יראה, מלכות איז מלכות שמים.

רבינו: יא, אהבה אליינס אהן יראה איז נישט גוט, שאלמלא מוראה, ווען נישט יראה, איז איש את רעהו חיים בלעו [׳איש׳ זה הקב"ה, ׳את רעהו׳ זה העובד מאהבה, ׳חיים בלעו׳ דמרוב האהבה יוכל להתקרב עד כלות הנפש].

אברהם אבינו איז געווען אין מדריגת אהבה, געדינט דעם באשעפער נאר מיט אהבה, חסד איז דאך אהבה, יצחק איז געווען מידת היראה, וועגן דעם אז יצחק האט געלעבט האט יצחק משפיע געווען יראה, און אברהם האט באקומען יראה פון יצחק, וילכו שניהם יחדיו, ביידע בחינות צוזאמען.

דער נועם מגדים זאגט דאך א בחינה פארקערט, אז פאר גרויס יראה און פחד גייט מען אוים, דארף מען האבן אהבה, אביסל אראפ צונעמען די יראה. קומט אוים אז יצחק האט געהאט גרויס יראה, האט ער געדארפט האבן אהבה, האט אים אברהם אבינו געגעבן אהבה, ביי אברהם איז געווען פארקערט, ס׳איז געווען גרויס אהבה, האט ער געדארפט האבן יצחק, ס׳זאל משפיע זיין יראה.

דאס איז נאר ווילאנג יצחק האט געלעבט, אבער אויב מ׳שחט יצחק איז דאך נישטא קיין יראה, נאר בלויז אהבה, איז ווען שרה האט געהערט אז מ׳האט גע׳שחט"ן יצחק, איז דאך נישטא קיין יראה, איז פאר גרויס אהבה איז געווען פרחה נשמתה.

הגרש"א: דער רבי דער ברך משה האט געזאגט אז וועגן דעם זאגט מען צוויי מאל ביי ראש חודש בענטשן ׳יראת שמים׳.

---

3 בס׳ זאת זכרון מביא בשם הרבי ר׳ שמעלקא, וכן מובא בס׳ דברי אמת ויראו (ד"ה וי"ל עוד), וכן מובא בס׳ קדושת לוי, עיי"ש.

4 עי׳ בעבודת ישראל (פ׳ בחקותי) שכתב לפרש בזה דברי המשנה (אבות פ"א מ"ב) הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, דהנה העובד מאהבה צריך שיהיה לו יראה המגביל ומצמצם האהבה, דאלולי היראה יוכל להתקרב אל השי"ת מרוב האהבה עד כלות הנפש, כענין שנאמר בנדב ואביהוא (ויקרא טז א) בקרבתם לפני ה׳ ויומתו, שקרבו את עצמם יותר מדאי ונשאר נשמתם במקורם, וזה שאמרו הוי מתפלל בשלומה של מלכות, היינו שיהיה לך שלימות של מלכות שמים מאהבה ומיראה, שאלמלא מורא"ה, איש זה הקב"ה, את רעהו זה העובד מאהבה, חיים בלעו, עכדה"ק.

רבינו: יא, דער טאטע ז"ל האט געזאגט ווייל נאך אהבת תורה דארף מען האבן נאכאמאל יראת שמים (עי' ברך משה פ' מסעי (עמ' רצ"ז), ועי' בדברי יואל פ' לך (עמ' רס"ד) מה שדרש רבינו ז"ל בזה לתלמידי ישיבה"ק בפתיחת זמן ההורף תשכ"ז).

אב"ד כוונת הלב: עס איז דא וואס זאגן אויף רש"י, אז ווען שרה האט געהערט כמעט שלא נשחט פרחה נשמתה ומתה, ווייל זי האט געהערט אז 'שלא נשחט' האט זי פארשטאנען אז איר זוהן יצחק איז טאקע נישט ראוי זיך צו לאזן שחט'ן, וועגן דעם פרחה נשמתה פון גרויס צער, ווייל זי האט געמיינט אז ס'איז איר פעלער (ועי' בדברי יואל לר"ה (עמ' ע"ב. ד"ה ומעתה) מ"ש על דרך זה ליישב הקושיא באו"א).

רבינו: און ס'איז דא וואס זאגן אז מ'האט טאקע נישט געקענט שחט'ן יצחק, ווייל ער האט געהאט א מום (הובא בישמח משה פ' וירא (ד"ה וישא אברהם), וע"ע בדברי יואל פ' תולדות (עמ' תקפ"ח) מה שפלפלו בזה כדרכה של תורה).

דאס שטייט פון אר"י הק' אז ווען מ'האט אים געוואלט שחט'ן איז ארויס די נשמה פון יצחק און ס'איז אריין אינעם איל, און מ'האט גע'שחט'ן דעם איל וואס איז דעם איז געווען די נשמה פון יצחק.

אב"ד כוונת הלב כיבד את רבינו לברך על היין

וברכו רבינו: לחיים לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן, מ'האלט דאך שוין ערב ראש חודש אלול, א כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים מיט אלעם גוטן, מיט הרחבת הדעת, קענען זיצן על התורה ועל העבודה אום געשטערט מיט אלעם גוטן.

אב"ד כוונת הלב: אמן, וכן למר, אלעם וואס מ'האט אנגעוואונטשן, און א כתיבה וחתימה טובה.

רבינו: אמן.

רבינו הראה על נכדו ילד החאלאקע יקותיאל יודא נ"י

ואמר: ער איז געבוירן געווארן ערב ראש חודש אלול, און דער ברית איז געווען ביים ייטב לב"ם יארצייט, וועגן דעם הייסט ער נאב"ן ייטב לב.

אב"ד כוונת הלב: סימנא טבא, סימנא טבא.

הגרש"א: מ'פלעגט טראגן קינדער אין מקוה (ביום שעשו להם פאות)?

רבינו: מיין טאטע האט נישט געטראגן.

הגרש"א: מיין טאטע האט יא געטראגן.

רבינו: כהנים זריזין הן (פסחים סה.).[5]

הגרש"א: דער ריסקאווער רב ז"ל איז געווען א גרויסער מקוה גייער מכח דעם נאסאדער רב,

רבינו: יא, ער איז געווען זייער מקושר צום נאסאדער רב.

הגרש"א: דער נאסאדער רב איז דאך געווען א גרויסער מקוה גייער, אסאך מעשיות האט ער געהאט ווענן א מקוה, אמאל האט ער פארפאסט א באהן ווענן א מקוה.

דער נאסאדער רב איז געווען מיטן ריסקאווער רב ביים סטראפקובער רב (הגה"ק רבי אברהם שלום ז"ל בנו של הגה"ק משינאווא ז"ל) אין פעסט, ביי די ערשטע קריג, כ'האב עם געהערט פון מיין טאטן, ס'איז געווען שבת מברכין אלול, און דער סטראפקובער רב האט מכבד געווען דעם נאסאדער רב ער זאל ראש חודש בענטשן, ער האט קודם נישט געוואלט און ער האט זיך ארויסגעדרייט, למעשה איז דער סטראפקובער רב אים צוגעשטאנען, און ווען ער האט שוין געוואלט צוגיין האט דער סטראפקובער רב אים געזאגט, אז טאמער גייט ער שוין צו צו ראש חודש בענטשן וויל ער אז ער זאל זאגן אפאר ווערטער פארן ראש חודש בענטשן, האט ער געזאגט 'איך קען נישט', האט ער אים געזאגט ' אונגארישער רבנים קענען זאגן!'

רבינו: ער האט דעמאלטס געזאגט, אז די גמרא זאגט (סוטה מה:) 'שח בין תפילה לתפילה חוזר מעורכי המלחמה' אז מ'רעדט אינמיטן דאוונענען ווערט אוים מלחמה צוויישן צוויי קליפות, די זכר און די נקיבה, דאם האט דער נאסאדער רב געזאגט דעמאלטס, האט זיך אנגערופן דער סטראפקובער רב 'יא, דאם האב איך געוואלט איר זאלט זאגן'.

הגרש"א: ער האט געזאגט 'כ'האב געוואוסט אז איר ברויכט זאגן'... און ער האט געזאגט 'איך אסר דריסת הרגל פאר ווער ס'וועט רעדן ביי מיר אין בית המדרש, מ'שטערט מיר דאם דאוונענען!'. ביים סוף דאוונענען וועג מ'האט שוין געהאלטן ביי קוה – אזוי האט מיין זיידע דערציילט – האבן צוויי יונגעלייט געשמועסט, האט ער זיי שטיל געמאכט, און מיטן קאריג האט ער זיי ארויס געווארפן פון בית המדרש.

רבינו: יא, דער טאטע ז"ל האט אויך פארציילט די מעשה.

הגרש"א: אין אמת'ן דער טייטש שטייט שוין אין אלי' רבה.

רבינו: יא, דער פרי מגדים ברענגט עם צי אין (אורח חיים) סימן נד.[6]

---

5 אביו הי' הרב החסיד ר' יוסף כ"ץ ז"ל בנו של הגאון הצדיק רבי אברהם שלמה כ"ץ ז"ל אבד"ק ריסקאווע, ואח"כ אב"ד ור"מ שיכון קרית יואל בני ברק יצ"ו, מח"ס אורחות המשפטים, ושו"ת דברי א"ש ועוד, של"ה ביום ערב פסח תשל"ה לפ"ק.

6 עי' בא"ר (סי' נד) שכתוב: מעורכי המלחמה וכו'. פירש מטה משה דרצה לומר אותם גדודים שמערכין המלחמה שלא יקובל תפילתו ונתפזרו על ידי פסוקי דזמרה ועל ידי ששה חוזרים לעכב תפילתו.

ניחום אבלים אצל כ"ק הגה"צ אבד"ק כוונת הלב זצ"ל וגיסו הגה"צ ר' שמואל ליכטענשטיין שליט"א, דומ"ץ קראסנא

ע"פ אשתו – אחותו ע"ה

יום ב' פרשת ויקרא תשע"ה לפ"ק

אב"ד כוונת הלב: כ'האב געהערט אז ווען דער רבי ז"ל (מרן רבינו בעל דברי יואל) איז געזיצן [שבעת ימי אבילות] נאך די טאכטער (הרבנית הצ' חי' רויזא ע"ה שנפטרה בערב שב"ק י"ד חשון תשי"ד), איז ער מוצאי שבת געזיצן מיטן שטריימל?

רבינו: כ'האב אויך אזוי געהערט, כ'קען דאס נישט געדענקען... ס'איז געווען שנת תשי"ד.

חתנו הגרש"א כ"ץ שליט"א: עס ווערט אזוי געברענגט אין ספר עדות ביהוסף, און כ'האב אנגערופן ר' חיים אלטר (ה"ה הרבני החסיד ר' חיים אלטר בראך ז"ל שהי' משב"ק אצל מרן רבינו ז"ל), און ער זאגט אז ער געדענקט נישט, ער זאגט אז מוצאי שבת איז מען נישט אריין געגאנגען [לנחם], און ער זאגט אז דער רבי ז"ל האט געדאוונט מוצאי שבת אין שטוב פאר זיך, און איז נישט אראפ געקומען צו שלש סעודות.

אין עדות ביהוסף ברענגט ער אז דער רבי האט יא געפירט און האט געווארט אז דער עולם זאל זאגן ברכו, און איז אוועק געגאנגען.

אפשר וועט רבי שמואל (ה"ה אחיו הגה"צ אבד"ק נאנאש ז"ל אשר ג"כ זכה לשמש בקודש אצל מרן ז"ל) בעסער געדענקען.

רבינו: יא, מ'דארף פרעגן רבי שמואל בראך ער איז א דייקן.

הגרש"א: ווען איך בין – נישט מער געדאכט – געזיצן נאכ'ן טאטן, זענען געקומען רבי חיים אלטר און רבי שמואל, און זיי האבן געדענקט זאכן זייער קלאר ווי למשל אויב דער דריטער טאג חול המועד איז געפאלן דינסטאג... אזעלעכע זאכן, פלאי פלאים, אויפן טאג האבן זיי געדענקט זאכן פון פערציג יאר.

ואמר: ס'איז דא חשוב'ע בחורים, כ'האב הנאה פון זיי, דאס איז נאר מקצת שבחן... זיי לערנען און זיי דאוונען פיין.

רבינו: כ'האב הנאה אז איר האט הנאה פון זיי.

אב"ד כוונת הלב: ישראל אשר בך אתפאר.

רבינו: יא, פיין א יישר כח.

וליוה אב"ד כוונת הלב את רבינו, ונפרדו לשלום

הרה"ח ר' ישראל שטערן הי"ו: אויב איך געדענק גוט איז דער רבי דער ברך משה דעם לעצטן טאג ווען מ'איז אויפגעשטאנען האט געדאוונט קודם א מנין און מ'האט מנחם אבל געווען, און דער רבי איז געגאנגען אין מקוה, און מ'האט געדאוונט שוין נאכדעם געהעריג אין ביהמ"ד.

רבינו: יא.

איך האב געהאט אזא ראש חודש שאלה (ביום השביעי של ז' ימי אבילות אחרי פטירת אמו של רבינו הרבנית הצ' פעסיל לאה ע"ה ביום כ"ג תמוז תש"ע לפ"ק),[7] און מ'איז געגאנגען נאכדעם זאגן הלל, א מנין האט געדאוונט פריער אין שטוב און מ'האט מנחם געווען, און נאכדעם איז מען געגאנגען אין בית המדרש, און כ'האב געזאגט הלל אן א ברכה, ס'איז א מחלוקה צי מ'זאגט הלל דעם זיבעטן טאג.[8]

דומ"ץ קראסנא: און ווען באגלייט די נשמה?[9]

---

7 דהרי אין אומרים הלל בבית האבל בראש חודש, כ"כ להלכה המגן אברהם (סי' קל"א סק"י) וטורי זהב (סי' תכ"ג סק"ב). אבל כשחל יום השביעי בר"ח, י"א דאחר התפילה כשהמנחמים הלכו להן יאמר הלל, וי"א שבכל יום השביעי אינו רשאי לומר הלל.

8 בשחרית לפני תפילתו של רבינו התקיים שם מנין והתפללו שחרית ומוסף, (ורבינו לא התפלל עמהם) אח"כ ישב שם רבינו וקיבל תנחומין, ואח"כ קם מהאבילות ולבש מנעלים, ויצא ללוות הנשמה ויצא לשוק כנהוג, ונסע להמקוה, שם החליף בגדיו, והלך להתפלל תפילת שחרית בהיכל הישיבה, אמנם לא רצה לברך ברכת ההלל, וציוה לבנו הגה"צ רב דקהילתינו בוומסב"ג שליט"א שהי' הש"ץ, שיוציאנו בברכה.

9 שבמשך ימי השבעה, הנשמה באה ושבה ממקום הקבורה אל בית הנפטר, ואחרי השבעה הנשמה עוזבת לגמרי את בית הנפטר, והולכת

רבינו: איך האב אלעם געמאכט פארץ דאוועגען.

הגרש"א: רבי חיים אלטר דערציילט – נישט לגבי דעם – אז דער רבי ז"ל האט אמאל איינעם צוגעשיקט צום עמוד, האט יענער געזאגט אז ער איז א אבל ל"ע, האט דער רבי געזאגט 'לא יאמר הלל' (רבינו ז"ל לא דיבר מעולם עם התפילין רק בלשון הקודש).

הרר"י: כ'האב געהאט א אינטערסאנטע זאך ביים רבי'ן (הדברי יואל) ז"ל, ביי מיין טאטן ז"ל (בפטירת הגה"צ רבי מנחם זאב שטערן ז"ל אב"ד גבעת שאול) האב איך געפרעגט דעם אלטן קראסנער רב רבי הלל (כ"ק הגה"צ בעל כותנת הלב ז"ל), האט ער מיר געזאגט שחרית און מנחה זאל איך נישט דאוועגען ראש חודש [לפני התיבה], און מעריב זאל איך יא דאוועגען, און כ'האב אזוי געטוהן.

במשך די י"ב חודש בין איך ארוים געפארן יעדע וואך איינמאל צום רבי'ן ז"ל אז ער זאל נאכזאגן נאך מיין קדיש, כ'האב געהאט אזא געפיהל, בין איך אויך חנוכה (בשנת תשל"ו) ארוים געפארן קיין קרית יואל, איז געווען דארט א צווייטער אבל, זאגט ער מיר אז דער רבי האט פריער געזאגט אז א אבל דאוונט נישט חנוכה פארץ עמוד, פלוצים ווען ס'קומט צו מעריב, רופט זיך אן דער רבי 'נו, ישראל, נא גיי צו צום עמוד'.

רבינו: כ'האב געדאוונט פארץ עמוד (במשך הי"ב חודש) – נישט אין בית המדרש – אינדערהיים מנחה און מעריב, ראש חודש און חנוכה, די אלע טעג, אבער נישט אין בית המדרש.

הגרש"א: ס'איז א דבר ידוע אז דער רבי ז"ל (הדברי יואל) האט געמאכט הבדלה און געטרינקען דעם כוס שטייענדיג (במוצש"ק בימי האבלות).

כ'האב געפרעגט עטליכע און קיינער וויסט נישט צי דער רבי האט געזאגט די ערשטע פסוקים (הנה קל ישועתי וכו') בעפאר הבדלה.

אב"ד כוונת הלב: דער קאפישער רב (משנת יעקב ח"ג דף קצ"ב ע"ב) זאגט אז מ'זאל זאגן, אזוי פירן זיך חסידים.[10]

רבינו: איך האב געהייסן א צווייטן זאל זאגן הויעך [אלו הפסוקים] (עי' בפת"ש סי' שע"ז סק"ב בשם שו"ת הר הכרמל סי' כ').

אב"ד כוונת הלב: אין שולחן ערוך און די נושאי כלים זאגן טאקע מ'זאל נישט זאגן.

רבינו: און וואס איז מיט 'ויתן לך' (עי' בפרמ"ג במשב"ז סי' רצ"ה סק"ג שמסתפק בזה).

אב"ד כוונת הלב: [בצחות] ברכות מוז מען דאך האבן... ס'איז דא וואס זאגן מ'זאל נישט זאגן ווייל ס'איז לשונות של שמחה.

רבינו: תשעה באב זאגט מען אויך נישט ויתן לך (כ"כ הפרמ"ג שם).

דומ"ץ קראסנא: און ברכת כהנים האט מען געזאגט?

רבינו: ניין, ברכת כהנים זאגט מען נישט בבית האבל, וועגן וישם לך שלום, און א אבל איז אסור בשאילת שלום (טעם זה כתב הדגול מרבבה (סי' תקנ"ט)).

א' מבני המשפחה: ביי מיין מנין אין ירושלים האט מען געדוכנט.

מסתמא האבן זיי נישט געוואוסט...

הגרש"א: וואס הייסט אז זיי האבן נישט געוואוסט... כ'בין אמאל געווען ביים וואויידסלאווער רב איז מען געקומען זאגן אז מ'בויעט דאס הויז ביי א רב אום חול המועד, רופט זיך איינער אן מסתמא האט דער רב נישט געוואוסט, רופ איך זיך אן וואס הייסט אז ער האט נישט געוואוסט, זאגט מיר דער וואויידאסלאווער רב 'וואס פארשטייסטו נישט? דער רב ווייסט נישט אז מ'טאר נישט...'.

הרר"י: איך האב געהאט א אינטערסאנטע שאלה ביים רבי'ן ז"ל דער דברי יואל ביים קיטל אנטוהן.

רבינו: אלץ אבל אום פסח? דער מנהג איז אז מ'טוהט אן.[11]

לשכון על מקום קבורת הגוף, ושוב אינה חוזרת לבית הנפטר. ולכן כשקמים ביום השביעי נוהגין ללוות את הנשמה.

10 דס"ל להמשנת יעקב דאף שכתבו הפוסקים שלא לומר פסוקים אלו, מ"מ היינו דוקא הנוהגים ללבוש בשבת בגדי חול, אך אלו הנוהגים ללבוש מלבושי שבת ומבדיל כשעדיין באותן בגדים, יאמרו אלו פסוקים

11 דהנה כ' הב"ח (סי' תע"ב) שאבל לא ילבש הקיטל, ומשמע מדבריו הטעם משום שמביא לידי שמחה (דזה הטעם כ' שם מקודם שאבל אינו מסיב), אבל בטו"ז (סי' תע"ב סק"ג) כ' שלובש קיטל, דטעם לבישת הקיטל בליל פסח שלא תזוח דעתו עליו מחמת השמחה, וע"י שילבש בגד מתים יהיה לבו נכנע, וממילא שגם האבל ילבשנו, ולעומת זה המג"א כ' שאין האבל לובש הקיטל בעת עריכת הסדר שטעם לבישת הקיטל להכניע לבו, ואבל בלא"ה לבו נכנע, וכ"כ בא"ר (שם סק"ג) ונראה דאף המג"א לא אמר שאסור לו ללבוש אלא שאינו צריך מטעם הנ"ל, ולאידך גיסא נראה דאף הטו"ז לא קאמר אלא שאין איסור שילבשנו, וי"ל דיודה להמג"א שאין צורך לאבל ללבשו מאחר שממילא לבו נכנע וכסברת המג"א, וכן יוצא משו"ע הרב ס"ד שפסק להלכה כהטו"ז, וכ' ומ"מ "יכול" ללבוש הקיטל וכו'. מיהו לעומת זה עי' בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' ס"ו) ששמע וראה אצל כמה צדיקים שלבשו הקיטל בליל פסח, וכמו שכ' נמי בסידור היעב"ץ שיש לו ללבוש שהוא זכר לאבילות, וכן בשו"ת תורת יקותיאל (מהדו"ת סי' צ"א) כ' שהוא חיוב גמור, ע"ש.

הרר״י: דער רבי האט מיר נישט געענטפערט ביז בדיקת חמץ ביינאכט, ביי בדיקת חמץ ביינאכט האב איך אנגערופן, כ׳קען דאך שוין נישט מער ווארטן, זאגט ר׳ עזריאל פארן רבין וואם זאל ער טוהן, ער וויל זיך דאך מארגן זעצן צום סדר, איז געווען זייער אינטערסאנט די תשובה, קודם זאגט דער רבי איך וויים אליין נישט, זאגט ער און ווי אזוי האט זיך דער רבי אליין געפירט, האט דער רבי גזאגט ביים ערשטן יאר [לאחר חתונתו בשנת תרס״ד] בין איך געווען סיי א שנה ראשונה און סיי א אבל [ע״פ אביו מרן הגה״ק הקדושת יו״ט ז״ל], מסתמא האב איך זיכער נישט אנגעטוהן, אבער ביי די מאמע (בשנת האבילות אחרי אמו הרבנית הצדיקת חנה ע״ה זו׳ של מרן הגה״ק בעל קדושת יו״ט ז״ל, בתה של הגה״ק ר׳ יואל אשכנזי ז״ל אבד״ק זלאטשוב ז״ל מחס״ שו״ת מהר״י אשכנזי שנפטרה ביום ה׳ ניסן תרע״ד) געדענק איך נישט, וואם זאל איך טוהן, גיב מיר דעם שולחן ערוך, לאמיר נאכקוקן אינעווייניג, דער טורי זהב (סי׳ תע״ב סק״ג) זאגט יא, און דער מגן אברהם (שם סק״ה) זאגט ניין, כל ימי האב איך נישט געפסק׳נט א שאלה אקעגן א מגן אברהם, זאג אים אז ער זאל נישט אנטוהן.

האב איך אנגערופן מיין ברודער אויף ירושלים, און איך דערצייל אים וואם דער רבי האט מיר געפסק׳נט, זאגט מיין ברודער אז ער האט שוין געפרעגט דעם מנחת יצחק, ער איז געווען דער ראש בית דין, און ער האט גזאגט בפירוש מ׳זאל יא אנטוהן, די וועלט טוהט אן.

רבינו: יא, די וועלט פירט זיך אז מ׳טוהט אן.

הרר״י: זאגט ער מיר אז ער לויפט שוין אריבער צום מנחת יצחק פרעגן וואם זאל ער יעצט טוהן, ער קומט אן צום מנחת יצחק, און ער איז דאך געווען א קלוגער איד, זאגט אים דער מנחת יצחק ׳דאם איז מנהגים, גיי אריבער צו די מאמע און פרעג איר ווי אזוי מ׳האט זיך געפירט ביי ענק אינדערהיים׳, גייט מיין ברודער צו די מאמע (היא היתה בת הרה״ג בעמח״ס הנפלא ליקוטי מאיר אוצר דינים ומנהגים ז״ל מהגאוה״צ מתלמידי מרן הגה״ק בעל קדושת יו״ט ז״ל – שהיה גר בכפר הסמוך לעיר סיגוט), און זי האט גזאגט אז זי האט געדענקט דעם עצי חיים אמאל זיצן ביים סדר אהן א קיטל – זי האט געדענקט, דער רבי דער ברך משה האט דאך מיר אויך געהייסן פרעגן עטליכע זאכן פון די מאמע – מיין ברודער איז צוריק געגאנגען צום מנחת יצחק, זאגט ער אים ׳זעהסטו דאך אז דאם איז מנהגים, און ביי ענק האט מען זיך געפירט צו זיצן אהן א קיטל, איר דארפט טאקע זיצן אהן א קיטל, איך פסק׳ן פאר די גאם מ׳זאל יא גיין מיט א קיטל׳.

הגרש״א: ס׳איז דא די מעשה פונעם חפץ חיים וואם מיר האבן געהערט שבת פון דעם, ס׳איז יעצט נתפרסם געווארן, דער מנהג איז געווען אין ראדין אז יעדער בחור וואם איז אריין געקומען לערנען אין ישיבה, האט ער געגעסן דעם ערשטן שבת ביים חפץ חיים, איז געווען א בחור ביים חפץ חיים, און דער חפץ חיים האט באמערקט אויפן פנים פונעם בחור אז עפעס באדערט אים, האט ער אים געפרעגט וואם איז, האט דער בחור געזאגט אז ער פארשטייט נישט צוויי זאכן, דער חפץ חיים שרייבט אין משנה ברורה (סי׳ רע״א ס״ק ס״ח) ווי גרוים ס׳דארף זיין דער כוס, און דא זעהט ער אז דער חפץ חיים האט נישט אזא גרויסן שיעור,[12] און נאך א זאך, ס׳שטייט אין משנה ברורה (סי׳ רע״ד סק״ה) אז מ׳דארף מאכן א צייכן אויף די המוציא, און דער חפץ חיים טוט נישט אזוי, זאגט דער חפץ חיים ׳אמת, דו האסט רעכט, אין משנה ברורה שרייב איך וואם ס׳קומט מיר אוים לויט די פוסקים, און לגבי זיך פירן, פיר איך מיך ווי אזוי מיין טאטע האט זיך געפירט׳.

דומ״ץ קראסנא: רבי יאנקעלע (כ״ק אדמו״ר מפשעווארסק ז״ל) פלעגט צו זאגן אז א ליקוט פון הלכות און מנהגים איז געמאכט פאר גרים, ווייל ווער ס׳האט קבלת אבות ווייסט ווי אזוי מ׳דארף זיך פירן.

וקם רבינו לנחמו בברכת תנחומין

---

12 עיין בס׳ בית אבות ששם מובא דרשה מהגאוה״צ רבי אברהם חיים שפיטצער ז״ל אב״ד דקהל אור חיים ב״פ, שסיפר: בלומדי בישיבת ספרינג וואלי בשנות תשי״א-תשי״ג לפ״ק רגיל הי׳ הג״ר מענדל זאקס ז״ל בימות הקיץ לשהות שם אצל בניו, ואשתו הרבנית היתה בתו של הגה״ק בעל החפץ חיים ז״ל, ובליל התקדש חג הפסח השתמשה תמיד עם הכוסות שהיתה לה מאביה ז״ל, בפעם הראשון שהוציאה אלו הכוסות תמהו בני׳ על קוטן הכוס כי מי יודע אם יש בו שיעור רביעית ובקשו ממנה שתמדוד את השיעור, כשנכנסה קראה הרבנית את בני׳ בתואר ׳מחוצף׳, והוסיפה ואמרה להם האם אתם מסופקים על הכוסות שהשתמש בהן אבי ז״ל, א״כ אין ברצוני לשבת עמכם בשעת הסדר, וסיפר הג״ר מענדל שעבר איזה זמן עד שפעלתי ודברתי על לבה ליכנס ולערוך הסדר ביחד. ובאמת ראיתי גם את הכוס של הג״ר ישראל סאלאנטער ז״ל שיש בה שיעור קטן למאוד... ע״ש.

עי׳ בספר משולחן מלכים (הלק א) מה שסיפר הגרי״מ סאקס שליט״א רב דקרית זכרון ראדין מאנסי לרבינו בענין זה: דער חפץ חיים פלעגט מאכן קידוש אין א גלאז, נאר שפעטער ווען דער זיידע רבי מענדל ז״ל האט התונה געהאט (עם בתו של האזן החפץ חיים ז״ל) האט אים רבי אלחנן געגעבן א מתנה ׳דרשה גשאנק׳ זיין בעכער, און ער האט אים געזאגט אז דאס איז זיין בעכער וואס זיין שווער האט אים געגעבן, ער איז געווען א איידעם ביי רבי מאיר אטלס ז״ל, און זיין שווער האט עס אויף באקומען... ס׳איז געווען זייער א אלטער בעכער, און פון דעמאלטס האט דער חפץ חיים געמאכט קידוש אויף דעם.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

דרשה החזקת יסודות המסורה
לאנשי שלומינו תושבי בארא פארק שיחי'

ב' בחוקותי תשפ"ב לפ"ק - באולם 'די פעלעס'

מיר געפינען די וואך אין די סדרה אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, זאגט דער בעל הטורים, **אם** ב**חקותי** ת**לכו** ואת, איז די ראשי תיבות **אבו"ת**. איך האב אזוי אריינגעטראכט וואס איז דער מכוון אז די תורה הקדושה איז מרמז די אבות.

בפשטות האב איך געקלערט אזוי, די גמרא זאגט אין מס' חגיגה (דף יד:) וועו א צדיק גייט אוועק פונעם עולם, זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם שצדיק זה יצא מחלציך, דער צדיק שטאמט פון דיר, פארוואס זאגט מען דאס פאר אברהם אבינו?

קען זיין אזוי, די גמרא זאגט אין בבא קמא דף כ"ב, ר' יוחנן זאגט, אשו, א פייער, משום חציו. ס'איז דא אבות נזיקין, אז איינעם'ס אקס האט מזיק געווען, דאס איז טייטש זיין געלט האט מזיק געווען איז מען חייב, אז ס'איז דיין חפץ דארף מען באצאלן. אז א פייער גייט ארויס און פייער ברענט, ס'צינדט זיך אן די פייער און ס'גייט פון איין שטוב צו א צווייטע שטוב איז מען חייב, פארוואס איז מען חייב? זאגט ר' יוחנן אז א פייער איז ווי א פייל, איך באטראכט אזוי ווי די מענטש שטייט מיט א שוועבעלע און ער צינדט אונטער יענעמ'ס הויז, אפילו ס'גייט שוין פון זיך אליינס די פייער, אזוי ווי א פייל, וואס וועו ער שיסט גייט דאס מיט זיין כח.

פרעגט דער נמוקי יוסף, ווי אזוי מעג מען אנצינדן א לעכט ערב שבת און ס'ברענט שבת? אויב א פייער בשעת ס'ברענט איז פשט אז ס'איז ווי ער צינדט עס דעמאלטס אהן, קומט אויס ער צינדט דאך עס אהן שבת? זאגט דער נימוקי יוסף א שטארקע יסוד, ביי פייער איז טאקע אזוי, איך באטראכט אזוי ווי ער האט עס אנגעצינדן, אבער וועו ס'ברענט שוין באטראכט איך אלעס לויט די התחלה וועו מען האט אנגעצינדן, קומט אויס דאס וואס ס'ברענט א גאנץ שבת באטראכט איך אזוי ווי ער האט עס אנגעצינדן ערב שבת, און ערב שבת מעג מען אנצינדן, אזוי קומט אויס.

אברהם אבינו האט אנגעצינדן א אש שלהבת י"ה, און ער האט דאס אריינגעגעבן אין אידישע קינדער. ס'שטייט אין קדושת יו"ט (ראש השנה אות ה) ער שטעלט זיך אויף די קשיא, פארוואס ווערט פאררעכנט דער נסיון העקידה צו אברהם אבינו, יצחק האט זיך דאך אויסגעשטרעקט דעם האלז, ער האט זיך געוואלט לאזן שעכטן? זאגט ער, אברהם אבינו האט אנגעצינדן א פייער פון מסירת נפש, וועו ס'איז געשטאנען נעבן אברהם אבינו איז מיטגעגאנגען און איז מיטגעפלאמט געווארן מיט אברהם אבינו, ממילא איז נישט קיין גרויסע קונץ געווען אז יצחק האט זיך געלאזט שעכטן פארן הייליגן באשעפער, ווייל דאס איז דער פייער פון אברהם אבינו, אברהם אבינו האט עס משריש געווען נישט נאר ביי יצחק אבינו, נאר עד סוף כל הדורות ביי אלע אידישע קינדער עד היום הזה, א פייער פון מסירת נפש פארן הייליגן באשעפער. וועגן דעם שטייט יען אשר עשית את הדבר הזה, וואס מיינט אשר עשית, ער האט דאך נישט געשאכטן? אבער דעם פלאם פייער וואס ער האט אנגעצינדן, דאס האט אברהם אבינו געטוהן.

אברהם אבינו האט אנגעצינדן א פייער, און אז איך זאג אשו משום חציו איז דער פשט ווי לאנג דער פייער ברענט אלעס איז געשען געווארן וועו מען האט עס אנגעצינדן, אברהם אבינו האט אנגעצינדן די פייער. וועגן דעם וועו עס קומט ארויף א צדיק

בעולם העליון זאגט מען פאר אברהם אבינו, דער צדיק האט געבראכט מיט אהבת ה', דאס איז דיין פייער, דו האסט אנגעצינדן דעם פייער, אשריך אברהם אבינו שצדיק זה בא מחלציך.

א׳ם ב׳חקותי ת׳לכו, אז מען גייט אינעם דרך ה', איז די ראשי תיבות אבו"ת, דאס אז כלל ישראל גייט בדרך התורה און זיי זענען שומרי תורה ומצוות, דאס איז זכות אבות, דאס איז דער כח פון אברהם אבינו.

יעדע טאטע וואס איז מחנך זיינע קינדער לתורה ולמצוות, אלעס וואס די קינדער וועלן טוהן אין משך פון זייער לעבן, און זיי וועלן מחנך זיין זייערע קינדער, און די אייניקלעך עד סוף כל הדורות, איז הכל נחשב לזכותו, אז ער האט אנגעצינדן דעם פייער, ער האט מחנך געווען זיינע קינדער, זיינע קינד׳ס קינדער.

און די זעלבע איז להיפך חלילה, אויב דער טאטע צינדט אן דעם כח היצר וואס וועלט אויך אנגערופן פייער, נורא בי עמרם זאגט די גמרא, אלעס וואס דיינע קינדער וועלן טוהן, אלעס גייט לחובתו, וויל ער האט אנגעצינדן דעם פייער פונעם יצר הרע, אפילו ער איז שוין נישט בעולם, אלעס וועלט געשעכט פאר אים.

און דאס איז די סמיכת הפרשיות, ס׳ענדיגט זיך פרשת בהר, את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה׳ - אם בחקותי תלכו. את שבתותי תשמורו, א איד דארף צו האלטן שבת, אבער לכאורה ווי אזוי קען מען אנצינדן א לעכט ערב שבת און ס׳ברענט אים שבת? אבער דער נימוקי יוסף איז דאס זייער גוט מסביר, אלעס איז בתר רישא, איך גיי אלעס בתר הדלקה, די זעלבע אויך א׳ם ב׳חקותי ת׳לכו וא׳את מצותי תשמרו איז ר"ת אבות, אלעס וואס א איד טוט, אלעס גייט אויפ׳ן חשבון פון די עלטערן.

*

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ס׳איז נסמך געווארן צו מצות שבת.

ס׳שטייט אין ייטב פנים, זאגט דער זיידע ז"ל אין א תורה שבת שובה, ער זאגט א מליצה אויף אידישע קינדער, מען זאגט אין די ווידוי פון רבינו ניסים, מ׳רעכנט אויס וואס מען האט נעבעך געטוהן, און מען ענדיגט: ׳אך לא להכעיסך נתכוונתי׳, איך האב טאקע געטאן דאס און דאס, אבער איך האב נישט אינזין געהאט דעם אייבערשטן צו דערצערענען, זאגט ער, וואס הייסט דו האסט נישט אינזין געהאט? אז דו האסט געטוהן אן עבירה האסטו דערצערנט דעם הייליגן באשעפער, וואס זאגסטו דו האסט נישט אינזין געהאט.

זאגט ער אזוי, די גמרא זאגט אין שבת דף ק"ג, ווען איינער רייסט אויס עולשין, שלעכטע גראז פון זיין פעלד, ער וויל ס׳זאל זיין שיינע גראז, און שבת איז דא שיעורים אויף ווען מען איז חייב, חורש איז א כל שהוא, א קליין ביסעלע איז מען שוין חייב, ווען איינער רייסט אויס שלעכטע גראז פון זיין פעלד, מאכט ער שענער די קרקע, דאס איז א תולדה פון חורש, אז ער האט אויסגעריסן איין גראז איז ער א מחלל שבת, טאמער רייסט ער אויס די גראז ווייל ער וויל עס עסן אדער ער וויל עס געבן פאר זיין בהמה צו עסן, דעמאלטס האט עס שוין א שיעור כגרוגרת, די שיעור פון שבת איז כגרוגרת.

פרעגט די גמרא, לקטן לאכילה, ווען ער האט עס ענומען צו עסן, פארוואס איז ער נישט חייב וועגן חורש, ער האט דאך שיין געמאכט די קרקע? זאגט די גמרא, ער האט נאר אינזין געהאט צו עסן, ער האט נישט אינזין געהאט שיין צו מאכן די ערד, פרעגט די גמרא, ס׳איז דאך א פסיק רישא, און א כלל גדול אין שבת איז דאך אז א פסיק רישא איז אזוי ווי מען האט אינזין, זאגט די גמרא ס׳איז בארעא דחבריה, ס׳איז נישט אין זיין פעלד, און יענעם׳ס פעלד אינטערעסירט אים נישט אז ס׳איז שיין.

זאגט דער ערוך, יעדע פסיק רישא דלא ניחא ליה, וואס איז אים נישט אינטערסאנט, ער האט נישט קיין אינטערעסע דערויף, איז אזוי ווי א דבר שאינו מתכוין און א דבר שאינו מתכוין איז פטור און מותר בכל התורה כולה.

זאגט דער ייטב פנים, א איד רעדט זיך אויס פארן בוכ"ע, איך האב טאקע געטאן דאס און דאס, ׳אך לא להכעיסך נתכוונתי׳, איך האב נישט אינזין געהאט דיר צו דערצערענען, איי, ס׳איז דאך א פסיק רישא, ווען א איד טוט א עבירה טוט ער דערצערענען דעם הייליגן באשעפער, אבער ס׳איז א פסיק רישא דלא ניחא ליה, וויל א איד ווייל נישט דערצערענען דעם אייבערשטן.

ווידער אבער ווען א איד טוט א מצוה, אפילו ער האט נישט אינזין לשם יחוד קודשא בריך הוא, מאכט ער א נחת רוח פארן בוכ"ע, איי האסט דאך נישט אינזין געהאט צו מאכן א נחת רוח פארן בוכ"ע, ס׳איז אבער א פסיק רישא אז ווען א איד טוט א מצוה מאכט ער א נחת רוח. דאס איז א פסיק רישא דניחא ליה, און דאס איז א פסיק רישא דלא ניחא ליה.

מען זעט יצחק אבינו האט געזאגט פאר יעקב אבינו אין פרשת תולדות, ס׳שטייט וירח את ריח בגדיו, שטייט אין מדרש אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, דאס וואס האבן נעבעך געזינדיגט, האט יצחק אבינו געזאגט א מליצה ישרה פאר כלל ישראל, ראה ריח בני, ער האט טאקע געזינדיגט, ער האט דערצערנט דעם הייליגן באשעפער, אבער ס׳איז כריח ׳שדה׳, ביי א פעלד איז אזוי, אז מען רייסט אויס א גראז פון א פעלד, אויב האט מען אן אינטערעסע איז מען חייב, בארעא דחבריה אז מען האט נישט קיין אינטערעסע, איז עס א פסיק רישא דלא ניחא ליה און מ׳איז פטור. דאס איז די מליצה ישרה פון יצחק אבינו.

זאגט די תורה הקדושה את שבתותי תשמורו, מען דארף היטן שבת, אבער ביי שבת איז דא חילוקי דינים, פסיק רישא דניחא ליה און א פסיק רישא דלא ניחא ליה, אם בחקותי תלכו

ונתתי גשמיכם בעתם, דער אייבערשטער זאגט צו שכר פאר א איד, אפשר וועסטו נישט אינזין האבן לשם יחוד קודשא בריך הוא, נאר וועסט אינזין האבן דעם ונתתי גשמיכם בעתם, ס׳איז אבער א פסיק רישא דניחא ליה, ממילא קומט אויס איז עם א מצוה.

פארוואס איז דאס א פסיק רישא דניחא ליה און דאס איז א פסיק רישא דלא ניחא ליה? וועגן אבות, ווייל דער טאטע האט אריינגעגעבן אין א אידיש קינד, אז צו טוהן א נחת רוח פארן בוכ"ע איז אים ניחא, און חלילה דערצערנען דעם באשעפער איז נישט ניחא ליה, און דאס קומט מכח דעם חינוך פון א טאטע פאר די קינדער, און אויף דעם זענען מיר זיך צוזאמגעקומען.

דער טאטע דארף אריינגעבן אזא כח החינוך אין די קינדער, ס׳זאל זיין איינגעבאקן בייּ דעם קינד, אהבת תורה און יראת שמים, צו וויסן, אז טוהן דעם רצון ה׳ דאס איז ניחא ליה, מאכן א נחת רוח פארן בוכ"ע דאס איז ניחא ליה, און חלילה צו טוהן עפעס פארקערט איז לא ניחא ליה.

אויב חלילה דער קאפ ליגט אין גשמיות, מען ליגט אין גשם, פארלירט מען דעם כח הרגשה, און אז מען פארלירט דעם כח הרגשה וועלט אויס דער ׳פסיק רישא דלא ניחא ליה׳, ס׳וועלט נעבעך ׳ניחא ליה׳, ממילא איז נישטא קיין מליצה ישרה, און ווי אזוי זעט מען אויס וועז מען קומט מתפלל זיין פארן בוכ"ע.

*

ס׳איז שוין אויסגעקומען צו רעדן און ארויסברענגען אז ס׳איז דא אינעם מחנה ישראל - אין אלע קהילות - צוויי מחנות, ס׳איז דא א מחנה אלקים, וואס בייּ זיי איז עבודת השם ׳ניחא ליה׳, דאס איז זייער חיות, דאס איז זייער שטרעבונג.

מ׳רעדט יעצט נישט פון יושבי אהל וואס זיי זיצן באהלה של תורה, מ׳רעדט פון די בעלי בתים וואס זענען עוסק אין מסחר, ענייני עולם הזה, אבער זייער הארץ איז מקושר אין די תורה הקדושה מיט א קשר אמיץ, וועז מען האט א פרייע צייט, יעדע נאכט צי אינדערפרי, אדער א יומא דפגרא וואס ער מוז נישט אריינגיין אין געשעפט, נוצט ער אויס די צייט עוסק צו זיין בתורה, יעדער האט זיך שיעורי תורה לויט זיין געשמאק, לויט זיין בחינה, לויט זיין ערך.

וועז מ׳קומט אין ביהמ"ד דאוועננען, ווייסט מען ׳יעצט דאוועז איך׳!, איך לייג אוועק אלע מיינע געשעפטן, איך שטעל מיך דאוועננען מיט א מתינות, און אזוי ווי דער סידור איז מסודר מרישא ועד גמירא. פארן דאוועננען בין איך א חסיד׳ישער איד איך גיי אין מקוה, איך גרייט מיך צו צום דאוועננען.

דאס דאוועננען אין ביהמ"ד איז מיט אן התלהבות און אויף א קול און אהן קיין הפסק שיחה, איך שטעל מיך נישט אפ צו כאפן א וויכטיגע שמועס אינמיטן דאוועננען, אדער בייּ חזרת ש"ץ און קריאת התורה.

איך גיי מיט א חסיד׳ישן מלבוש, און איך פיר מיך ווי א חסיד׳ישער איד, אזוי ווי ס׳פאסט זיך פאר א בן תורה. איך בין מחנך מיינע קינדער, סיי מיינע זין און סיי מיינע טעכטער אויף דעם דרך וואס איז מקובל מאבותינו, און דאס איז א׳ם ב׳חקותי ת׳לכו ו׳את וואס איז די ראשי תיבות אבו"ת, איך בין מחנך מיינע קינדער, מיינע זין און מיינע טעכטער אויף דעם וועג וואס איך האב געזען בייּ מיינע אבות.

בייּ מיר אין שטוב רעדט מען די אידישע שפראך, איך גיב אכטונג אז מיינע טעכטער זאלן אויך רעדן אידיש, איך בין מדקדק אויף מלבושים פון די בעה"ב׳סטע און פון מיינע טעכטער ס׳זאל זיין בדרך הצניעות, אנגעהויבן פונעם כיסוי הראש ביז צו די פיס.

א שבת׳דיגער טאג איז א שבת׳דיגער טאג און א טאג מלא תוכן, דאס דאוועננען איז ווי א חסיד׳ישער איד, די סעודות שבת אינדערהיים איז ווי בייּ א חסיד׳ישן איד, ס׳איז מתובל בדברי תורה, מיט זמירות שבת קודש כראוי, איך קום שלש סעודות אין ביהמ"ד און איך זיץ בצוותא חדא מיט חסידים ואנשי מעשה, מיט זמירות ותשבחות, מען געזעגנט זיך פונעם שבת קודש מיט כיסופין און מיט אן התרוממות הנפש.

א׳ם ב׳חקותי ת׳לכו ו׳את מצותי איז די ר"ת אבו"ת, און דאס וויל איך ארויסברענגען, דאס גיין אין ביהמ"ד, אין וועלכן ביהמ"ד גיי איך דאוועננען? איך גיי דאוועננען אין ביהמ"ד און לערנען מיינע שיעורים אין דעם ביהמ"ד וואס ס׳פירט זיך על דרך האבות, אזוי ווי מיינע עלטערן האבן זיך געפירט, און דארט וואו מיינע עלטערן האבן געדאוועגט, מיינע עלטערן און מיינע רבי׳ם.

דוד המלך האט געזאגט, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך ולבית דירה פלונית אני הולך, מען פארשטייט דאס היינט זייער גוט, למקום פלוני אני הולך, דארט איז דא א ביהמ"ד וואס האט א גוטן בעל דרשן, דארט איז דא א ביהמ"ד וואס איז דא זייער א שיינע בעל תפילה, אפשר גיי איך אהין דאוועננען, אפשר גיי איך מיר קובע זיין א שיעור דארט, ורגלי מוליכות אותי לביהמ"ד, **צו דעם ביהמ"ד וואו מיינע אבות האבן געדאוועגט, צו די קהילה וואו איך באלאנג, דארט וואו איך טרעף מיינע חברים אחים לדעה, וואס איך האב מיט זיי געלערנט צוזאמען אין די ישיבה און זיי פירן זיך אזוי מיט א חסיד׳ישן וועג, און דאוועננען מיט א חסיד׳ישן ברען.**

תהלה לקל יתברך, דא אין בארא פארק איז דא אין אלע זייטן פון די שטאט היימישע בתי מדרשים, אונזערע בתי מדרשים וואו עם דאוועננען חסיד׳ישע אידן, אם בחקותי ׳תלכו׳, אפשר דארף מען צוגיין אפאר גאסן מען זאל צוקומען צו דעם ביהמ"ד, אבער מען זאל וויסן א׳ם ב׳חקותי ת׳לכו ו׳את איז די ראשי תיבות אבו"ת, אז איך וויל מיינע קינדער זאלן גיין בדרך האבות, איך וויל מיינע קינדער זאלן זיך פירן אזוי וויי איך האב געזען בייּ מיינע אבות אבותי, דארף איך מיך מטריח זיין און זען צו גיין אין דעם ביהמ"ד און לערנען אין דעם ביהמ"ד וואס ס׳פירט זיך בדרכי האבות.

דאס מציאות איז, בארא פארק איז א גרויסע שטאט, פארשידענע אידן, רבתי עם רבתי בדעות, מען גייט דא און מען גייט דארט, ס׳דאכט זיך ס׳איז אלעס איינס.

ס׳איז נישט אלעס איינס, ס׳איז דא פארשידנארטיגע מענטשן, דארט זעט מען די קהילה, דארט זעט מען א צווייטע קהילה, מען לערנט זיך אפ איינער פונעם צווייטן און צום סוף איז מען מקיל אין זייער אסאך הארבע ענינים וואס איז דברים העומדים ברומו של עולם.

וועגן דעם, **איך רעד יעצט צו אידן וואס ווילן האבן א שייכות, זיי ווילן באלאנגען צו דעם מחנה אלקים, אם בחקותי תלכו, מ׳זאל דאוועננען און לערנען אין אונזערע בתי מדרשים.**

אם בחקותי תלכו, רש״י זאגט שתהיו עמלים בתורה, ועשיתם אותם, ווייל לימוד התורה ברענגט ועשיתם אותם. יעדער איד דארף האבן א עול פון א שיעור יעדן טאג, אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה כדי ס׳זאל זיין ועשיתם אותם, כדי מען זאל באלאנגען אין דעם מחנה אלקים.

*

לעומת זה איז ווייטאגליך צו רעדן, ס׳איז דא די מחנה מגושמים, להיפך פון אלע ענינים, ראשם ורובם איז אין אלע מיני תאוות אין גשמיות.

ער האט נישט קיין שיעור אין תורה, דאס דאוועננען איז ביי אים למחצה ולשליש ולרביע, און וואס ער קען אפכאפן איז הכל ריוח, ער פירט זיך מיט מנהגי אמעריקע, מען דערקענט עס אויף זיין פנים, אויף זיין בארד און פיאות, אויף זיינע מלבושים, און כל שכן אויף די מלבושים פון זיינע זין און פון זיינע טעכטער.

וועג איך רעד פון די מלבושים פון די זין און פון די טעכטער, וויל איך טאקע ארויסברענגען, ס׳איז אלעמאל געווען מען האט ב״ה געהאט קלענערע קינדער, מען האט אנגעטון פאר א יונגל און פאר א מיידל מלבושי שבת קודש, מען האט עס דערקענט אז דאס איז מלבושים פון שבת קודש, יעדעס אידיש קינד איז געגאנגען מיט א וויסע העמד, די זעלבע וואס איז נוגע פאר די טעכטער, איז געווען די מלבושים וואס איז געווען מיוחד אויף שבת, ס׳האט זיך איריינגעכאפט די מנהגי אמעריקע, מען קען גיין מיט א בלויע העמד, מיט אזא קאליר אדער אזא קאליר. **מאכטס נישט דעם שבת וואכעדיג!. ס׳איז אמת ס׳איז נאר א קאליר, אבער דאס חיצוניות איז משפיע אויפ׳ן פנימיות, מען דארף צו האלטן פאר א קינד שבת קודש, מלבושי שבת אזוי ווי מען איז געגאנגען אמאל.**

די מחנה מגושמים עסן איבעראל, פארן איבעראל, מען איז מזלזל וואס איז נוגע צניעות, מען איז מזלזל צו גיין אין מקוה, אין שטוב רעדט מען ענגליש, דאס גאנצע שבת׳דיגע טאג איז לעול ולמשא, די תפילות, די סעודות שב״ק זענען אהן א רגש פון קדושה, אין ביהמ״ד ביים דאוועננען, רעדט ער סיי ביים דאוועננען און סיי ביי קריאת התורה, וועט ער האט א פרייע צייט, ס׳איז דא חגאות און ס׳איז דא פארשידענע ענינים הייבט מען אן אוועקצופארן אין די מרחקים, מען פארט דא און מען פארט אהין, און אויף שבת ויו״ט פארט מען אויך. ס׳איז געווארן אזא מין זאך, א ויקעישן, יו״ט איז געווארן - להבדיל, ווי אין די גוי׳אישע וועלט האט מען א זומער היים, און אין די זומער היים פארט מען אויף ויקעישן, וועט ס׳איז דא גוי׳אישע חגאות, דעם וויקענד. להבדיל - ס׳האט זיך איריינגעכאפט אין די אידישע מחנה אויך, מען פארט אוועק אין זומער היים, און מיט וועם זיצט מען דארטן אין זומער היים, וועט איז די חברותא? ס׳שלעפט אראפ, ס׳שלעפט אראפ געוואלדיג.

מען איז מקושר און עדיקטעט צום סמארטפאון, און דאס ברענגט פראבלעמען אין שמירת עינים. די סאשעל מידיא איז דער מקור פון זיין חיות, אלע מיני לשון הרע, רכילות, ניבול פה און ראיות אסורות אלעס דרייט זיך דורך אין א קורצע זמן. די תורה ומצוות איז לעול ולמשא, ער פילט נישט קיין שום טעם אין קיין שום מצוה, אין קיין שום דבר שבקדושה.

און אויף דעם זענען מיר זיך צוזאמגעקומען, אביסל זיך אויפוועקן, נתעורר וועקן אחינו בני ישראל חברי קהלתינו דא אין בארא פארק, און די עלטערן פון די תלמידים דא אין מוסדות אין בארא פארק, מען זאל זיך מחזק זיין קענן די פיתויי היצר וואס איז שרעקליך גרויס, זייער שטארק.

*

מען דארף האבן כוחות עצומים, מלחמה צו האלטן מיט׳ן יצר הרע א מלחמת קודש אין אלע ענינים, און מען דארף זען אלע פעולות וואס נאר מעגליך, מען זאל זיך אנבינדן און מתחבר זיין, צו זיין א חלק מיט די מחנה אלקים, און דאס איז דורך מקבל צו זיין די תקנות פון די קהילה הקדושה און די מוסדות.

יעדער איינציגער איד זאל זיך מקבל זיין, ׳איך האב א שיעור אין לימוד התורה, אדער אינדערפרי אדער אויפדערנאכט, און דאס דאוועננען זאל זיין ערליך, נישט געכאפט, די התנהגות אין שטוב זאל זיין על דרך המסורה לנו׳.

און וואס איז נוגע מלבושים, חלילה וחלילה נישט צורירן, נאר זיין געקרוינט מיט בארד און פיאות, מען זאל זען אין שטוב צו רעדן אידיש, און די מלבושים פון די בני בית מיט די זין און די טעכטער זאלן זיין כראוי.

חס ושלום ס׳זאל זיין די נגע פון ביי האר אין שטוב!!!
חס ושלום די לאנגע צוליאזטע שייטלען!!!
חס ושלום זיך פארבן די אויגן!!!
חס ושלום דורכזיכטיגע זאקן!!!
חס ושלום צו פארן אויף מקומות שאין רוח חכמים נוחה הימנו!!!
און חס ושלום א סמארטפאון פארן ווייב!!.

און פאר די בעלי בתים וואס זיי דארפן האבן דעם סמארטפאון פאר פרנסה, האט מען שוין פריער געריעדט דא - ס׳איז דא די ׳טעבלעטס׳, דאס דינט דעם ריכטיגע צוועק וועך ס׳דארף עס האבן, דאס האט מען, און מען לאזט עס איבער אין אפיס אדער מען לאזט עס איבער אין די קאר,און וועך מען גייט אריין אין שטוב, יעצט בין איך אין שטוב, איך בין נישט אין אפיס, איך קען מיך אפגעבן מיט די שטוב, אדער אין ביהמ"ד, ווי א מענטש.

די וואס זיי רעדן זיך איין, אז מען דארף עס יא האבן לצורך פרנסה, ס׳איז פונקט פארקערט, ער וועט פארקאכט טאג און נאכט, ס׳שטערט די פרנסה, ביטול הזמן, ס׳צובריעכט דעם שלום בית, און ער האט נישט קיין געדולד אין שטוב צו די קינדער, צו גארנישט.

חוץ מזה איז עס ברוחניות אויך, ווי ס׳שטייט אין ישמח משה (פ׳ מקץ) א פגם אין שמירת עינים נעמט אוועק די פרנסה, קומט אויס אז דאס איז מזיק פאר זיין פרנסה.

אם בחקותי תלכו, זאגט דער נועם מגדים אז ס׳גייט ארויף אויף מצות מילה, וחוק בשארו שם. אין דברי יואל זאגט ער כמה פעמים, אז די שלימות פון מצות מילה איז שמירת פגם הברית, דער רמב"ם זאגט ׳אין היצר - פון עריות - מצוי אלא בלב פנוי מן החכמה׳, אם בחקותי תלכו גייט ארויף אויף לימוד התורה אזוי ווי רש"י זאגט, און דאס איז גורם שלימות פון מצות מילה, ממילא איז ונתתי גשמיכם בעתם, איז מען זוכה צו פרנסה בהרחבה גדולה.

וועגן דעם זענען מיר זיך צוזאמגעקומען דא היינט, און מיר ווילן מכריז ומודיע זיין פאר כל הנאספים, אונזער קהילה דא אין בארא פארק איז א קהילה קדושה, א הייליגע קהילה, ס׳באשטייט פון מחנה אלקים, ערליכע חסיד׳ישע אידן, רובם, נישט רובם נאר רוב רובם באלאנגען צו דעם מחנה אלקים, ס׳איז דא א קצה מן המחנה וואס באלאנגען צו די צווייטע מחנה, אונז קען מיר נישט לאזן אז די קצה מן המחנה זאל אראפשלעפן דעם ערך פון די גאנצע קהילה און פון די גאנצע מוסדות.

ממילא, ווילן מיר זאגן, די קהילה גייט א"ה באלאנגען - נישט רוב, נאר כולם - אלעס וועט זיין פון דעם מחנה אלקים, וועך ס׳האלט אז ער איז פון די מחנה מגושמים און ער קען נישט מחליט זיין צו מקבל צו זיין אויף זיך די תקנות פון די קהילה, ווייל איך זאגן אזוי, ׳דו פארשטייסט אז דו האסט די ברירה ארויסצונעמען דיין קינד פון מוסד און שיקן אין א מוסד וואס ס׳געפעלט דיר, דו פארשטייסט דאס, ווייל דו ביסט דער טאטע פונעם קינד און אז דו באשליסט צו שיקן דיין קינד אין א צווייטע מוסד האסטו די פולע רעכט, דו פארשטייסט אז דו באשליסט צו גיין דאוונענען אין א צווייטע ביהמ"ד האסטו די אלע רעכטן.

איך ווייל זאגן דעם איד, דער מוסד האט אויך די זעלבע רעכט, דער מוסד דארף געפירט ווערן אזוי ווי די מחנה אלקים פירט זיך, אויב דו שפירסט נישט אז דו קענסט דיך צושטעלן - דו קענסט יא, דו ווילסט נאר נישט, קענען קענסטו - אויב דו פילסט נישט אז דו דארפסט דיך צושטעלן און דו מוזט דיך צושטעלן צו די מדריגה פון די מחנה אלקים אויף וואס די קהילה איז געשטעלט, האט דער מוסד אויך די זעלבע רעכט, נישט אנצונעמען א תלמיד פון אזא שטוב, און דער מוסד וועט אויספירן איר רעכט!

די נייע תלמידים פון אזעלכע שטיבער וועט מען נישט קענען אנעמען, און אפילו פון אזעלכע שטיבער וואס זיי האבן שוין קינדער אין מוסד, איז אין עונשין אלא אם כן מזהירין, און דא היינט נאכט איז די אזהרה, אונז וויל מיר נישט מרחק זיין קיינעם, כוונתינו איז לקרב ולא לרחק, אונז וויל מיר מקרב זיין די אלע וואס זענען אביסל שוואכליך, אונז וויל מיר זיי הייבן, הייבט ענק אויף און שטעלט ענק צו צו דעם מחנה אלקים.

ס׳איז בידכם, עטס קענטס, מען דארף נאר האבן דעם ריכטיגן רצון, ווייל אויב נישט וועט מען צו קיינעם נישט האבן קיין טענה נאר צו זיך אליינס.

דער אייבערשטער זאל העלפן אונז זאלן מיר קענען מגדיל זיין דעם כח התורה הקדושה ולהאדירה, מגביר צו זיין די כח הקדושה והצניעות בבתי בני ישראל, מחנך צו זיין בני ובנות ישראל צו תורה צו יראת שמים, מדות טובות וישרות, הן בין אדם למקום און הן בין אדם לחבירו, אויף דעם דרך פונעם פעטער ז"ל דער מייסד הקהילה והמוסד, און פונעם טאטן ז"ל וואס האט עס ממשיך געווען ביתר שאת, אויף דעם דרך וועט דאס ווייטער גיין און מען וועט זיך נישט אוועקרירן א כל שהוא, נישט וואס איז נוגע השקפה, דעות, און אלע ענינים.

זאל דער אייבערשטער העלפן אונז זאל מיר זוכה זיין צו מאכן אן הכנה דרבה, ס׳קומט יעצט דער יו"ט שבועות, דארף מען מאכן אן הכנה דרבה, בתפילה ותחנונים צו בוכ"ע אויף הצלחה בלימוד התורה הקדושה, הצלחה אין חינוך הבנים והבנות, ווייל מיט די אלע פעולות וואס מען טוהט דארף מען נאך האבן געוואלדיגע סייעתא דשמיא, בעזר שמו יתברך מען זאל קענען מוסיף זיין מכח אל הפועל.

דער אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן אלע זוכה זיין צו זען בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות. ס׳שטייט אין ספרים הקדושים, פאר יו"ט שבועות האט כלל ישראל מתפלל געווען אויף הבנה צו פארשטיין תורה הקדושה, זאל דער אייבערשטער העלפן מיר זאלן האבן די זכיה, וועך א איד זעצט זיך אראפ לערנען, זאל ער טאקע קענען באמת פארשטיין וואס ער לערנט. דער אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן אלע זוכה זיין צו עוסק זיין בתורה ובמצוות, בבריאות הגוף, פרנסה בהרחבה גדולה, וכל מילי דמיטב, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בס"ד

שָׁנוּ חֲכָמִים בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה

מבשרים אנו בקהל רב כי בעז"ה

בשב"ק פרשת בחקותי

שבת הכנה לקבלת התורה

ידרוש

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

דרשת פרקי אבות

מתובל עם

דברי הדרכה והכנה לקראת קבלת התורה

בבית מדרשינו הגדול

14 הופפער סטריט

בשעה 7:15

ואח"כ תפלת מנחה וסעודה שלישית
בשעה 8:50

הנהלת הקהלה

